

Soukromá vysoká škola ekonomická Znojmo

NOVÉ TRENDY 2013

Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference

SOUKROMÁ VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ ZNOJMO s.r.o.
Znojmo, listopad 2013

SOUKROMÁ VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ ZNOJMO

Nové trendy 2013

Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference

Za věcnou správnost, odbornou úroveň i jazykovou úpravu příspěvků odpovídají autoři.

Příspěvky byly oponovány vedoucími jednotlivých sekcí:

MARKETING A MANAGEMENT: Ing. Martin Příbyl Ph.D.

ÚČETNICTVÍ A FINANČNÍ ŘÍZENÍ: doc. Ing. Milan Hrdý, Ph.D.

DIDAKTICKÉ OTÁZKY VÝUKY

EKONOMICKÝCH STUDIJNÍCH PROGRAMŮ: prof. PhDr. Kamil Fuchs, CSc.

© SOUKROMÁ VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ ZNOJMO s.r.o., 2013

<http://www.svse.cz>

e-mail: info@svse.cz

ISBN 978-80-87314-54-8

Obsah – seznam příspěvků:

Finský systém silniční a registrační daně Břetislav Andrlík, Jana Vrtalová.....	5
Insolvenční proces znamená pokračování nebo zánik Hana Březinová.....	11
Vybrané problémy optimalizace kapitálové struktury podniku Milan Hrdý.....	26
Nájem a daně – vybrané problémy Petr Kout.....	35
Význam didaktiky pro současnou výuku v oblasti finančních trhů a finančního investování Antonín Kubíček.....	42
Automatické obchodní systémy v obchodování na finančních trzích Eliška Kvapilová.....	47
Jsou data města Znojma věrohodná? Michal Plaček.....	52
pohled zaměstnanců státní správy na některá témata Společensky odpovědného chování Věra Plhoňová.....	58
Společenská odpovědnost a etika Městského úřadu Znojmo v kontextu marketingové a mediální komunikace v rámci vnějšího prostředí Věra Plhoňová, Jitka Veselá, Markéta Sanalla.....	66
Analýza soft comulsion ve Velké Británii, Novém Zélandě a Tasmánii Petra Škarýdová, Martina Janoušková.....	73
Vliv grafické informace na titulních stránkách vybraných časopisů na rozhodování spotřebitele Jakub Žalman, David Irmann, Lukáš Pospíšil, Ondřej Dufek.....	83

Úvod

Listopad 2013 je charakteristický na Soukromé vysoké škole ekonomické Mezinárodní konferencí Nové trendy – New Trends. V letošním roce se jedná o 8. ročník. První část konference se naplňuje formou Manažerského fóra, které si získalo jako novinka v minulých letech vysoký zájem, a to nejen odborné veřejnosti, ale také, a to nás velmi těší, studentů. Téma Manažerského fóra bylo zaměřeno na sport z pohledu managementu, marketingu, ale také daní. To je velmi zajímavá problematika, pro některé odborníky však vnesla zbytečné mantinely při rozhodování, zda přispět i s jinými tématy do sborníku z 8. ročníku mezinárodní konference Nové trendy – New Trends 2013.

Letošní sborník tedy obsahuje menší počet odborných příspěvků, než tomu bylo v uplynulých ročnících. Přesto jde o příspěvky kvalitní, lektorované vhodně k využití nejen na akademické půdě, ale i nejširším okruhem odborné veřejnosti.

Ve Znojmě dne 13. listopadu 2013

Doc. Ing. Hana Březinová, CSc.

prorektorka pro vědu a výzkum

Soukromá vysoká škola ekonomická Znojmo s.r.o.

Finský systém silniční a registrační daně

The Finnish system of road and registration taxes

Břetislav Andrlík, Jana Vrtalová

Summary

The paper deals with the operation of motor vehicles and methods of taxation. Includes description of road tax and registration tax in Finland, with emphasis on the environmental aspects of the taxation of road vehicles. It focuses on the topic of integrating environmental aspects into taxation systems of passenger motor vehicles with the aim of reducing production and releasing harmful substances into the air. CO₂ emissions produced by combustion of hydrocarbon fuels by motor vehicles is described as the most harmful substance, and it is used as an tool for ecological taxation reforms in individual European Union member countries.

Keywords

road tax, registration tax, Finland, European Union

Úvod

Rychlá, dostatečně hustá a bezpečná silniční síť patří mezi nepostradatelnou součást národního hospodářství každého vyspělého státu. Silniční doprava umožňuje přesun lidí a zboží a přispívá ke zvyšování životní úrovně obyvatel. Silniční doprava však není spojena pouze s přínosy. Mezi negativní vlivy patří mimo jiné hluk, dopravní nehody, zácpy a znečišťování životního prostředí. Silniční vozidla při provozu spalují pohonné hmoty a vypouští tak do ovzduší škodlivé látky. Z tohoto důvodu stát hledá nástroje, jak tyto negativní externality způsobené silniční motorovou dopravou alespoň částečně eliminovat a chovat se tak environmentálně odpovědně.

Silniční a registrační daň zatěžuje uživatele silnic a dálnic, tedy ty, kteří provozují motorová vozidla. Prostřednictvím těchto daní tedy poplatníci přispívají na výstavbu a údržbu silnic a dálnic, které jejich motorová vozidla využívají. Zpravidla finanční prostředky plynoucí z těchto daní jsou příjmem veřejné instituce, která je centrálním orgánem zřízena za účelem rekonstrukce, modernizace a výstavby dopravní infrastruktury v daném státě.

Silniční a registrační daně jsou dle klasifikace Mezinárodního měnového fondu, řazeny mezi daně majetkové. Majetkové daně tvořily ve starověku a středověku podstatu přímého zdanění. Postupem času své postavení přenechávaly daním výnosovým, kterým se v dnešní době nemohou rozsahem rovnat a v současné době tvoří jen doplňkový zdroj příjmů veřejných rozpočtů, jejichž příjem je ovšem velice stabilní, jelikož nesouvisí s vývojem a stavem ekonomiky. Majetkovou daní může být zatížen majetek movitý (silniční daň, daň dědická a darovací) i majetek nemovitý (daň z nemovitostí, daň dědická, darovací a z převodu nemovitostí). Z hlediska dopadu patří silniční a registrační daň do daní přímých, jedná se o daně vyměřované přímo poplatníkovi, který splývá s plátcem daně. Vzhledem k tomu, že nezohledňují důchodovou situaci poplatníka, tak je řadíme mezi daně in rem. V souvislosti s majetkovými daněmi bývá často řešena otázka spravedlnosti, jelikož zde dochází ke druhému či dalšímu zdanění. Majetek, který si vlastník pořídil, si totiž musel poříditi ze

svého důchodu, který podléhá dani z příjmů. Následným zdaněním tohoto majetku pak dochází k opakovanému zdanění příjmů osoby.

Kromě nezpochybnitelných přínosů silniční dopravy existuje i několik negativních jevů – externalit, které s ní a jejím rozvojem souvisejí. Jedná se o:

- emise a znečištění ovzduší – mezi hlavní škodlivé látky související se silniční infrastrukturou patří zejména oxidy dusíku, uhlovodíky, oxid uhličitý a siřičitý a také částice prachu způsobující problémy s dýcháním,
- dopravní zácpy – mohou mít negativní ekonomické dopady v důsledku neefektivní distribuce a dodávky zboží a služeb,
- dopravní nehody – pokud by však pojistné zahrnovalo náklady na všechny nehody, tak by byly tyto externality internalizovány,
- poškození komunikací,
- závislost na ropě u zemí dovážejících ropu,
- hluk,
- ostatní externí náklady – náklady na zničenou přírodu a krajinu, náklady na znečištění půdy a vody.

Z důvodu uvedených negativních vlivů a externalit souvisejících se silniční dopravou je existence zdanění provozu motorových vozidel oprávněná. Zdanění motorových vozidel je v různých státech rozdílné. Nicméně obecně lze rozlišit tři typy daní na motorová vozidla:

- Pravidelné:
 - silniční daň
 - spotřební daně za pohonné hmoty
- Jednorázové
 - registrační daň

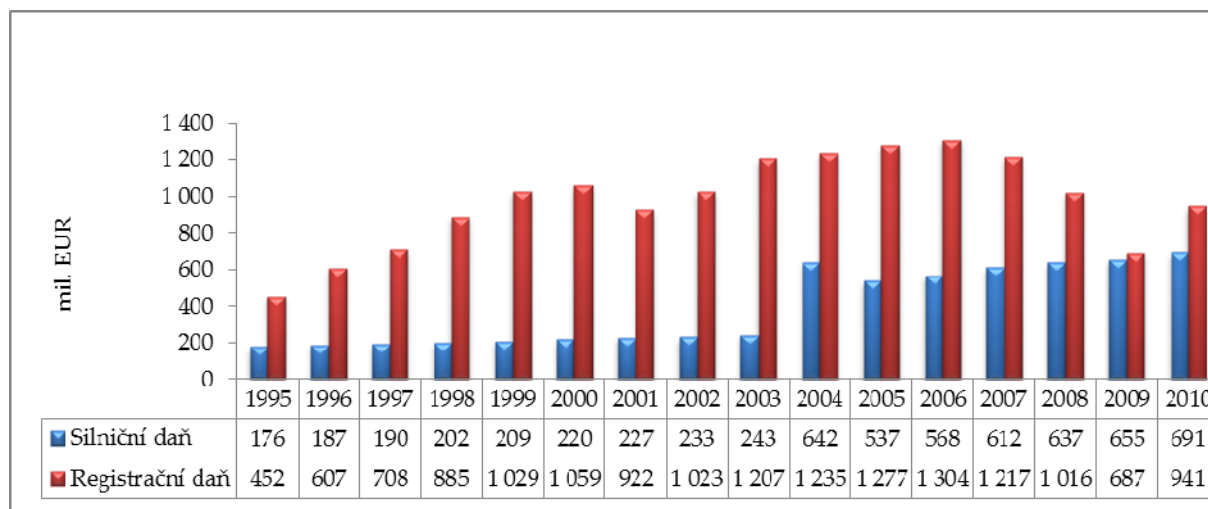
Cíl a použité postupy

Cílem příspěvku je s využitím základních vědeckých metod, zejména deskripce a analýzy identifikovat klíčové rozdílnosti v uplatňování silniční daně na území České republiky a vybraném členském státě Evropské unie. Pro realizaci stanoveného cíle je třeba prostudovat řadu odborných zdrojů zejména zahraničních, které se vztahují k danému tématu. Řešení je založeno především na metodě analýzy jako přístupu, založeném na dekompozici celku na elementární části. Dále je v příspěvku využita deskripce, pomocí které popisujeme vlastnosti určitého jevu či procesu. Následně s využitím metody dedukce a syntézy jsou formulovány závěry.

Dosažené výsledky a diskuse

V rámci Evropské unie existuje celá řada států, která v systémech zdaňování motorových vozidel uplatňuje jak registrační daň, tak silniční daň. V rámci tohoto příspěvku bylo zvoleno Finsko jako zástupce tohoto postupu při zdaňování silničních motorových vozidel za účelem získání fiskálních zdrojů pro veřejné rozpočty určené na obnovu dopravní infrastruktury

v konkrétní členské zemi. Finsko patří mezi státy bez dálničních poplatků, avšak na silniční motorová vozidla je uvalena silniční a registrační daň.

Obr. 1: Vývoj inkasa silniční a registrační daně ve Finsku na časové ose 1995 až 2010

Zdroj: European Commission (2012a)

Z Obr. 1 uvedeného výše vyplývá vývoj inkasního příjmu veřejného rozpočtu z obou složek zdanění silničních motorových vozidel na Finském území. Pro prezentaci byla zvolena maximálně dostupná časová osa v letech 1995 až 2010, tak abychom mohli diskutovat vývoj inkasa. S výjimkou roku 2004, kdy se výnos silniční daně výrazně zvýšil, vykazuje inkaso po sledované období mírně rostoucí tendenci. V případě registrační daně se inkaso od roku 1995 do roku 2006 každoročně zvyšovalo. Výjimkou byl pouze rok 2001, kdy došlo k meziročnímu poklesu o 137 mil. EUR. Velké snížení inkasa bylo zaznamenáno v roce 2009 u registrační daně. Tuto skutečnost lze přisuzovat dopadu globální finanční krize, která se mimo jiné projevila ve zpomalení obnovy vozového parku ve všech členských zemích Evropské unie. Inkaso registrační daně činilo 687 mil. EUR, tj. o 329 mil. EUR méně než v roce 2008.

Daň silniční

Poplatníkem silniční daně je vlastník nebo držitel vozidla, které je zařazené do kategorie N nebo M (osobní automobily, dodávky, nákladní automobily) a registrované na Finském území. V rámci konstrukce základu daně je nutné nejprve identifikovat rok registrace předmětného zdaňovaného silničního motorového vozidla. Za předpokladu, že osobní silniční motorové vozidlo je registrováno před rokem 2001 nebo neexistují údaje o emisích CO₂, jsou daně na základě hmotnosti a sazby daně se pohybují v rozmezí od 126 do 535 EUR/rok. Konstrukce silniční daně pro novější vozidla jsou dána dvěma základními složkami – základní daní a daní z hnací síly. První přístup je založen pouze na zdaňování emise CO₂ a druhý stanovuje silniční daň dle typu hnací síly motorového vozidla.

Základní daň je uvalena na osobní automobily a dodávky, které mají maximální přípustnou hmotnost do 3 500 kg. Silniční daň se stanoví podle emisí CO₂ u:

- osobních vozidel uvedených do provozu od 1. 1. 2001, která mají celkovou hmotnost do 2 500 kg,

- osobních vozidel uvedených do provozu od 1. 1. 2002, která mají celkovou hmotnost nad 2 500 kg,
- dodávek uvedených do provozu od 1. 1. 2008.

Denní sazba základní daně se od 1. 1. 2012 pohybuje v rozmezí od 11,8 do 166,1 centů za den. Sazba daně je 11,8 centů/den (43,070 eur za rok), pokud emise CO₂ činí 0 gramů na kilometr (typickým představitelem jsou elektromobily). Pokud emise CO₂ činí 400 g/km a více je sazba 166,1 centů/den (606,265 eur za rok).

Kromě základní daně definované výše v závislosti na emisích CO₂ je zavedena daň z hnací síly u osobních vozidel a dodávek používajících zcela nebo částečně palivo jiné než benzin, tj. motorovou naftu, zkapalněný ropný plyn nebo elektřinu. Denní sazby za každých 100 kg celkové hmotnosti nebo její části pro osobní automobily jsou následující:

- hnací silou je pouze elektřina: 1,5 centů,
- hnací silou je elektřina a benzin: 0,5 centů,
- hnací silou je elektřina a motorová nafta: 4,9 centů,
- hnací silou je plyn: 3,1 centů,
- jiná hnací síla (např. motorová nafta): 5,5 centů.

Silniční daň u nákladních automobilů závisí na počtu náprav a užívání přívěsů. Tab. 1 uvádí sazby daně za každých 100 kg celkové hmotnosti nebo její části.

Tab. 1: Denní sazby daně pro nákladní automobily ve Finsku

počet náprav	denní sazby daně za každých 100 kg celkové hmotnosti nebo její části	
	bez přívěsu	s přívěsem
2	0,6 centů pro vozidla do 12 tun	2,1 centů
	1,3 centů za každých dalších 100 kg nad 12 tun	
3	0,8 centů	1,4 centů
4	0,7 centů	1,3 centů
5 a více	0,6 centů	1,2 centů

Zdroj: European Commission (2012b)

Registrační daň

Předmětem registrační daně jsou osobní automobily, dodávky, motocykly a ostatní vozidla s hmotností do 1 875 kg. Poplatníkem daně je osoba registrovaná jako vlastník vozidla. Daň se stanoví na základě emisí CO₂ (v g/km) a zdanitelné hodnoty vozidla. Zdanitelnou hodnotou se rozumí běžná prodejní hodnota vozidla na finském trhu v době zdanění. Pokud hodnota založená na běžné prodejní ceně není k dispozici, je běžná prodejní hodnota vozidla stanovena dle ceny, za kterou jsou nabízena k prodeji obdobná vozidla.

Sazba daně se pohybuje od 5 % do 50 % v závislosti na úrovni emisí CO₂ potvrzené výrobcem vozidla. Od 1. 4. 2012 je sazba daně v procentech určena dle následujícího vzorce:

$$\text{Tax \%} = 52,15 - 51,95 / (1 + e^{0,015*(\text{co2}-152)})$$

Není-li informace o emisích CO₂ k dispozici, je daň určena podle hmotnosti a zdroje energie vozidla. Pro ojetá vozidla dovezená do Finska se daň vypočte stejným způsobem.

Registrační daň z motocyklu se vypočítá na základě objemu motoru nebo zdroji energie. Tab. 2 uvádí sazby registrační daně pro motocykly.

Tab. 2: Sazby registrační daně pro motocykly ve Finsku

objem motoru (v cm ³)		sazba daně (% ze zdanitelné hodnoty)
od	do	
	130	9,8
131	255	12,2
256	355	15,9
356	505	19,5
506	755	22,0
756		24,4

Zdroj: European Commission (2012c)

Závěr

Příspěvek se zabývá deskripcí silniční a registrační daně ve Finsku. Oproti České republice je systém Finska výrazně orientován na environmentální stránku provozu silničních motorových vozidel. Jako základní komponent environmentálního hlediska využívá produkci emisí oxidu uhličitého konkrétním silničním motorovým vozidlem. U silniční daně je tak identifikován rozdílný systém zdanění pro osobní automobily a dodávky v závislosti na datu první registrace na území Finska. V závislosti na rozhodném časovém okamžiku tak vedle sebe paralelně existují dva systémy silniční daně. První je využívám u těch osobních a dodávkových vozidel, která jsou starší nebo u nich nelze určit objem produkovaných emisí CO₂. U tohoto systému je základem daně hmotnost předmětného vozidla, která přímo ovlivňuje výši sazby daně definované jako pevná částka v EURO. Druhý systém využívají „novější“ vozidla (tedy vozidla osobní od 1. 1. 2001 či od 1. 1. 2002 viz kapitola Dosažené výsledky a diskuze). Tento systém je založen na konstrukci silniční daně s využitím dvou složek, kdy první přístup je založen pouze na zdaňování emise CO₂ a druhý stanovuje silniční daň dle typu hnací síly osobního motorového vozidla. U nákladních automobilů je zdaňováno na základě hmotnosti a počtu náprav. Na základě provedené analýzy systému silniční daně je zřejmé, že tento systém zejména u osobních automobilů a dodávek je zaměřen na eliminaci negativních externalit způsobovaných provozem silničních motorových vozidel. Z tohoto pohledu by Česká republika, pokud dodrží své závazky z Kjótského protokolu, mohla využít systém Finska pro úpravy vlastní silniční daně založené na environmentálním aspektu. Systém registrační daně je založen také na proměnné CO₂ pro konstrukci procenta daně, kterým je následně násobena tzv. zdanitelná hodnota.

Změna systému zdanění silničních motorových vozidel v České republice by měla tedy navázat na další státy Evropské unie, které již emise CO₂ do svých daňových systémů zavedly a přidaly se tak k plnění závazků z Kjótského protokolu usilujících mimo jiné o snížení vypouštěného škodlivého CO₂. V rámci nařízení ES č. 443/2009 bylo stanoveno, že průměrné emise CO₂ z nových automobilů států EU nepřekročí 120 g CO₂/km do roku 2012. V roce 2006 Komise tento cíl pozměnila a zvýšila hranici na 130 g CO₂/km do roku 2015 a 95 g CO₂/km do roku 2020. Emise oxidu uhličitého by měly být klíčovým kritériem zdanění

v usilování o motivaci spotřebitelů k nákupu silničních motorových vozidel s nižšími emisemi.

Poděkování

Článek byl vytvořen v rámci interního grantového projektu Soukromé vysoké školy ekonomické Znojmo s názvem „VGS 2013K02 Finanční a účetní studie a jejich praktické aplikace“ financovaného městem Znojmo.

Literatura

European Commission. Taxation and Customs Union. *Detailed list of taxes and social contributions according to national classification* [online]. 2012a, [cit. 2013-06-27]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/article_5985_en.htm>.

European Commission. Taxation and Customs Union. *Motor vehicles tax - Vehicle tax* [online]. 2012b, [cit. 2013-09-10]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/taxDetail.html?id=621/1329868800&taxType=Other+indirect+tax>.

European Commission. Taxation and Customs Union. *Motor vehicles tax - Car tax* [online]. 2012c, [cit. 2013-09-09]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/taxDetail.html?id=253/1329868800&taxType=Other+indirect+tax>.

Břetislav Andrlík, Ing., Ph.D., Katedra financí a účetnictví, Soukromá vysoká škola ekonomická Znojmo, Loucká 656/21, 669 02 Znojmo, e-mail: andrlik@svse.cz.

Jana Vrtalová, Bc. Ing., Katedra financí a účetnictví, Soukromá vysoká škola ekonomická Znojmo, Loucká 656/21, 669 02 Znojmo, e-mail: vrtalova@svse.cz.

Insolvenční proces znamená pokračování nebo zánik

Insolvency means the process of continuation or termination

Hana Březinová

Summary

Insolvency proceedings are complex legal, accounting and tax process. The legal framework is established. Accounting policies are missing, are known only terms financial Statements. Article contains a proposal of Czech accounting standards. Basic tax obligations are set out in the article. A number of tax issues must be derived based on interpretations of tax laws.

Key words:

Insolvency proceedings. Accounting. Czech accounting standards. Tax obligation upon.

ÚVOD

Život podniků je stejně choulostivou záležitostí, jako život člověka. Za život člověka si většinou odpovídá každý sám, je-li způsobilý k právním a jiným úkonům. Za život podniku odpovídá statutární orgán. Na něm je, aby rozhodl, zda je podnik schopen v nejbližší budoucnosti pokračovat ve své činnosti (going concern). Není jednoduché posoudit předpoklad nepřetržitého trvání podniku. Existují různé ukazatele finanční analýzy, ale ani ty nemusí vystihnout reálnou situaci daného subjektu. Když už podniku hrozí úpadek nebo se dokonce do úpadku dostal, je poměrně krátký čas na to uspořádat situaci tak, aby společnost mohla pokračovat a výsledkem bylo její ozdravení (reorganizace). Většinou bohužel insolvenční řízení končí konkursem a smrtí podniku.

Insolvenční řízení je proces, jehož účelem je uspořádat majetkové vztahy k osobám, kterých se dotkne úpadek dlužníka, a to takovým způsobem, aby došlo k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů. Insolvenční proces je řešen insolvenčním zákonem [1].

1. Insolvenční řízení jako proces

Insolvenční zákon si klade za cíl vést insolvenční řízení takovým způsobem, aby:

- žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo
- nedovoleně zvýhodněn,
- se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů.

Insolvenční řízení se zahajuje na návrh dlužníka nebo věřitele, kdy insolvenční soud vydá vyhlášku, v níž oznámí **zahájení insolvenčního řízení**. Tuto vyhlášku soud zveřejní nejpozději do dvou hodin poté, kdy mu došel insolvenční návrh.

Před zahájením insolvenčního řízení nebo k již zahájenému insolvenčnímu řízení může dlužník požádat o **moratorium**, jehož účelem je možná konsolidace dlužníka, dojednání vypořádání nebo postupů s věřiteli.

Rozhodnutí soudu o insolvenčních návrzích vede k:

- rozhodnutí o úpadku nebo
- rozhodnutí o zastavení řízení nebo
- rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu včetně rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku dlužníka nebo
- odmítnutí insolvenčního návrhu.

Úpadek dlužníka lze řešit:

- oddlužením (týká se fyzických osob, nepodnikatelů),
- reorganizací (týká se právnických osob a jeho cílem je ozdravení podniku),
- konkursem (většinou končí zánikem),
- zvláštním způsobem (nepatrný konkurs, úpadek finanční instituce).

2. Pět let podle insolvenčního zákona

Insolvenční zákon byl publikován ve Sbírce zákonů dne 9. 5. 2006, avšak dalšími zákony byla jeho účinnost stanovena na 1. ledna 2008. Zákon má za sebou tedy již pět let, kdy podle něj bylo postupováno. Lze se podívat na určité výsledky.

Od roku 2008 do roku 2012 bylo podáno celkem 87 855 insolvenčních návrhů. Trend je vzrůstající, což lze dokumentovat na datech uvedených v tabulce č. 1 a grafu č. 1. Zásadně převyšují dlužnické insolvenční návrhy, které v úhrnu představují 86,53 %.

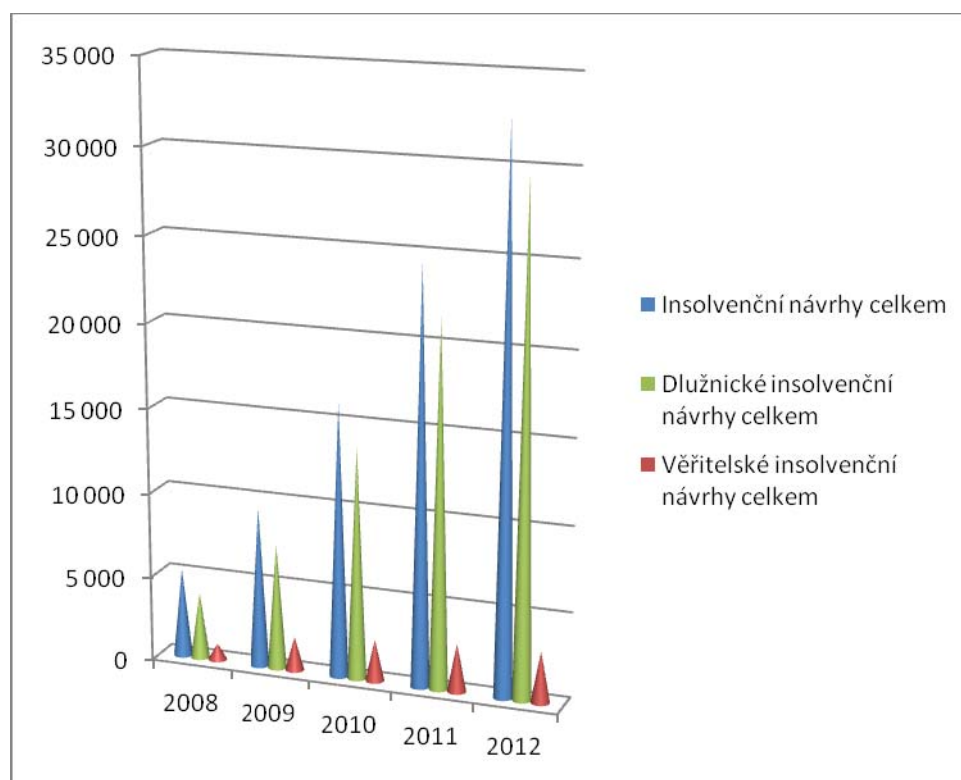
Tabulka č. 1: Insolvenční návrhy

			2008	2009	2010	2011	2012
Insolvenční návrhy	Podané insolvenční návrhy	Insolvenční návrhy nespojené s návrhem na způsob řešení úpadku	2 386	3 462	3 447	3 805	4 115
		Insolvenční návrhy spojené s návrhem na prohlášení konkursu	1 151	2 180	2 635	2 617	2 735
		Insolvenční návrhy spojené s návrhem na povolení oddlužení	1 693	3 744	10 014	18 021	25 785
		Insolvenční návrhy spojené s návrhem na povolení reorganizace	6	10	5	23	21
		Insolvenční návrhy celkem	5 236	9 396	16 101	24 466	32 656
	Insolvenční návrhy podané dlužníkem	Dlužnické insolvenční návrhy nespojené s návrhem na způsob řešení úpadku	1 474	2 164	2 008	2 167	2 301
		Dlužnické insolvenční návrhy spojené s návrhem na prohlášení konkursu	723	1 488	1 627	1 429	1 525

	Dlužnické insolvenční návrhy spojené s návrhem na povolení oddlužení	1 687	3 722	9 976	17 933	25 737
	Dlužnické insolvenční návrhy spojené s návrhem na povolení reorganizace	5	8	5	20	19
	Dlužnické insolvenční návrhy celkem	3 889	7 382	13 616	21 549	29 582
Insolvenční návrhy podané věřitelem	Věřitelské insolvenční návrhy nespojené s návrhem na způsob řešení úpadku	654	1 281	1 436	1 636	1 209
	Věřitelské insolvenční návrhy nespojené s návrhem na prohlášení konkursu	305	685	1 003	1 186	1 209
	Věřitelské insolvenční návrhy celkem	959	1 966	2 439	2 822	3 022

Zdroj: www.justice.cz, vlastní práce autorky.

Graf č. 1: Insolvenční návrhy

Zdroj: Vlastní práce autorky.

Celkově bylo zahájeno 87 789 insolvenčních řízení (dále také „IŘ“) Zatímco v roce 2008 to bylo 5 215 řízení, v roce 2012 již 32 649 řízení – viz tabulka č. 2, graf č. 2. Poměrně velmi málo je využíváno moratoria. Pokud již bylo návrhů na moratorium podáno o něco více (např. rok 2009), nebyly povoleny. Za pětileté období bylo z celkově zahájených insolvenčních řízení rozhodnuto o úpadku v necelých 55 % případech.

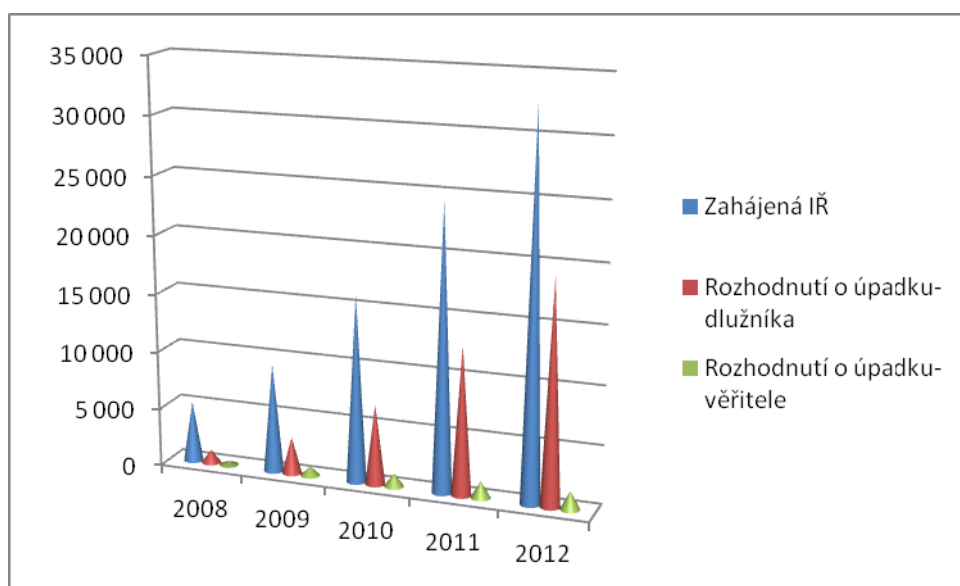
Tabulka č. 2: Zahájení insolvenčního řízení a rozhodnutí o insolvenčních návrzích

			2008	2009	2010	2011	2012
Zahájená insolvenční řízení		Zahájená insolvenční řízení - počet vydaných vyhlášek	5 215	9 383	16 094	24 448	32 649
	Moratorium	Moratoria před zahájením insolvenčního řízení	Návrhy na moratorium podané před zahájením IŘ	6	8	3	3
Povoleno			6	4	1		3
Odmítnuto			4	2			3
Moratoria k již zahájenému insolvenčnímu řízení		Návrhy na moratorium podané k insolvenčnímu návrhu	5	31	15	9	9
		Povoleno	4	14	8	6	1
		Odmítnuto	1	17	10	6	8
Rozhodnutí o insolvenčních návrzích	Rozhodnutí o úpadku	Rozhodnutí o úpadku vydaná k insolvenčnímu návrhu dlužníka	1 111	3 174	6 883	12 712	19 117
		Rozhodnutí o zastavení insolvenčního řízení vydaná k insolvenčnímu návrhu věřitele	257	767	1 121	1 406	1 583
	Rozhodnutí o zastavení řízení	Rozhodnutí o zastavení insolvenčního řízení vydaná k insolvenčnímu návrhu dlužníka	333	790	1 247	2 063	3 160

	Rozhodnutí o zastavení insolvenčního řízení vydaná k insolvenčnímu návrhu věřitele	106	398	477	627	608
Rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu včetně rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku dlužníka	Rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu vydaná k insolvenčnímu návrhu dlužníka (vč. zamítnutých pro nedostatek majetku dlužníka)	545	1 634	1 661	1 532	1 501
	Rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu vydaná k insolvenčnímu návrhu věřitele	44	88	165	136	142
	Rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku dlužníka	668	1 568	1 571	1 441	1 391
	Rozhodnutí o odmítnutí insolvenčního návrhu dlužníka	949	1 305	2 947	3 726	4 187
Odmítnutí insolvenčního návrhu	Rozhodnutí o odmítnutí insolvenčního návrhu vydaná k insolvenčnímu návrhu věřitele	271	478	619	818	831

Zdroj: www.justice.cz, vlastní práce autorky.

Graf č. 2: Zahájení insolvenčního řízení a rozhodnutí o insolvenčních návrzích

Zdroj: Vlastní práce autorky.

V řešení o úpadku jednoznačně vede ve všech obdobích oddlužení. Má silně vzrůstající trend – viz tabulka č. 3 a graf č. 3. Zatímco oddlužením bylo řešeno za uplynulých pět let 83 442 úpadků, reorganizací bylo celkově pouze 72, konkursů 1 968. Nejvíce jich bylo prohlášeno v roce 2009.

Tabulka č. 3: Řešení úpadku

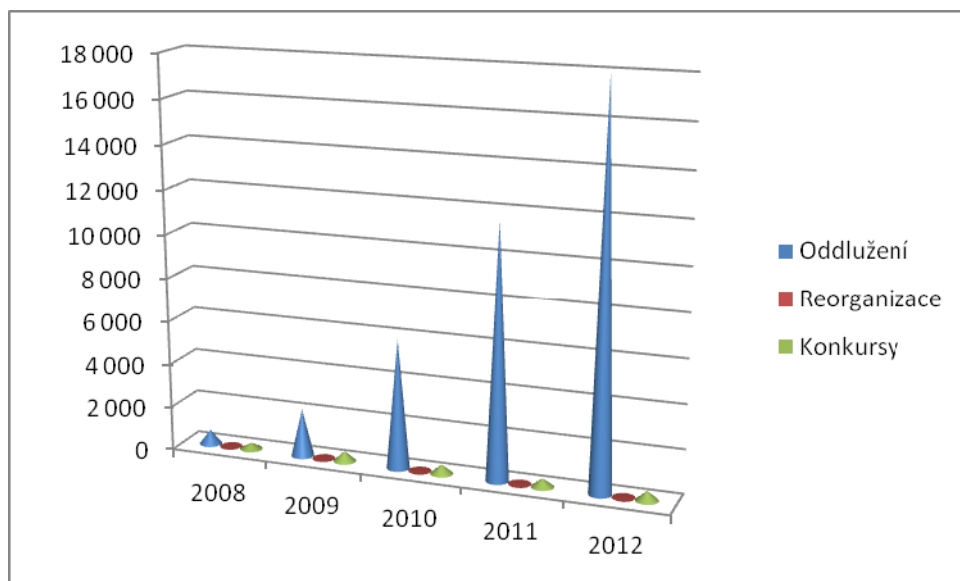
			2008	2009	2010	2011	2012
Oddlužení	Povolená oddlužení	Rozhodnutí o povolení oddlužení	646	2 164	5 902	11 614	17 985
	Schválená oddlužení	Rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře	464	1 592	4 584	9 238	14 291
		Rozhodnutí o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty	13	30	82	183	414
	Zrušení schváleného oddlužení	Rozhodnutí o zrušení schváleného oddlužení	8	30	56	109	211

Reorganizace	Povolení reorganizace	Rozhodnutí o povolení reorganizace					
			6	16	19	17	14
Konkursy	Počet prohlášených konkursů k insolvenčním návrhům nespojených s návrhy na prohlášení konkursu na majetek dlužníka	Rozhodnutí o prohlášení konkursu vydaná k insolvenčnímu návrhu dlužníka (bez návrhu na způsob řešení úpadku)	285	451	417	381	434
		Rozhodnutí o prohlášení konkursu vydaná k insolvenčnímu návrhu věřitele (bez návrhu na způsob řešení úpadku)	168	432	636	714	881
	Počet prohlášených konkursů k insolvenčním návrhům spojených s návrhy na prohlášení konkursu na majetek dlužníka	Rozhodnutí o prohlášení konkursu vydaná k dlužnickému návrhu	148	494	481	512	528
		Rozhodnutí o prohlášení konkursu vydaná k věřitelskému návrhu	50	283	414	622	570
	Počet prohlášených konkursů k insolvenčním návrhům spojených s návrhy povolení oddlužení	Rozhodnutí o prohlášení konkursu vydaná k návrhu na povolení oddlužení (před povolením oddlužení)	88	68	120	142	276
		Rozhodnutí o prohlášení konkursu vydaná po povolení oddlužení	21	25	63	169	246
		Rozhodnutí o prohlášení konkursu vydaná po schválení oddlužení	8	30	56	109	211

Počet prohlášených konkursů k insolvenčním návrhům spojeným s návrhy na povolení reorganizace	Rozhodnutí o prohlášení konkursu vydaná k návrhu na povolení reorganizace (před povolením reorganizace)					
		1	15	11	15	15

Zdroj: www.justice.cz, vlastní práce autorky.

Graf č. 3: Řešení úpadku

Zdroj: Vlastní práce autorky.

3. Účetní zobrazení insolvenčního procesu

Insolvenční proces je veřejným soudním řízením, které je možné sledovat v podstatě on-line na www.justice.cz. Tam je proces zdokumentován od samého jeho počátku až do finále. Tyto základní dokumenty a dále prvotní záznamy dokládající konkrétní operace slouží k zobrazení jednotlivých kroků insolvenčního řízení v účetnictví. Insolvenční řízení je složitým procesem, a proto nelze očekávat, že zobrazení v účetnictví bude jednoduché. Zákon o účetnictví [2] upozorňuje na going concern, určuje okamžiky, k nimž musí být uzavírány a otevírány účetní knihy. Insolvenční zákon [1] doplňuje okamžiky, kdy se sestavuje mimořádná či mezitímní účetní závěrka. Na metodických účetnictvích, na auditorech však je, aby stanovili podrobné postupy a aplikovali správným způsobem účetní metody, neboť dosud nebyl vydán český účetní standard, který by složitou aplikaci obou dvou zákonů do účetnictví subjektu v úpadku nebo věřitele dotčeného úpadkem dlužníka řešil.

Autorka se metodice účetnictví v procesu insolvenčního řízení dlouhodobě věnuje. Na základě zkoumání, ověřování v praxi, odborných diskusí s právníky v oblasti insolvenčního práva, auditory a daňovými poradci i insolvenčními soudci byl vytvořen návrh, který by

mohl sloužit jako podklad pro český účetní standard řešící takové zásadní procesy, jakými jsou

- prohlášení úpadku,
- moratorium,
- řešení úpadku reorganizací,
- řešení úpadku konkursem,
- likvidace.

3.1. Některé postupy v účetnictví v insolvenčním řízení

1. Insolvenční návrh

- 1.1.** Insolvenční návrh se podává na základě § 3 insolvenčního zákona, popř. jakékoliv účetní závěrky, z níž je patrné, že účetní jednotka je v úpadku nebo jí úpadek hrozí¹. Účetní jednotka musí použít účetní metody v souladu s § 7 odst. 3 zákona o účetnictví, tj. způsobem, který vychází z předpokladu, že účetní jednotka nebude nepřetržitě pokračovat ve své činnosti a že nastaly skutečnosti, které ji omezují nebo jí zabraňují v této činnosti pokračovat v dohledné budoucnosti. V příloze účetní závěrky účetní jednotka tuto skutečnost vysvětlí a popíše opatření nebo návrhy řešení těchto skutečností (§ 39 odst. 14 vyhlášky [3]).
- 1.2.** V okamžiku podání insolvenčního návrhu účetnictví vede dlužník.²

2. Moratorium

- 2.1.** Návrh na vyhlášení moratoria musí být doložen poslední účetní závěrkou.³ Účetní závěrka musí respektovat ustanovení § 7 odst. 3 zákona o účetnictví a § 39 odst. 14 vyhlášky.
- 2.2.** V době moratoria vede účetnictví dlužník, a to i v případě, byl-li ustanoven předběžný správce.⁴
- 2.3.** V souvislosti s vyhlášením moratoria nemusí sestavovat účetní jednotka mimořádnou účetní závěrku.

3. Rozhodnutí o úpadku

- 3.1.** Ke dni předcházejícímu dni, kterým nastanou účinky rozhodnutí o úpadku dlužník uzavře účetní knihy a sestaví mimořádnou účetní závěrku.⁵
- 3.2.** Bylo-li s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení reorganizace nebo prohlášení konkursu, uzavře dlužník účetní knihy ke dni předcházejícímu dni, kterým nastanou účinky rozhodnutí o úpadku a sestaví pouze mimořádnou účetní závěrku.⁶
- 3.3.** Sestavení mimořádné účetní závěrky dle bodu 3.1.
- 3.3.1.** Účetní jednotka, na niž byl prohlášen úpadek při uzavření účetních knih, posoudí oceňování majetku v souvislosti se skutečností, a v případě trvalých změn zaúčtuje odpis tohoto majetku; v případě dočasných rozdílů, kdy účetní hodnota je vyšší než reálné ocenění majetku, zaúčtuje opravné položky. Účetní jednotka zváží tvorbu rezerv, zejména rezervy na reorganizaci (restrukturalizaci).

¹ § 128 odst. 1 a § 193 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění platných předpisů, a § 3 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, ve znění pozdějších předpisů

² § 229 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, ve znění pozdějších předpisů

³ § 116 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, ve znění pozdějších předpisů

⁴ § 123 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, ve znění pozdějších předpisů

⁵ § 17 odst. 2 písm. e) zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

⁶ § 17 odst. 5 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

Účetní jednotka použije časové rozlišení, zaúčtuje dohadné položky, kursové rozdíly, případně odloženou daň.

- 3.4. Ke dni, kterým nastanou účinky rozhodnutí o úpadku, otevře dlužník účetní knihy.⁷
- 3.5. Věřitel při přihlašování cizoměnové pohledávky do insolvenčního řízení přepočte pohledávku kursem stanoveným insolvenčním zákonem.⁸ Po dobu trvání insolvenčního řízení bude nadále pohledávka vykazována v korunách českých. V případě zrušení insolvenčního řízení bude pohledávka z důvodu změny odhadu přepočtena zpět na cizoměnovou a k rozvahovému dni bude proveden její přepočet na aktuální kurs ČNB.

4. Reorganizace

- 4.1. V době reorganizace vede účetnictví dlužník.
- 4.2. Ke dni předcházejícímu dni, kterým nastanou účinky povolení reorganizace, sestaví dlužník mezitímní účetní závěrku.⁹ Mezitímní účetní závěrka se nestavuje, bylo-li povolení reorganizace spojeno s rozhodnutím o úpadku (bod 3.2.).
- 4.3. Mezitímní účetní závěrka nebo mimořádná účetní závěrka v případě spojení (bod 3.3.)
- 4.3.1. Účetní jednotka, jíž byla povolena reorganizace, v účetní závěrce posoudí oceňování majetku v souvislosti se skutečností, a v případě trvalých změn zaúčtuje odpis tohoto majetku; v případě dočasných rozdílů, kdy účetní hodnota je vyšší než reálné ocenění majetku, zaúčtuje opravné položky. Účetní jednotka zváží tvorbu rezerv, zejména rezervu na reorganizaci (restrukturalizaci). Účetní jednotka použije časové rozlišení, zaúčtuje dohadné položky, kursové rozdíly, případně odloženou daň.
- 4.4. Ke dni předcházejícímu dni, kterým nastanou účinky schválení reorganizačního plánu, uzavře dlužník účetní knihy a sestaví mimořádnou účetní závěrku.¹⁰ V ní použije účetní metody v závislosti na tom, jaký byl reorganizačním plánem určen způsob provedení reorganizace.¹¹
- 4.5. Ke dni, kterým nastanou účinky schválení reorganizačního plánu, otevře dlužník účetní knihy.¹²
- 4.6. Ke dni, kterým nastanou účinky splnění reorganizačního plánu, uzavře dlužník účetní knihy a sestaví mimořádnou účetní závěrku.¹³
- 4.7. Ke dni předcházejícímu dni, ke kterému nastanou účinky rozhodnutí soudu o přeměně reorganizace v konkurs, uzavře dlužník účetní knihy a sestaví mimořádnou účetní závěrku.¹⁴

5. Konkurs

- 5.1. V době konkursu vede účetnictví insolvenční správce.
- 5.2. Ke dni předcházejícímu dni, kterým nastanou účinky prohlášení konkursu, sestaví insolvenční správce mezitímní účetní závěrku.¹⁵ Mezitímní účetní závěrka se nestavuje, bylo-li rozhodnutí o konkursu spojeno s rozhodnutím o úpadku (bod 3.2.).

⁷ § 17 odst. 1 písm. e) zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

⁸ § 175 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, ve znění pozdějších předpisů

⁹ § 330 odst. 6 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰ § 17 odst. 2 písm. g) zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

¹¹ § 341 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, ve znění pozdějších předpisů

¹² § 17 odst. 1 písm. g) zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

¹³ § 17 odst. 2 písm. h) zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴ § 17 odst. 2 písm. e) zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵ § 277 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, ve znění pozdějších předpisů

5.3. Mezitímní účetní závěrka nebo mimořádná účetní závěrka v případě spojení (bod 3.3.)

- 5.3.1. Při uzavírání účetních knih v případě mimořádné účetní závěrky nebo při sestavení mezitímní účetní závěrky účetní jednotka zaúčtuje zůstatky těch přechodných účtů aktiv a pasiv (zejména rezerv, opravných položek, dohadných účtů aktivních a pasivních, nákladů příštích období, výdajů příštích období, výnosů příštích období, příjmů příštích období), které prokazatelně nebudou moci být zúčtovány v období konkursu a nebo které vstupem do konkursu ztratí své opodstatnění, a to podle své povahy buď na příslušné účty pohledávek a závazků nebo na příslušné účty nákladů a výnosů.
- 5.3.2. Účetní jednotka provede přecenění majetku a závazků na realizovatelné hodnoty, tj. částky, které lze získat prodejem aktiva nebo za které lze vypořádat závazky. Takto přeceněný majetek a závazky uvede v příloze v účetní závěrce.
- 5.3.3. Ke dni nabytí účinnosti prohlášení konkursu otevře účetní jednotka účetní knihy (chybí vazba na zákon o účetnictví). Ke dni, ke kterému nabudou účinky rozhodnutí soudu o přeměně reorganizace v konkurs otevře účetní jednotka účetní knihy.¹⁶
- 5.3.4. Ke dni, kterým nastanou účinky zrušení konkursu, uzavře insolvenční správce účetní knihy a sestaví mimořádnou účetní závěrku.¹⁷
- 5.3.5. Ke dni sestavení konečné zprávy sestaví insolvenční správce účetní závěrku.¹⁸

6. Likvidace

- 6.1.** Ke dni předcházejícímu dni vstupu do likvidace sestaví účetní jednotka mimořádnou účetní závěrku.¹⁹ V této mimořádné účetní závěrce postupuje účetní jednotka podle bodu 5.3.1 a 5.3.2.
- 6.2.** Likvidátor sestaví ke dni vstupu společnosti do likvidace zahajovací likvidační rozvahu.²⁰ Ke dni vstupu do likvidace otevře účetní knihy.²¹
- 6.3.** Ke dni zpracování návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku sestaví likvidátor účetní závěrku.²² V účetní závěrce bude vykázán závazek z titulu splatné daně z příjmů. K následujícímu dni likvidátor otevře znovu účty majetku a závazků a zaúčtuje vypořádání daňové povinnosti a vyplacení podílů společníků na likvidačním zůstatku.²³
- 6.4.** Ke dni zpracování zprávy o naložení s majetkem sestaví likvidátor účetní závěrku.²⁴ Příloha v účetní závěrce obsahuje zprávu o naložení s majetkem.

¹⁶ § 17 odst. 1 písm. e) zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷ § 17 odst. 2 písm. f) zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů a § 313 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸ § 302 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, ve znění pozdějších předpisů

¹⁹ § 17 odst. 2 písm. c) zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

²⁰ § 74 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

²¹ § 17 odst. 1 písm. c) zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

²² Ú 75 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

²³ § 4 odst. 1 zákona č. 563/1991 sb. o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

²⁴ § 75 odst. 6 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

4. Daňové aspekty insolvenčního procesu

Daňové dopady insolvenčního procesu je třeba řešit na základě všech daňových předpisů. Základem je samozřejmě daňový řád. Poté každý z daňových zákonů přináší úpravu pro konkrétní řešení daňových povinností a uvádí specifické úpravy.

4.1. Daň z příjmů právnických osob

Daňový řád převzal v podstatě úpravu obsaženou původně v zákoně o správě daní a poplatků. Stanoví tak v § 244, že při insolvenčním řízení je daňový subjekt povinen podat nejpozději do 30 dnů ode dne účinnosti rozhodnutí o úpadku řádné daňové tvrzení za část zdaňovacího období, která uplynula do dne předcházejícího účinnosti tohoto rozhodnutí a za kterou dosud nebylo podáno. Zásadní je, že tuto lhůtu nelze prodloužit.

Složitá může být v praxi situace pro insolvenčního správce, který při prohlášení konkursu nakládá s majetkovou podstatou a je tak povinen jednat i ve věci daní a účetnictví. Pokud zjistí v takové situaci nedostatečnost podkladů, pro kterou nelze zajistit podání daňového tvrzení, pak tato povinnost zaniká. Insolvenční správce takovou skutečnost sdělí správci daně ve lhůtě pro podání daňového tvrzení a poskytne mu nezbytnou součinnost ke stanovení daně podle pomůcek.

Citovaný § 244 daňového řádu dále stanoví, ve kterých případech se v insolvenčním procesu podává daňové tvrzení. Ve většině případů se daňové tvrzení podává na základě sestavení mimořádné účetní závěrky. Účetní předpisy ani insolvenční zákon nevyžadují sestavit účetní závěrku ke dni podání návrhu na zrušení konkursu, avšak daňový řád k tomuto dni vyžaduje zpracovat řádné daňové tvrzení (§ 244 odst. 3).

Daňový řád řeší v § 242 odst. 1 zásadní záležitost, a to, že daňové pohledávky, které vznikají v důsledku daňových povinností, které vznikly v době ode dne účinnosti rozhodnutí o úpadku do ukončení insolvenčního řízení, **jsou pohledávky za majetkovou podstatou**. Toto ustanovení koresponduje s ustanovením § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona, které uvádí, že pohledávkami za majetkovou podstatou, pokud vznikly po rozhodnutí o úpadku, jsou **daně**, poplatky a jiná obdobná peněžitá plnění, pojistné na sociální zabezpečení a pojistné na veřejné zdravotní pojištění. Daňový řád tedy neurčuje nic nad rámec insolvenčního zákona, jen tuto skutečnost potvrzuje.

Provázanost daňového řádu a insolvenčního zákona je také v řešení přeplatků. Podle ustanovení § 242 odst. 2 daňového řádu je pro potřeby insolvenčního řízení za majetek daňového subjektu považován vratitelný přeplatek s tím, že přeplatek, který vznikl na základě daňových povinností, jež vznikly nejpozději dnem předcházejícím dni účinnosti rozhodnutí o úpadku, se použije pouze na úhradu splatných daňových pohledávek, které **nejsou pohledávkami za majetkovou podstatou** (nejpozději do jejich přezkoumání při přezkumném jednání).

Přeplatek, který vznikne na základě daňových povinností, jež vznikly v době ode dne účinnosti rozhodnutí o úpadku, se použije **pouze na úhradu splatných pohledávek za majetkovou podstatou**.

4.2. Daň z přidané hodnoty

Zákon o dani z přidané hodnoty vymezuje jako zdaňovací období kalendářní měsíc. To platí i v období insolvenčního řízení. Jen je speciálně upraveno první a poslední zdaňovací období.

Následně upravuje § 101 zákona o dani z přidané hodnoty [5], že lhůta pro podání daňového přiznání za zdaňovací období končící dnem, který předchází dni nabytí účinnosti rozhodnutí o úpadku, je 30 dnů od skončení zdaňovacího období. Pro skupinu to platí v případě, že soud rozhodl o úpadku jejího člena. Za zdaňovací období v době probíhajícího insolvenčního řízení (včetně zdaňovacího období, které končí dnem, kdy došlo k ukončení insolvenčního řízení) je lhůta pro podání daňového přiznání 25 dnů od skončení zdaňovacího období.

4.3. Spotřební daň

Zdaňovací období, daňové přiznání a splatnost daně v průběhu insolvenčního řízení u spotřební daně řeší § 136a zákona o spotřební dani [6].

Zákon uvádí, že pokud jde o plátce, jehož úpadek nebo hrozící úpadek se řeší v insolvenčním řízení, probíhající zdaňovací období končí dnem, který předchází dni účinnosti rozhodnutí o úpadku. Další zdaňovací období plátce začíná dnem účinnosti rozhodnutí o úpadku a končí posledním dnem kalendářního měsíce, ve kterém bylo toto rozhodnutí insolvenčním soudem vydáno. Pro další období trvání insolvenčního řízení je zdaňovacím obdobím plátce **kalendářní měsíc**.

Dnem, kdy je ukončeno insolvenční řízení, končí probíhající zdaňovací období plátce. Dalším zdaňovací období plátce začíná dnem následujícím po dni ukončení insolvenčního řízení a končí posledním dnem kalendářního měsíce, ve kterém bylo ukončeno insolvenční řízení.

Insolvenční správce, případně dlužník, pokud je oprávněn účinně nakládat s majetkem náležejícím do majetkové podstaty, je povinen podat do 25. Dne po skončení zdaňovacího období daňové přiznání. Daň za zdaňovací období je splatná do 40. Dne od skončení zdaňovacího období, ve kterém vznikla povinnost daň přiznat a zaplatit.

4.4 Silniční daň

Poplatník, jehož úpadek nebo hrozící úpadek se řeší v insolvenčním řízení, je v souladu s § 15 zákona o silniční dani [7], povinen podat daňové přiznání, vzniká-li mu daňová povinnost, nejpozději do 31. ledna.

4.5 Daň dědická, darovací a z převodu nemovitostí

Podle ustanovení § 20 odst. 2 písm. g) zákona o dani dědické, darovací a z převodu nemovitostí [8] jsou od daně z převodu nemovitostí osvobozeny převody a přechody vlastnictví k nemovitostem při provádění reorganizace v rámci insolvenčního řízení, pokud jde o vydání části dlužnických aktiv věřitelům nebo o převod dlužnických aktiv na nově založenou právnickou osobu, ve které mají věřitelé majetkovou účast.

Nadále platí úprava pro osvobození od daně darovací a z převodu nemovitostí, zanikne-li účast společníka za trvání konkursu, podle soudem schváleného reorganizačního plánu nebo podle soudem schváleného oddlužení (§ 20 odst. 6 písm. d) zákona o dani dědické, darovací a z převodu nemovitostí).

4.6 Daň z nemovitostí

V souladu se zněním § 13 odst. 3 zákona o dani z nemovitosti [9] mu povinnost podat daňové přiznání do 31. ledna zdaňovacího období i poplatník, jehož úpadek nebo hrozící úpadek se řeší v insolvenčním řízení.

Závěr

Insolvenční řízení je proces, který se dotýká značného rozsahu jak fyzických, tak právnických osob. V článku uvedené tabulky a grafy dokumentují počty dlužníků dotčených insolvenčním procesem. Ten však má velmi významný dopad i na věřitele, kde počty pohledávek lze počítat v milionech. Pro jejich hodnotu nemá autorka bohužel číselné podklady.

Insolvenční proces se významně dotýká účetnictví účetních jednotek, ať již jsou v roli dlužníka nebo věřitele. Zásadní je vazba mezi daňovými povinnostmi a dopady, které má tento složitý proces opět jak na dlužníky, tak věřitele. V článku se autorka pokusila

- dokumentovat rozsah subjektů dotčených insolvenčním řízením, jsou-li v roli dlužníka,
- navrhnout účetní postupy v jednotlivých fázích insolvenčního procesu,
- upozornit na základní daňové povinnosti v době insolvenčního řízení.

Text byl zpracován jako součást řešení výzkumného projektu VGS 2013K02 Finanční a účetní studie a jejich praktické aplikace.

[1] Insolvenční zákon: zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů.

[2] Zákon o účetnictví: zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

[3] Vyhláška: Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví

[4] Daňový řád: zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů

[5] Zákon o dani z přidané hodnoty: zákon č. 245/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů

[6] Zákon o spotřební dani: zákon č. 353/2003 Sb., o spotřební dani, ve znění platných předpisů

[7] Zákon o silniční dani: zákon č. 16/1993 Sb., o silniční dani, ve znění pozdějších předpisů

[8] Zákon o dani dědické, darovací a z převodu nemovitosti: zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, darovací a z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů

[9] Zákon o dani z nemovitostí: zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů

[10] BŘEZINOVÁ, Hana. Ekonomické aspekty insolvenčního zákona. Bova POLYGON. Praha. 2009. 196 s. ISBN978-80-7273-159-6

[11] BŘEZINOVÁ, Hana. Oprava výše daně u pohledávek za dlužníky v insolvenčním řízení. Wolters Kluwer ČR, a.s., *ÚNES – účetnictví a daň pro územní samosprávné celky, příspěvkové organizace, organizační složky státu a nevýdělečné organizace*. 2012, roč. X, č. 3, s 24-26. ISSN 1214-181X

[12] BŘEZINOVÁ, Hana. Insolvenční řízení jako proces, Komora auditorů České republiky, *Auditor*. 2012, roč. XIX, č.3, s 1. ISSN 1210-9096

- [13] BŘEZINOVÁ, Hana. Pohledávky v insolvenčním řízení, Komora auditorů České republiky, *Auditor*. 2012, roč. XIX, č.3, s 15-16. ISSN 1210-9096
- [14] BŘEZINOVÁ, Hana. Kdy sestavit a ověřit účetní závěrku při reorganizaci., Komora auditorů České republiky, *Auditor*. 2012, roč. XIX, č.3, s 25-28. ISSN 1210-9096
- [15] BŘEZINOVÁ, Hana. Přístupy k insolventnímu procesu a likvidaci. Komora auditorů České republiky, *Auditor*. 2012, roč. XIX, č.7, s 37-38. ISSN 1210-9096
- [16] HOROVÁ, Helena. Vývoj insolvencí v České republice. Komora auditorů České republiky, *Auditor*. 2012, roč. XIX, č.3, s 8-9. ISSN 1210-9096
- [17] MARŠÍKOVÁ, Jolana. Uplatňování pohledávek v insolvenčním řízení přihláškou. Komora auditorů České republiky, *Auditor*. 2012, roč. XIX, č.3, s 11-15. ISSN 1210-9096
- [18] SOMOL, Karel. K některým otázkám odpůrčího práva v rámci insolvenčního řízení. Komora auditorů České republiky, *Auditor*. 2012, roč. XIX, č.3, s 17-24. ISSN 1210-9096

Doc. Ing. Hana Březinová, CSc.
Soukromá vysoká škola ekonomická Znojmo s.r.o.
e-mail: brezinova@svse.cz
mobil: 733517443

Vybrané problémy optimalizace kapitálové struktury podniku²⁵

Selected Problems of Optimizing of the Capital Structure of the Enterprise

Milan Hrdý

Summary

The aim of this contribution is to analyze the selected problems of optimizing of the capital structure of the enterprise, mainly the problems concerning the choice of the theory which best fit, the problems of the practical optimizing including the application problems and the problems of the branch standards. There is a lot of theories available, but only the traditional theory and the theory of the spouses Neumaier offers the concrete figure of the indebtedness. The process of the application but represents the most important problem how to cope with cost of the debt and the cost of equity in delendency on the level of the debt. The solution could be the linear between the zero indebtedness and the so called maximum amount of debt. The Neumaier's theory needs the practical identification of the function $g(x)$. Also the branch standards play a very important role, but it is necessary to analyze the real testifying ability of the czech branch standard in comparison with the european and usa standards.

Key words

Optimizing, capital structure, theories, branch standards

1. Úvod

Optimalizace kapitálové struktury konkrétního podniku představuje již dlouhodobě velmi zajímavé téma z oblasti finančního řízení podniku. I když vliv optimální finanční struktury na tržní hodnotu firmy není tak významný, jako je tomu např. v případě investičního rozhodování či v případě expanze podniku na základě strategií fúzí či akvizic, přesto hraje poměrně významnou roli, neboť od konkrétní struktury podnikového kapitálu se odvíjí mimo jiné i úroková míra pro diskontování budoucích peněžních toků podniku v investičním rozhodování či při oceňování podniku výnosovými metodami. Identifikace optimální kapitálové struktury podniku však není jednoduchou záležitostí a jsou s ní spojeny teoretické i aplikační problémy. Cílem tohoto příspěvku je proto analyzovat vybrané problémy spojené s optimalizací kapitálové struktury podniku a navrhnout možná řešení. Základní metodou využitou při řešení tohoto problému bude metoda analýzy s využitím teoretických předpokladů i praktických zkušeností s následnou syntézou do příslušných doporučení. Budou rovněž využity poznatky z předchozích výzkumů autora a jeho spolupracovníků zejména z oblasti oborových standardů v České republice a ve vybraných zahraničních oblastech. Získané poznatky mohou být následně využity při praktické optimalizaci kapitálové struktury konkrétního podniku.

2. Stručný přehled jednotlivých teorií a problémů s jejich využitím

Mezi základní teorie optimalizace kapitálové struktury konkrétního podniku patří zejména následující teorie (Hrdý, 2010):

- Klasická (tradiční).
- Hierarchického pořádku.
- Modigliani-Millera.
- Kompromisní.

²⁵ Tento příspěvek byl připraven v rámci interního grantového projektu SVŠE Znojmo VGS 2013K02 Finanční a účetní studie a jejich praktické aplikace

- Brealyho a Myerse o čtyřech dimenzích kapitálové struktury.
- Manželů Inky a Ivana Neumaierových.

Klasická neboli tradiční teorie optimalizace kapitálové struktury podniku vychází z minimálních průměrných nákladů kapitálu podniku a za optimální kapitálovou strukturu považuje takové složení kapitálu podniku, při kterém jsou průměrné náklady kapitálu minimální. Za předpokladu stabilních očekávaných výnosů je možné bod minimálních průměrných nákladů kapitálu podniku ztotožnit s maximalizací tržní hodnoty firmy. Vycházíme zde z obecných ekonomických principů, které říkají, že základ tržní hodnoty (TH) jakéhokoliv aktiva se rovná současné hodnotě budoucích efektů, které budou vlastníkově aktiva plynout. Pro základ tržní ceny tedy platí:

$$\text{Základ TH} = \frac{\text{očekávané budoucí efekty}}{i}$$

Rovnici lze jednoduše upravit:

$$\text{Základ TH podniku} = \frac{\text{Budoucí očekávané výnosy}}{\text{průměrné náklady kapitálu podniku}}$$

Výpočet průměrných (vážených) nákladů kapitálu podniku probíhá podle následující rovnice:

$$N = \frac{D}{K} \times N_d + \frac{P}{K} \times N_p + \frac{K_m}{K} \times N_k + \frac{Z}{K} \times N_z$$

Kde:

N = průměrné náklady podnikového kapitálu v %,

D = dluh v Kč,

P = prioritní kapitál v Kč,

K_m = kmenový kapitál v Kč,

K = celkový kapitál v Kč (K = D + P + K_m + N_z),

N_d = náklady dluhu v %,

N_p = náklady prioritního kapitálu v %,

N_k = náklady kmenového kapitálu v %,

N_z = náklady nerozděleného zisku.

Pokud předpokládáme stabilní budoucí očekávané výnosy, tj. z matematického hlediska konstantního čitatele, pak maximalizovat výsledek (Hrdý, 2010), tj. základ tržní hodnoty podniku, je možné za předpokladu minimalizace jmenovatele, tj. právě průměrných nákladů kapitálu podniku. Pokud v rámci klasické neboli také tradiční teorie optimalizace kapitálové struktury podniku vycházíme z průměrných nákladů kapitálu podniku, je třeba zdůraznit, že průměrné náklady kapitálu podniku vykazují tvar tzv. „U“ křivky, kdy nejprve s rostoucím dluhem klesají, dosáhnou minima, a poté se začínají opět zvyšovat. Je to způsobena vlivem úrokového daňového štítu a dále pak působením nákladů finanční tísně. Nejprve převažuje vliv úrokového daňového štítu, a proto průměrné náklady kapitálu klesají, avšak posléze s rostoucím zadlužením začínají věřitelé pociťovat větší finanční riziko a požadují vyšší úrok a náklady stoupají. Totéž se týká i nákladů vlastního kapitálu, neboť s rostoucím rizikem požadují i majitelé vyšší výnosnost svých akcií.

Klasická neboli tradiční teorie je ovlivněna zejména otázkou nákladů kapitálu, které samy o sobě podléhají širokému spektru determinantů, jako jsou např. úrokový daňový štít, který

zlevňuje úročený cizí kapitál, dále pak náklady finanční tísně, mající vliv na náklady jak cizího, tak vlastního kapitálu, a také fungování kapitálového trhu, legislativní a společenské poměry apod. Výhodou této teorie je bezesporu fakt, že nám nabízí možnost identifikace konkrétního dluhového poměru

Teorie hierarchického pořádku není ani teorií v pravém slova smyslu, ale snaží se zevšeobecnit chování firem v oblasti kapitálové struktury. Na základě empirických výzkumů bylo zjištěno, že podnikoví manažeři, kteří mají klíčový vliv na otázku optimalizace kapitálové struktury, preferují financování z interních zdrojů při stabilní dividendové politice. Na dalším místě preferencí je pak financování dluhem, ať už ve formě úvěru nebo emise dluhopisů a až na posledním místě je pak využívána emise akcií. Tento způsob optimalizace je pro podnik nejjednodušší, avšak nikoliv nejlacinější (Valach, 2011). Není však možné tento přístup z tohoto důvodu ztracovat, neboť využívání externích zdrojů financování je spojeno s prokazováním prosperity podniku a jeho dobrým finančním zdravím a je rovněž spojeno s dodatečnými náklady.

Pokud bychom tedy měli porovnat klasickou teorii optimalizace kapitálové struktury a teorii hierarchického pořádku, je možné doporučit druhou z nich menším podnikům, které nejsou kapitálově silné a rovněž by obtížně získávali kapitál na finančních trzích. Naopak větší a kapitálově silnější podniky by v případě generování zisku měly opravdu seriózně zvažovat rozumnou výši dluhu, která by umožnila využít levnější druhy podnikového kapitálu a následně pak zvyšovat tržní hodnotu své firmy.

Přístup dvojice Modigliani-Miller představuje dva teorémy z let 1958 - 1963. První říká, že tržní hodnota firmy je nezávislá na složení podnikového kapitálu a odvíjí se pouze od různého složení podnikových aktiv. Zjednodušeně předpokládali dokonalé kapitálové trhy a také nedaňové prostředí.

Ve druhém pak připustili existenci daní a tvrdili, že firma by se měla co nejvíce zadlužovat, aby využila úrokový daňový štít. Nebrali však do úvahy existenci nákladů finanční tísně.

I přes svoji rozporuplnost jsou přístupy Modiglianiho s Millerem stále živé a vedou se o nich neustálé diskuse a polemiky.

Kompromisní teorie kapitálové struktury považuje za optimum vyrovnaní pozitivního působení úrokového daňového štítu a nákladů finanční tísně. V tomto je tato teorie založena na podobném principu jako teorie klasická. Oproti ní však navíc zdůrazňuje vliv výše a stability podnikového zisku a charakteru dlouhodobých aktiv. Teorie zdůrazňuje, že zadlužovat by se měly především firmy, které mají stabilní zisky a větší podíl hmotných aktiv.

Teorie Brealyho a Myerse o čtyřech dimenzích kapitálové struktury zdůrazňuje čtyři základní dimenze a to sice **daně, riziko, typ aktiv a finanční volnost**. Je doporučováno, aby se více zadlužovala firma, která očekává zisk a bude platit daně, dále pak firma s menším rizikem podnikání, firma s převážně hmotnými aktivy a firma, která neočekává volné finanční příležitosti. Platí to pochopitelně i naopak. Tato teorie bere patrně nejvíce do úvahy jednotlivé determinanty kapitálové struktury, jako jsou právě daně, daňový štít, obor podnikání, finanční volnost, majetkovou strukturu, volné investiční příležitosti a také fungování kapitálového trhu

Teorie manželů Inky a Ivana Neumaierových (Finance a úvěr, 1996) hovoří o tom, že optimální zadlužení nastává tehdy, pokud je rentabilita vlastního kapitálu maximální. V tomto bodě dochází rovněž k maximalizaci tržní hodnoty firmy. Model vychází ze zisku před úroky a zdaněním a předpokládá, že EBIT, stejně jako hodnota aktiv a tedy i produkční síla podniku

není závislá na velikosti zadlužení. Na základě známých rovnic pro vyjádření EBIT, aktiv, pasiv, poměru EBIT/aktiva, čistý zisk/aktiva úroky/aktiva je pak vyjádřena rentabilita vlastního kapitálu jako závisle proměnná na míře zadlužení. Míra zadlužení je vyjádřena jako poměr vlastního kapitálu a aktiv, a to z toho důvodu, že oproti finanční páce (cizí zdroje/vlastní kapitál) má lineární průběh při stejné vypovídací schopnosti. Také úroková míra není v praxi konstantní, ale je závislá na bonitě klienta, tj. jeho rizikovosti, která zahrnuje také i velikost zadlužení. Proto také tato teorie předpokládá poměr úroky/úvěry jako funkci vlastního kapitálu/aktiva. Výsledná optimalizační rovnice je pak vyjádřena následujícím způsobem (Neumaierová, Neumaier, 1996, Hrdý, 2000):

$$y = \frac{a}{x^2} \times [x^2 \times g'(x) - b - (x \times g'(x) - g(x)) \times (1 - d)]$$

Kde:

y = čistý zisk/vlastní kapitál,

x = vlastní kapitál/aktiva,

a = čistý zisk/EBIT,

b = EBIT/aktiva,

d = neúročené závazky/aktiva,

g(x) = úroky/úvěry jako funkce zadlužení = k/x

Výpočet optimálního dluhového poměru je pak možné vypočítat položením derivace výše uvedené funkce rovnu nule, čímž získáme podmínku pro optimální zadluženost:

$$[x^2 \times g'(x) - b - (x \times g'(x) - g(x)) \times (1 - d)] = 0$$

Autoři této teorie (Neumaierová, Neumaier, 1996) jsou si vědomi i určitých omezení tohoto modelu a to zejména proto, že poměr EBIT/aktiva či další konstanty se mohou měnit v průběhu času. Model je rovněž zjednodušený tím, že nebyl uvažován vliv provozní páky. Její zavedení by vedlo ke složitějšímu modelu, při kterém by optimální zadluženost byla taková, která by maximalizovala čisté cash flow pro vlastníky.

Z hlediska teoretického je naprosto zřejmé, že největší využití budou mít teorie klasická a teorie manželů Neumaierových, které nám obě nabízejí identifikaci konkrétní velikosti zadlužení. Teorie Brealyho a Myerse o čtyřech dimenzích kapitálové struktury pak může podle jednotlivých dimenzí upravit finální rozpětí, které nám nabídnou obě teorie s tím, že se přikloníme k vyšší nebo nižší hodnotě právě podle těchto dimenzí. Toto platí pouze za předpokladu, že podnik bude usilovat o aktivní optimalizaci kapitálové struktury. V případě přístupu pasivního pak může podnik využít teorii hierarchického pořádku a využít interní finanční zdroje, pokud jsou k dispozici, nebo může respektovat příslušné oborové standardy.

Kromě vymezených teoretických předpokladů je třeba rovněž přihlédnout také k některým výsledkům praktického výzkumu mezi podniky v ČR (Horová, Hrdý, 2007 nebo Hrdý, Fetisovová, Horová aj., 2009), které říkají, že pokud jde o oblast kapitálové struktury podniku, více než polovina firem (55,6 %) se snaží optimalizovat svoji kapitálovou strukturu v případě konkrétního rozhodování, kdy zvažuje náklady kapitálu, nevěnuje však pozornost dlouhodobé optimalizaci kapitálové struktury. Dlouhodobě a komplexně se snaží optimalizovat svoji kapitálovou strukturu 20 % firem, přičemž tyto firmy nejčastěji usilují o minimalizaci cizích zdrojů, maximalizaci zisku a minimální zadluženost. Snaží se rovněž o udržení určeného poměru vlastního a cizího kapitálu. Společnosti přitom využívají nejvíce vnitřní zdroje, na větší investiční akce a až poté úvěry. Větší počet firem než těch, které dlouhodobě optimalizují kapitálovou strukturu, představují ovšem společnosti (přesně jde o 22,2 % firem), jenž se optimalizací své kapitálové struktury vůbec nezabývají (Horová, Hrdý, 2007). Z hlediska použitelnosti jednotlivých teorií znají podniky prakticky jen

klasickou teorii reprezentovanou průměrnými náklady kapitálu či využívají interní zdroje, dokud jsou k dispozici. Toto chování potvrzují i mezinárodní výzkumy, zejména v USA, kde více než 70 % podniků využívá v praxi hierarchický pořádek (Valach, 2011), opírající se právě o prvotní financování interními zdroji.

Výše uvedené teoretické i praktické předpoklady jsou východiskem pro podrobnější analýzu a srovnání jednotlivých teoretických přístupů a jejich aplikace v konkrétním podnikovém prostředí.

4. Aplikační problémy optimalizace kapitálové struktury konkrétního podniku.

V případě aplikace klasické teorie narazíme na dva zásadní problémy. Jedná se o to, jakým způsobem identifikovat náklady vlastního kapitálu a náklady dluhu v závislosti na míře zadlužení. Tento aplikační problém nám významným způsobem omezuje možnost použití jinak velmi vhodné metody optimalizace. Je třeba se zamyslet nad možným řešením tohoto aplikačního problému. Určitá řešení nalezneme v odborné literatuře (Hrdý, 2000), kde se vychází z rozmezí současného zadlužení, pro které jsou náklady kapitálu známy a tzv. maximálně možného zadlužení, což je takový podíl dluhu, který je firma vzhledem k předpokládanému vývoji zisku schopna platit při dodržení eventuelně dalších povinností a při kterém budou ukazatele finanční analýzy vykazovat hodnoty svědčící ještě o dobrém finančním zdraví podniku. Pak je možné předpokládat, že náklady kapitálu porostou jen zvolna a neměly by překročit hodnotu, která je požadována (Hrdý, 2000) a to u vlastního kapitálu 6 % nad hodnotou inflace a u kapitálu cizího pak 3 % nad hodnotou inflace. Diskutabilní otázkou je, jakým způsobem se budou náklady v uvedeném rozmezí vyvíjet, zda parabolicky (Hrdý, 2000) na bázi funkce $y = x^2/k + a$, kde konstanty k respektive a je možné zjistit dosazením hodnot pro x a y v případě současného zadlužení, pro které tyto hodnoty známe a pro maximálně únosné zadlužení. Otázkou zůstává, zda parabolická funkce je místě, za vhodnější by bylo možné považovat klasický lineární průběh, což by zejména v případě fáze prosperity podniku, či maximálně na okraji šedé zóny, mělo svoji logiku. Výsledná rovnice by pak vypadala následujícím způsobem: $y = x/k + a$.

Důležitou roli by rovněž mohla hrát analýza chování bank a jejich přístup k posuzování bonity klienta s následnou možností úpravy úrokových sazeb v závislosti na výši podstupovaného rizika (Hrdý, 2010). V zásadě však bude platit, že by se neměl u podniku objevit jakýkoliv náznak možné počínající finanční tísně, neboť od tohoto okamžiku by pak náklady na vlastní i cizí kapitál začaly růst prudkým tempem. Je tedy možné shrnout, že optimální zadlužení včetně identifikace nákladů kapitálu v závislosti na tomto rostoucím zadlužení je možné hledat pouze do doby, pokud se podnik dle finanční analýzy či konkrétních bankrotních modelů nachází v pásmu prosperity. Pokud budeme analyzovat praktickou uplatnitelnost kompromisní teorii optimalizace kapitálové struktury, musíme identifikovat současnou hodnotu úrokového daňového štítu a porovnat ji se současnou hodnotou nákladů finanční tísně. Současná hodnota úrokového daňového štítu by neměla činit zásadních problémů, naopak problémem je reálná identifikace nákladů finanční tísně. Finanční teorie (Levy, Sarnat 1999) doporučuje vypočítat náklady finanční tísně jako fiktivní platbu pojištění proti bankrotu podniku. Otázkou je, jak velikost tohoto pojištění stanovit. Jednou z možností je vypočítat velikost záporného peněžního toku pro jednotlivé velikosti zadlužení s tím, že by pojišťovna tyto záporné peněžní toky uhradila (Hrdý, 2000). Tyto záporné peněžní toky by pak mohly být zvýšeny o provizi pojišťovny a poté pak jejich současná hodnota porovnána se současnou hodnotou nákladů finanční tísně. Takovéto výpočty je možné považovat za velmi náročné a navíc bychom se na rozdíl od aplikace průměrných nákladů kapitálu podniku pohybovali již v oblasti šedé zóny podniku. V případě aplikace teorie manželů Neumaierových narazíme na problém určení závislosti výše úroků na

výši zadlužení respektive obráceně na poměru vlastního kapitálu a celkových aktiv, neboli na problém stanovení funkce $g(x)$. Zde je možné doporučit (Hrdý, 2000) použití funkce typu k/x s tím, že konstantu k je možné vypočítat na základě konkrétní velikosti současného zadlužení podniku a jemu odpovídající velikost placených úroků.

5. Oborové standardy

Odvětví podnikání je jedním z nejvýznamnějších determinantů optimalizace kapitálové struktury, neboť určuje oborové standardy zadlužení, kdy „*firmy usilují zpravidla o přiblížení k průměrné úrovni zadluženosti ve svém oboru podnikání a vycházení přitom z toho, že riziko podnikání je oborově determinováno*“ (Valach, 2011, s. 322), přičemž „*rozdíly kapitálových struktur konkrétních podniků vyplývají z odlišností daných firem od odvětvového průměru*“ (Křivská, 2009). Důvod, proč se podniky drží velmi často právě oborových standardů, spočívá především v tom, že případné odlišnosti musí podniky na kapitálových trzích příslušně zdůvodňovat, neboť se tím stávají jaksi „podezřelými“.

Otázkou zůstává, jakým způsobem tyto oborové standardy identifikovat a určit. Mělo by to být v závislosti na výši oborového rizika a s přihlédnutím k praktickému chování firem v ekonomické praxi, neboť právě toto chování by mělo odrážet konkrétní aspekty příslušného oboru. Pak by za oborový standard mohlo být bráno průměrné zadlužení firem v konkrétním oboru. Problémem je ovšem praktická aplikace tohoto přístupu, zejména, jaké podniky a v jakém časovém rozsahu do těchto standardů zařadit. V této souvislosti provedl autor srovnání ve vybraných oborech pro oblast svět, Evropa, USA a Česká republika. Pro zahraniční oblasti využil autor údaje z internetových stránek prof. Damodarana (2012) opírající se o známé databáze IQ, Bloomberg a Value Line Data. Tržní hodnoty dluhu jsou zjednodušeně brány na úrovni hodnot účetních. Účetní data z USA byla využita i archivovaná data z minulých období, naopak pro data tržní byl využit stav databází k 1. lednu 2013. Pro údaje českých firem byla využita data z databáze „Albertina a Report“ za delší období, které bylo v jednotlivých případech k dispozici s vyloučením extrémních situací, např. v případě záporného základního kapitálu, kdy vychází velikost zadlužení větší než 100 %. I když hodnoty vycházejí jen z omezeného vzorku dostupných firem ve všech databázích, určitá vypovídací schopnost je nezpochybnitelná a může poskytnout jistě zajímavé údaje pro porovnání situace v jednotlivých oborech v jednotlivých oblastech. Základní výchozí údaje jsou obsaženy v následujících tabulkách:

Tab. 1 Průměrná zadluženost firem – sektor „Těžba černého a hnědého uhlí“

Oblast/ukazatel	Počet firem ve vzorku	Zadluženost z účetních hodnot (BV Debt Ratio)	Zadluženost z tržních hodnot (MV Debt ratio)
Svět	323	-----	16,68 %
Evropa	18	-----	30,00 %
USA	20	44,49 %	22,42 %
ČR	20	44,16 %	-----

Zdroj: Hrdý, Milan - Krechovská, Michaela (2013, s. 72)

Tab. 2 Průměrná zadluženost firem – sektor „Výroba elektrických zařízení“

Oblast/ukazatel	Počet firem ve vzorku	Zadluženost z účetních hodnot (BV Debt Ratio)	Zadluženost z tržních hodnot (MV Debt ratio)
Svět	852	-----	22,25 %
Evropa	83	-----	25,54 %
USA	68	22,75 %	11,24 %
ČR	3	21,65 %	-----

Zdroj: Hrdý, Milan - Krechovská, Michaela (2013, s. 73)

Tab. 3 Průměrná zadluženost firem – sektor „Železnice a železniční doprava“

Oblast/ukazatel	Počet firem ve vzorku	Zadluženost z účetních hodnot (BV Debt Ratio)	Zadluženost z tržních hodnot (MV Debt ratio)
Svět	56	-----	41,01 %
Evropa	8	-----	46,75 %
USA	12	40,16 %	20,09 %
Česká republika	25	41,19 %	-----

Zdroj: Hrdý, Milan - Krechovská, Michaela (2013, s. 74)

Tab. 4 Průměrná zadluženost firem – sektor „Úprava vody“

Oblast/ukazatel	Počet firem ve vzorku	Zadluženost z účetních hodnot (BV Debt Ratio)	Zadluženost z tržních hodnot (MV Debt ratio)
Svět	323	-----	16,68 %
Evropa	18	-----	30,00 %
USA	20	44,49 %	22,42 %
Česká republika	136	44,16 %	-----

Zdroj: Hrdý, Milan - Krechovská, Michaela (2013, s. 76)

Tab. 5 Průměrná zadluženost firem – sektor „Výroba nápojů“

Oblast/ukazatel	Počet firem ve vzorku	Zadluženost z účetních hodnot (BV Debt Ratio)	Zadluženost z tržních hodnot (MV Debt ratio)
Svět	323	-----	20,41 %
Evropa	55	-----	31,15 %
USA	34	48,92 %	20,96 %
Česká republika	358	51,92 %	-----

Zdroj: Hrdý, Milan - Krechovská, Michaela (2013, s. 82)

Výše uvedené údaje ve vybraných pěti odvětvích ukazují, že hodnoty zadlužení z účetních údajů v ČR a USA jsou velmi podobné, což svědčí o tom, že je možné tyto hodnoty v ČR považovat za relevantní pro jejich identifikaci za oborové standardy. Pochopitelně je třeba danou záležitost brát se značnou rezervou. Pokud se týká hodnot tržních, údaje z ČR nejsou bohužel k dispozici, nicméně pokud bychom odvodili očekávané zadlužení z tržních hodnot na základě poměru zadluženosti z účetních hodnot v ČR a v USA násobený tržní hodnotou v USA, dostaneme v oboru Těžba černého a hnědého uhlí hodnotu 22,58 %, což je výrazněji méně, než je tomu ve světě a zejména v Evropě. Obdobná bude situace v sektoru „Výroba elektrických zařízení“ a „Železnice a železniční doprava“, kde by hypotetické hodnoty počítané z tržních údajů činily 11,81 % respektive 19,58 %. Naopak v oboru „Výroba nápojů“ a „Úprava Vody“ by se na základě takového propočtu údaje v ČR a ve světě přiblížili, neboť

hypotetická hodnota zadlužení z tržních hodnot by v případě sektoru „Výroba nápojů“ činila 19,75 % a v případě sektoru „Úprava vody“ 22,58 %. Stále by však zde byl poměrně velký rozdíl oproti hodnotám v Evropě. I z toho důvodu by bylo možné uvažovat o určité úpravě hodnot zadlužení v ČR doporučených pro účely oborových standardů a to o hodnotu až +(-) 20 %. Finální doporučení by pak vypadalo následovně:

Tab. 6 – Doporučené hodnoty oborových standardů zadlužení v ČR pro účetní údaje

Sektor	Oborový standard zadlužení
Těžba černého a hnědého uhlí	40 %
Výroba elektrických zařízení	25 %
Železnice a železniční doprava	40 %
Úprava vody	40 %
Výroba nápojů	50 %

Zdroj: vlastní zpracování

6. Závěr:

Cílem tohoto příspěvku bylo analyzovat vybrané problémy spojené s optimalizací kapitálové struktury podniku a navrhnout možná řešení. Za použití analytických a syntetických přístupů byly vyvozeny následující závěry.

Optimalizace kapitálové struktury podniku patří mezi velmi zajímavé a stále otevřené téma teorie i praxe finančního řízení podniku. Prvním zásadním problémem, před kterým finanční teoretik i finanční manažer v podniku stojí, je volba příslušné teorie optimalizace. Existují různé optimalizační teorie, jejichž existenci umožňují pozitiva i negativa zavedení dluhu do kapitálové struktury podniku, přičemž za pozitivum je možné považovat využití levnějšího druhu kapitálu, za negativum naopak nebezpečí vzniku finanční tísně. I přes existenci mnoha teorií jsou prakticky využitelné především ty, které nabízejí identifikaci konkrétního dluhového poměru. Jedná se o klasickou teorii a teorii manželů Neumaierových. Pokud na základě výpočtů pomocí těchto teorií vyjdou dva odlišné výsledky, je možné provést výslednou volbu příklonem k vyšší či menší hodnotě na základě vyhodnocení dalších kritérií, např. čtyř dimenzí teorie Brealyho a Myerse. Při praktické optimalizaci kapitálové struktury s využitím tradiční neboli klasické teorie narazíme na aplikační problémy, se kterými je nutné se vypořádat. Jedná se především o stanovení výše nákladů cizího i vlastního kapitálu v závislosti na výši zadlužení. Jednou z možností řešení je lineární funkční závislost těchto nákladů v mezích nulového a tzv. maximálně možného zadlužení, což je velikost zadlužení, při kterém ještě základní ukazatele finanční analýzy nevykazují žádné známky finančních problémů podniku. Využití výše uvedených teorií předpokládá aktivní přístup podniku k procesu optimalizace. Podnik ale může zvolit i tzv. pasivní přístup, který spočívá buď v respektování teorie hierarchického pořádku založené na prvotním financování z interních zdrojů, nebo pak ve využití tzv. oborových standardů. Oborové standardy identifikují určitou výši zadlužení podniků v daném oboru. Pokud se od nich podnik odchyluje, vypadá „podezřele“ a musí své chování zdůvodňovat. Otázkou zůstává relevantnost těchto oborových standardů a jejich případná identifikace z účetních či tržních hodnot. Porovnáním údajů z vybraných odvětví v USA, Evropě, světě a ČR bylo zjištěno, že v některých těchto odvětvích je velmi podobná hodnota zadlužení podniků z účetních hodnot v ČR a v USA. Jedná se zejména o tradiční průmyslová odvětví s převahou hmotných aktiv. I když nelze tyto výsledky přeceňovat, je zřejmé, že hodnoty zadlužení u českých firem ve vybraných odvětvích, byť s určitým omezením relevantnosti těchto údajů, mohou být považovány za příslušný základ těchto oborových standardů. Tato skutečnost může být podpořena i faktem, že podniky v praxi se chovají racionálně a tendují tudíž dle jejich úhlu pohledu k optimálnímu zadlužení. Mírná úprava by měla být provedena ve smyslu přizpůsobení poměrům v Evropě.

Článek byl vytvořen v rámci interního grantového projektu Soukromé vysoké školy ekonomické Znojmo s názvem „VGS 2013K02 Finanční a účetní studie a jejich praktické aplikace“ financovaného městem Znojmo.

Seznam použité literatury:

1. Horová, M.; Hrdý, M. *Aktuální problémy strategického finančního řízení podniků v ČR*. In *E + M. Ekonomie a Management*. 2007, roč.10. č.4, s.80-86, ISSN 1212-3609
2. Hrdý, M.: *Optimalizace finanční struktury konkrétního podniku* - 3. část. *Účetnictví*, 2000, roč. 35, č. 5, ISSN s. 49 – 50
3. Hrdý, M.: Teoretické a aplikační problémy optimalizace kapitálové struktury podniku. In *Sborník příspěvků z mezinárodní konference SVŠE Znojmo, Nové trendy – nové nápady*, Znojmo, 2010, s.70-80
4. Hrdý, M. – Krechovská M.: *Podnikové finance v teorii a praxi*. Praha, Wolters Kluwer, 2013, 267 s., ISBN 978-80-7478-011-0
5. Hrdý, M.; Fetisovová, E.; Horová, M.; Hofman, J.; Ježek, J.; Ježková, R.; Král'ovič, J.; Křikač, K.; Lukáš, L.; Nagy, L.; Pavlák, M.; Šimek, B.: *Komplexní řešení teoretických a aplikačních problémů financování malých a středních podniků v podmínkách tržního prostředí Evropské unie*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2009, ISBN 978-80-7043-746-9
6. Levy, H., Sarnat, M.: *Kapitálové investice a finanční rozhodování*, 1.vydání, Praha. Grada, 1999, ISBN 80-7169-504-1
7. Křivská, R.: *Determinanty kapitálové struktury a její optimalizace* – doktorská disertační práce. Praha: VŠE, 2009
8. Neumaierová, I., Neumaier,I.: *Úvaha o optimální zadluženosti*. Praha: 1996. *Finance a úvěr*, roč. 46, č. 1, ISSN 0015- 1920, s. 51-61
9. Valach, J.: *Investiční rozhodování a dlouhodobé financování*. 3. vydání, Praha: Ekopress, 2011, 513 s., ISBN 978-80-86929-71-2

Informace o autorovi:

Doc. Ing. Milan Hrdý, Ph.D.
vedoucí Katedry financí a účetnictví
Soukromá vysoká škola ekonomická Znojmo, s.r.o.
Loucká 656/21
669 02 Znojmo
mail: hrdy@svse.cz
tel: +420 606 665 161

Nájem a daně – vybrané problémy

Lease and Taxes – Selected Issues

Petr Kout

Summary

The topic of this article is the consequence of the leasing of the property in income tax and value added tax. The text describes some selected spheres which cause practical difficulties. Selected problems are documented with examples.

Keywords

lease, income tax, value added tax

Úvod

Nájem movitých a nemovitých věcí působí pronajímatelům i nájemcům dlouhodobě problémy z pohledu právního, účetního i daňového. Jedná se o oblast podnikateli poměrně často podceňovanou, ale s vážnými právními a finančními důsledky. Tradičně větší problémy jsou u fyzických osob. Nabytím účinnosti nového občanského zákoníku a s novelizací daňových zákonů od 1. 1. 2014 dochází k významným změnám i v této oblasti. Daňové problémy, na které se soustřeďuje následující text, ale většinou budou přetrvávat.

Cíl

Cílem příspěvku je popsat praktické zkušenosti z konzultační činnosti ve vybraných oblastech týkajících se nájmu movitých a nemovitých věcí z pohledu zákona č. 568/1992 Sb., o daních z příjmů (dále „ZDP“), a zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty (dále „ZDPH“), oba v platném znění s přihlédnutím ke změnám účinným od 1. 1. 2014. Soustřeďuje se na několik oblastí, které v praxi působí daňovým subjektům potíže. V důsledku podcenění problému pak dochází někdy k chybným postupům v daňové praxi.

Příspěvek je členěn do samostatných částí podle vybraných problémů. V jednotlivých částech je nejprve popsán problém, uvedeny výkladové nejasnosti, uvedeno řešení problému včetně objasnění na příkladu. Jsou dále nastíněny neřešené postupy nebo chybně řešené otázky. Avizují i některé změny v legislativě od 1. 1. 2014.

Z pohledu ZDP se budu věnovat jen příjmům rezidentů České republiky. Z obsahového hlediska jsou u daně z příjmu fyzických osob totožné použité pojmy „příjmy z pronájmu“ a „příjmy z nájmu“. Je to důsledek změny zákonné úpravy od 1. 1. 2014..

Co je nájem?

Nájem je definován v občanském zákoníku č. 40/1964 Sb., (dále „OZ“) v § 663 takto: „Nájemní smlouvou pronajímatel přenechává za úplaty nájemci věc, aby ji dočasně (ve sjednané době) užíval nebo z ní bral i užítky.“

Obsahově shodně definuje nájem i nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb. (dále „NOZ“) v § 2201: „Nájemní smlouvou se pronajímatel zavazuje přenechat nájemci věc k dočasnému užívání a nájemce se zavazuje platit za to pronajímateli nájemné.“

Nově se budeme od roku 2014 setkávat i s **pachtem**. Podle NOZ § 2332 se pachtovní smlouvou propachtovatel zavazuje přenechat pachtýři věc k dočasnému užívání a požívání a pachtýř se zavazuje platit za to propachtovateli pachtovné nebo poskytnout poměrnou část výnosu z věci. Od nájmu se tedy pacht liší tím, že umožňuje uživateli věc také požívat, nejen užívat.

Nájem je tedy možné charakterizovat takto:

- a) Předmětem nájmu mohou být pouze věci.
- b) Pronajímatel přenechává věc k dočasnému užívání.
- c) Nájem je vždy za úplatu.
- d) Nájemní vztah je vztah alespoň dvou osob.

I zde, ve zdánlivě jasně vymezených mantinelech, se setkáváme s problémy. Proto se o nich zmíním blíže.

Ad a)

Předmětem nájmu mohou být i věci hromadné – podnik a dále soubory věcí. Předmětem smlouvy nazvané jako nájemní ale bývá někdy software. Software ale není věcí podle OZ. Taková smlouva bude v daňovém řízení hodnocena jako smlouva, kterou se převádí právo nebo přenechává právo užívání nehmotného majetku uživateli. Tím nechci zpochybnit, že úplata za užívání software bude obvykle daňovým nákladem. Situace z pohledu daňové uznatelnosti úplaty bude naopak lepší, protože z pohledu ZDP se na užívání software nebudou vztahovat omezující podmínky v § 24 odst. 4, 5, 6, 15 a 16.

Podle NOZ § 2202 lze pronajmout věc nemovitou i nezužitelnou věc movitou.

Ad b)

Nájem je vždy na sjednanou dobu. Podle ustálené judikatury českých soudů i Soudního dvora EU v oblasti daně z přidané hodnoty se „dočasným užíváním“ rozumí i nájem na dobu neurčitou.

„Přenechání“ věci znamená právo zabrat a užívat věc podobně jako vlastník za současného vyloučení stejných práv třetích osob. Nájemem není **poskytnutí práva umístění věci**, které obvykle znamená, že se k věci nemohu chovat jako vlastník, tj. mít ji k dispozici 24 hodin denně.

Příklad 1:

Vlastník nápojového automatu se dohodne s vlastníkem stavby, že si v ní ve vstupní hale umístí svůj nápojový automat. Obsah automatu bude doplňovat a vybranou úplatu vybírat v pracovní době vlastníka budovy. Nejedná se o nájem, ale o právo umístění movité věci ve věci nemovité. Vlastník automatu nemá možnost užívat tento svůj majetek celý den bez omezení.

Obdobně budeme hodnotit smlouvy o umístění telekomunikačních zařízení (antén apod.), bankomatů a dalších věcí.

Z pohledu ZDPH může být odlišný režim poskytovaného plnění. U nájmu se jedná podle ZDPH § 56 buď o osvobozené plnění nebo o plnění zdanitelné, pokud je předmět nájmu dán nájemci do užívání v rámci jeho ekonomické činnosti a pokud se smluvní strany na zdaňování dohodnou. Poskytnutí práva k umístění movité věci bude vždy zdanitelným plněním, osvobození nepřipadá v úvahu.

Ad c)

Zdánlivě jasná podmínka. Přesto se lze v praxi setkat se smlouvami, kde je sjednán nájem jako bezúplatný. I zde bude muset dojít k překlasifikování vztahu smluvních stran, a to na **vypůjčku**. Ta je podle OZ i NOZ bezplatná. Ale pokud půjčitel poskytuje věc vypůjčitelé bezplatně, z pohledu ZDP bude těžko obhajovat související náklady jako daňové! Podle ZDP § 24 odst. 1 se do základu daně z příjmů zahrnují náklady vynaložené na dosažení, zajištění a udržení pouze zdanitelných příjmů.

Ad d)

U tohoto bodu se jen omezím na poznámku, že život přináší velmi pestré projevy, včetně nesmyslných. Například když fyzická osoba – vlastník věci pronajme tuto věc sama sobě. Smlouvy to bývají hezké – na jedné straně adresa bydliště a rodné číslo pronajímatele, na straně druhé stejné jméno, ale adresa sídla podnikání a IČO. Vlastníka nespasí ani to, když mu věc pronajme jeho manželka, pokud je věc ve společném jmění manželů.

Nájem a podnájem

ZDP od roku 1993 do konce roku 2013, přes plno vznesených výhrad, používá pojem „**pronájem**“. Teprve od roku 2014 přechází na správný pojem nájem. Podle nového § 21c odst. 3 se ustanovení upravující nájem vztahují i na pacht. Naopak se ZDP vůbec nevyjadřuje k podnájmu. Pokud ale nahlédneme do Pokynu GFR-D-6, zjistíme, že se podnájemem zabývá. A to hned na dvou místech:

1. Ve výkladu k § 9 zákona uvádí, že příjmy z pronájmu jsou i příjmy plynoucí poplatníkovi v případě, kdy pronajímá nemovitosti (jejich části) nebo byty (jejich části) anebo movité věci, které má sám v nájmu či podnájmu.
2. Ve výkladu k § 28 odst. 3 zákona uvádí, že daňové odpisy technického zhodnocení nemůže uplatňovat podnájemce.

Přitom v praxi je naprosto běžné, že celý, například obchodní nebo skladovací, objekt od vlastníka najme jeden nájemce, který části objektu dává do podnájmu. Technické zhodnocení pak obvykle vynakládá podnájemce. Připomeňme si, že prováděcí vyhláška k zákonu o účetnictví pro podnikatele č. 500/2002 Sb., v platném znění, uvádí v § 56, že se odpisuje také technické zhodnocení u účetní jednotky, která dlouhodobý odpisovaný majetek úplatně nebo bezúplatně užívá a provedla na tomto majetku technické zhodnocení na svůj účet. Zde je tedy respektován věrný obraz skutečnosti, ve výkladu k ZDP ne.

Z pohledu ZDPH žádný problém s podnájemem nevzniká. ZDPH už řadu let obsahuje v § 4 ustanovení, které uvádí, že nájmem se rozumí také podnájem (od roku 2014 také pacht a podpacht).

Nájem a daň z příjmů fyzických osob

Fyzická osoba, která pronajímá svůj majetek, řeší otázku, v kterém dílčím základu daně má nájemné zdanit. Nájemné zdaňuje, po odpočtu výdajů na dosažení, zajištění a udržení těchto příjmů:

- a) v dílčím základu daně podle ZDP § 7 jako příjmy z podnikání nebo příjmy z jiné samostatné výdělečné činnosti (od roku 2014 příjmy ze samostatné činnosti),
- b) v dílčím základu daně podle ZDP § 9 jako příjmy z pronájmu (od roku 2014 příjmy z nájmu),
- c) v dílčím základu daně podle ZDP § 10 jako ostatní příjmy.

Do příjmů z podnikání podle § 7 patří příjmy z nájmu movitých věcí podle živnostenského zákona (volná živnost Pronájem a půjčování věcí movitých). Pronájem nemovitostí, bytů a nebytových prostor není podle téhož zákona živností.

Příjmy z ostatního pronájmu majetku zařazeného v obchodním majetku jsou považovány za příjem z jiné samostatné výdělečné činnosti.

Má-li tedy poplatník živnostenské oprávnění na pronájem movitých věcí, zdaňuje se nájemné jako příjem z podnikání, v opačném případě jako příjem z jiné samostatné výdělečné činnosti – například dočasně nepotřebný majetek poskytnutý nájemci k dočasnému užívání. Rozdíl v zařazení nájemného do těchto dvou skupin se výrazně projeví při uplatnění tzv. paušálních výdajů:

- a) u „živnostenského nájmu“ se uplatní výdaje ve výši 60 % z nájemného,
- b) u nájmu v ostatních případech ve výši 30 % z nájemného.

V případě ad b) lze postup použít pouze u osoby, která vede účetnictví, protože pouze ta má při uplatnění paušálních výdajů obchodní majetek.

Nejednomu poplatníkovi dělá problém správně chápat a používat pojem „**obchodní majetek**“. V roce 2013 existují vedle sebe hned tři definice obchodního majetku – v obchodním zákoníku (§ 6 odst. 1), v ZDPH (§ 4 odst. 3) a v ZDP (§ 4 odst. 4). Nejproblematictější pro poplatníky je definice v ZDP, podle níž „obchodním majetkem se pro účely daně z příjmů fyzických osob rozumí souhrn majetkových hodnot (věcí, pohledávek a jiných práv a penězi ocenitelných jiných hodnot), které jsou ve vlastnictví poplatníka a o kterých bylo nebo je **úctováno** anebo jsou nebo byly uvedeny v evidenci majetku a závazků pro účely stanovení základu daně a daně z příjmů (dále jen "**daňová evidence**").“ Tato definice se vztahuje pouze na fyzické osoby a použije se jen pro poplatníky, kteří

- vedou účetnictví, a to bez ohledu na to, zda pro účely daně z příjmů vycházejí z výsledku hospodaření nebo zda uplatňují výdaje procentem z příjmů, nebo
- vedou daňovou evidenci.

Obchodní majetek tedy nemá například fyzická osoba, která v rámci ZDP § 7 uplatňuje výdaje procentem z příjmů, není-li současně podle zákona o účetnictví povinna vést účetnictví. Obchodní majetek nemá ani poplatník s příjmy podle ZDP § 9.

Od 1. 1. 2014 obsahuje definici majetku NOZ § 495 jako souhrn všeho, co osobě patří. Proto doznaly definice obchodního majetku v ZDPH i ZDP změny. Obsahově však ke změnám nedochází.

Příklad 2:

Fyzická osoba uplatňuje za rok 2013 výdaje procentem z příjmů. Za rok 2013 vykazuje příjmy z pronájmu movitých věcí na základě živnostenského podnikání a příjmy z pronájmu nemovitosti. Poplatník nevede účetnictví.

Nájemné ze živnosti zdaní v rámci ZDP § 7 a uplatní výdaje ve výši 60 % z obdrženého nájemného. Nájemné za nemovitost zdaní v rámci v § 9, protože se nejedná o živnostenské podnikání a současně nemá obchodní majetek.

Příklad 3:

Fyzická osoba uplatňuje za rok 2013 výdaje procentem z příjmů. Za rok 2013 vykazuje příjmy z poradenské činnosti, příjmy z pronájmu nemovitosti a příjmy z pronájmu movitých věcí, které kdysi nakoupila pro jinou podnikatelskou činnost, kterou už nyní nevykonává. Poplatník nevede účetnictví.

Nájemné z poradenské činnosti poplatník zdaní v rámci ZDP § 7 a uplatní výdaje ve výši 60 % (resp. 40 % podle druhu činnosti) z příjmů. Nájemné za nemovitost i za movité věci zdaní v rámci v § 9, protože nemá obchodní majetek.

Příjmy z pronájmu, které nepatří pod ZDP § 7, se zdaňují v rámci dílčího základu daně podle § 9, pokud se jedná:

- a) o příjmy z nájmu nemovitostí nebo jejich částí,
- b) o příjmy z nájmu movitých věcí, kromě příležitostného nájmu.

Který nájem je příležitostný? ZDP to neřeší, ani již zmíněný Pokyn GFŘ-D-6. Takže asi ten, který je jednorázový, nahodilý, neplánovaný.

Příjmy plynoucí manželům ze **společného jmění manželů** se zdaňují v příslušném zdaňovacím období vcelku jen u jednoho z nich. Který z manželů příjem zdaní, o tom bude rozhodovat více faktorů, například:

1. který z manželů má povinnost podat daňové přiznání z jiného důvodu,
2. výše příjmů, částky odpočtů nezdanitelných částí základu daně a slev na dani,
3. který z manželů je osobou povinnou k dani z pohledu ZDPH.

Příjmy **podílových spoluvlastníků** se budou zdaňovat s přihlédnutím k ZDP § 11 (od 1. 1. 2014 § 12), tedy:

- a) podle písemné smlouvy uzavřené všemi spoluvlastníky – ta může „přidělit“ přijaté nájemné ke zdanění a s ním související společné výdaje jen určitým spoluvlastníkům nebo v jiném poměru, než odpovídá jejich spoluvlastnickým podílům, přitom příjmy a výdaje se rozdělují přitom výdaje se rozdělují ve stejném poměru,
- b) podle spoluvlastnických podílů v ostatních případech.

Příjmy z příležitostného nájmu movitých věcí, pokud nejsou osvobozeny od daně podle ZDP § 10 odst. 3 (v součtu s příjmy z příležitostných činností nepřevyšší 20 000 Kč, od roku 2014 30 000 Kč), zdaňuje vlastník v rámci ostatních příjmů podle ZDP § 10.

Nájem a ekonomická činnost podle ZDPH

V praxi se setkáváme – a není to nijak výjimečné – s nepochopením vztahu fyzické osoby s příjmy z pronájmu k dani z přidané hodnoty. A občas se zanedbáním daňových povinností.

Fyzická osoba může pronajímat jednak věci ze svého obchodního majetku, jednak věci nezařazené v obchodním majetku (podnájem). Z pohledu zákona o DPH („ZDPH“) se u **soustavného nájmu** nemovitosti nebo movité věci vždy jedná o nájem věci z obchodního majetku. Definice obchodního majetku pro účely ZDPH je širší než definice stejného pojmu v zákoně o daních z příjmů.

Soustavný nájem (plus podnájem, od roku 2014 i pacht a podpacht) je **ekonomickou činností**. Pronajímatel, osoba s ekonomickou činností, je **osobou povinnou k dani**.

Ekonomickou činností podle ZDPH § 5 je

1. soustavná činnost vyjmenovaných osob (výrobců, obchodníků a osob poskytujících služby atd.), obvykle na základě příslušného oprávnění a dále
2. využití hmotného majetku za účelem získání příjmů, pokud je tento majetek využíván soustavně, nebo

3. využití nehmotného majetku za účelem získání příjmů, pokud je tento majetek využíván soustavně.

Právnícká osoba a fyzická osoba – podnikatel vykonává ekonomickou činnost. Stejně tak ale (viz bod 2 výše) má ekonomickou činnost fyzická osoba, která má pouze příjmy z pronájmu podle ZDP § 9.

Někdy je dost obtížné osobě, která má pouze příjmy z nájmu, vysvětlit, že se podle okolností plátcem DPH:

- a) stát musí,
- b) stát může,
- c) stát nesmí.

Plátcem DPH se stát **nesmí**, pokud má pouze nájem, který je od DPH osvobozen podle § 56 ZDPH. Například pokud pronajímá majetek pouze neplátcům daně – byty fyzickým osobám k bydlení apod.

Plátcem DPH se stát **může**, pokud by některý nájem mohl být daní z přidané hodnoty zdaňován. Například pokud by v pronajímaném domě byl i nebytový prostor, který by byl pronajat plátcem DPH k jeho podnikání.

Plátcem DPH se stát **musí**, pokud nastanou okolnosti pro povinnou registraci. Nejčastěji se bude jednat o překročení zákonem stanovené hranice obrátu, obvykle v součtu nájemného a obrátu z podnikání.

Problém také nastává u nájmu věcí ze **společného jmění manželů**. Do obrátu pro povinnou registraci plátce DPH se v roce 2013 počítá i nájemné. Pokud se tedy nechce jeden z manželů, který je podnikatelem, stát plátcem DPH, musí „přenechat“ nájemné věci ve společném jmění manželů pro účely zdanění daní z příjmů druhému z manželů.

Za zmínku stojí, že **od roku 2014 ZDPH do obrátu nezahrnuje úplatu z nájemného vybraných nemovitých věcí**. Proč? Z důvodové zprávy to vysledovat nejde. Domnívám se, že se jedná o nedůslednou novelizaci ZDPH, která vznikla zavedením nového § 56a. Ale pro osoby povinné k dani s příjmy z nájmu to bude znamenat zjednodušení.

Od roku 2013 se registrují k DPH kromě plátců také **identifikované osoby**. I pronajímatel nemovitých věcí na území České republiky se může stát identifikovanou osobou - pořízením zboží, přijetím nebo poskytnutím služby za stanovených podmínek.

Příklad 4:

Fyzická osoba pronajímá byty a nebytové prostory ve svých bytových domech. Dne 15. 9. 2013 jí poskytl německý advokát se sídlem v Berlíně, registrovaný k DPH v Německu, konzultaci. Protože místo plnění u této služby je podle ZDPH v České republice, vzniká tuzemské fyzické osobě povinnost zaregistrovat se jako identifikovaná osoba, a to do 15 dnů od přijetí služby, tedy do 30. 9. 2013.

Příklad 5:

Fyzická osoba s příjmy z pronájmu poskytne za úplatu své zkušenosti s vymáháním dluhů kolegovi s bydlištěm na Slovensku. Jedná se o službu, kde se místo plnění stanoví podle základního pravidla, tj. na Slovensku. Český pronajímatel se zaregistruje jako identifikovaná osoba.

Pokud se pronajímatel stane identifikovanou osobou, má povinnost podávat daňové priznání, případně podávat elektronické souhrnné hlášení pouze za ty kalendářní měsíce, ve kterých má

pro ně náplň. Pokud tedy přijal nebo uskutečnil v příslušném kalendářním měsíci stanovená plnění. Pokud by fyzická osoba z uvedených příkladů nadále pouze pronajímala byty a nebytové prostory, nebude mít další povinnosti u daně z přidané hodnoty - v tuzemsku se chová **jako neplátce**. Nájemné tedy nebude podléhat DPH.

Nájemce a jeho dodavatelé

V praxi se můžeme setkat s mnoha chybami dodavatelů, které vyplývají z nepochopení postavení jejich odběratele. Někteří mají zúžené chápání postupu při uplatňování DPH – rozdělují problém na vztah

- a) právnická osoba – fyzická osoba,
- b) odběratel s DIČ – odběratel bez DIČ,
- c) podnikatel – nepodnikatel.

Má to pak dopad například na použitou sazbu DPH, i když ta je odvozována z úplně jiných předpokladů. Nebo v rozhodnutí, zda použijí nebo nepoužijí režim přenesení daňové povinnosti v tuzemsku u stavebních a montážních prací podle CZ-CPA oddíl 43.

Příklad 6:

Fyzická osoba pronajímá byty a nebytové prostory. Je dobrovolným plátcem DPH, protože pronajímá i plátcům DPH. Pořizuje do rekonstruovaných nebytových prostor, které bude pronajímat plátcům daně s DPH, kuchyňské linky s vestavnými spotřebiči. Objednává u prodejce jejich dodání i s montáží a instalací spotřebičů. V obchodě požaduje daňový doklad a uvádí prodejci své DIČ, protože chce uplatnit nárok na odpočet DPH. Prodejce ještě požaduje IČO kupujícího. Ten však žádné IČO nemá, protože není podnikatel.

Prodejce je bezradný, protože pro něj existují pouze „podnikatelé“ a „občané“ a podle toho určuje sazbu DPH. To je naprosto chybný, ale ne výjimečný postup. Prodejce by měl správně postupovat tak, že vystaví daňový doklad v režimu přenesení daňové povinnosti kupujícímu, protože ten je plátcem DPH. IČO s tím nemá nic společného.

Závěr

Cílem příspěvku bylo upozornit na dlouhodobě problematické oblasti spojené s daňovými aspekty nájmu. Pravděpodobně marné je volání směrem k dotčeným osobám, že je nutné i daňové důsledky nájmu řešit včas. Popsané situace však ukazují, že řešení nebývá vždy jednoduché. Bohužel k tomu přispívá svým dílem i zákonná úprava a výklady kompetentních institucí.

Článek byl vytvořen v rámci interního grantového projektu Soukromé vysoké školy ekonomické Znojmo s názvem „VGS 2013K02 Finanční a účetní studie a jejich praktické aplikace“ financovaného městem Znojmo.

Kontaktní adresa:

Ing. Petr Kout CSc.

SOUKROMÁ VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ ZNOJMO s.r.o., Loucká 656/21, 669 02 Znojmo

koutspol@volny.cz

Význam didaktiky pro současnou výuku v oblasti finančních trhů a finančního investování

The importance of didactics for the current teaching in the field of financial markets and financial investment

Antonín Kubiček

Summary

Completely new ways and form of the processes has appeared in the last five years in trading on developed capital markets. These new processes include high frequency trading and automated trading system. Due to fact that these processes are not fully developed in our conditions I have decided to describe and appraise them especially for our purposes. However, already at the beginning of fulfillment of this decision I encountered a number of specific in a range from knowledge to implementation and evaluation these processes. At the same time it is necessary to consider that antecedent specifics have changed as well, from the preparation of persons that will work with these processes and persons that will these processes engineer. Consequently, this paper is about comprehensive understanding of today's level of learning and evaluation of its potentiality for fulfillment of knowledge and skills.

Keywords

High frequency trading, Automatic trading systems, Level of preparation in high schools, Level of study at universities; Interest of students to gain knowledge and skills; Today's relationships between students and teachers, Current level of teachers.

Úvod

V několika nedávných letech se při obchodování na rozvinutých investičních trzích objevily, a to ve velkém rozsahu, zcela nové způsoby, formy a podoby probíhajících procesů. Jde především o Automatické obchodní systémy a v jejich rámci pak hlavně o vysokofrekvenční obchodování. Protože v našich podmínkách nejsou tyto procesy ještě rozvinuty, rozhodl jsem se, že je v tomto příspěvku popíši a především zhodnotím pro naše potřeby a možnosti. Již v začátku naplňování tohoto rozhodnutí jsem však narazil na řadu specifíků, které jsou nám vlastní, a to v celé škále již od poznání problémů až do možnosti uskutečnění a zhodnocení celého zvoleného procesu. Zároveň se však ještě ukázalo, a je k tomu ještě nezbytně přihlédnout, že se u nás nyní dřívější specifika stále značně mění, a to již od přípravy těch, kteří budou posléze s uvedenými procesy pracovat, ale i těch, kteří je budou k tomu připravovat. Jde tedy o poznání komplexní úrovně dnešního studia a zhodnocení jeho možností k naplnění znalostí a dovedností stanoveného cíle. Teprve pak, tedy z hlediska stanoveného cíle, je možno ho dosáhnout. Uvedeného tohoto cíle se pochopitelně nevzdávám, ale nemohu se ho dopracovat, aniž bych se nejprve zabýval problematikou didaktiky ekonomických předmětů na středních, ale hlavně vysokých školách, požadavků na výkon povolání a kompetence pedagogů na těchto zmíněných dvou úrovních v procesu přípravy studentů i celé řady dalších problémů a možností se dosáhnout vyššího zájmu k dosažení stanoveného. Dovoluji si proto poděkovat těm, kteří se rozhodli pro rozšíření rozsahu této konference k problematice didaktiky pro současnou výuku i v oblasti finančních trhů a finančního investování, tady navazování na můj původně stanovení záměr mého příspěvku. Podle mého se musí každý pedagog všemi silami seznamovat s novinkami týkajícími se přímo jím učených předmětů a své poznání musí předávat svým studentům tak, aby i oni se stali jeho nositelem. Pouze a jenom tímto postupem je možno dosáhnout naplnění stanoveného

cíle. Bohužel však není v současné době u nás vše, tak jak je třeba být, budu se muset ve svém příspěvku zabývat i tou druhou stranou a snad se mi povede něco vymyslet. Nebude to ovšem vše v tomto příspěvku, ten je pouze začátkem, ale slibuji, že se budu touto problematikou zabývat i dále.

Text

Ve snaze o splnění výše uvedeného záměru, který je mimo jiné nasměrován i na vaše zapojení do této snahy, je nezbytné se pokusit o jeho rozčlenění alespoň do tří hlavních částí, které si dovolím charakterizovat jako rozhodující pro poznání alespoň toho jejich nejvýznamnější charakteristiky a významu všeho co které jsou schopny akceptovat návrhy pro jejich záměrné změny a nebo, což je i důležitější, i to cosí si sama tímto směrem utvoří a budou významným prvkem pro jejich realizaci.

Za první je možné považovat ty, kteří jsou studentům nejbližší, a to pedagogy, kteří svým vším, pozitivním i negativním, je ovlivňují a možno je dokonce i říci tvoří. Na tuto skutečnost je pak možno navázat samotnou existenci vysokoškolského studentstva, která pochopitelně není tvořena pouze pedagogy, ale vším co dnes charakterizuje náš život a co bohužel není jen pouze pozitivní. Jako třetím, a to tedy posledním, se budu pak, byť pouze z části, zabývat problematikou didaktiky na úrovni toho, kdo je tomu významně určen, a to je Ministerstvo školství. Ve všech třech částech se pak budu věnovat určitému reálnému problému, který považuji za možný zmenšit a tak splnit příslušný záměr.

U vysokoškolských pedagogů se bychom a jednoznačně měli setkávat se dvěma vědeckými disciplínami a to pedagogikou a jim vlastní další vědní disciplínou. V dnešní době, a je to velmi dobré a v dnešní společnosti zároveň i zcela nezbytné, se výrazně zvýšilo uznání vzdělanosti a v tomto směru pak i na ní navazující vědeckovýzkumné činnosti jako prostoru pro uplatnění odpovídající rozsahem, směrem a způsobem vzdělaných, pracovitých, cílevědomých a nadšených kolegyň a kolegů, kteří se chtějí této činnosti věnovat. Vědu je tedy možno považovat za nutnost a povinnost pro společnost, a tomu musí odpovídat podmínky, které pro ni vytvoří, ale i za „detektivku“ při řešení neznámého a radost pro ty, kteří rádi řeší, a to především s dobrým koncem, což pochopitelně nemůže být vždy dosaženo. Právě toto, považuji za velmi důležité.

Vysokoškolské pedagogy, částečně jsem se již výše toho dotknul, je možné podle mého názoru považovat za potencionální a následně pak i skutečné vědce, kteří svou činností připravují budoucnost a studenty a následně především absolventy studia, kteří se rozhodli pro vědeckovýzkumnou dráhu, za tvůrce této budoucnosti. Toto je třeba, podle mého názoru, vždy mít na paměti při popisování, vysvětlování, predikování a hodnocení vztahů mezi těmito vědeckými skupinami. Tyto procesy si dovolím alespoň načrtnout v následujícím odstavci.

Vysokoškolské učitelé jsou jen velmi málo znalí pedagogiky jako vědní disciplíny, jejich zásad a požadavků a ještě méně její specializace – pedagogiky vysokoškolské (i když se mohou dostat k Vysokoškolské učebnici „Didaktika ekonomických předmětů“, která vyšla v minulém roce v nakladatelství VŠE), a to podle mne proto, že se to považuje za méně důležité a nezbytné v poměru ke znalostem zásad a požadavků vědní disciplíny nebo její součásti, kterou přednáší, resp. dalšími způsoby předkládají studentům. Převažuje zde názor, že ten kdo zná problematiku vyučovaných předmětů, bude úspěšný i jako učitel. Já o tomto nejsem zdaleka přesvědčen, naopak se domnívám, že takto vybavený kolega může vnést do vztahu ke studentům a do jejich představ a požadavků na VŠ řadu nepřijemností a zklamání. A to platí tím více, kdy jde o stále sofistikovanější předměty, jejichž pochopení vyžaduje speciální způsoby výkladu a s náročností vůči studentům. Tato náročnost musí však být doprovázena odpovídající úrovní vztah k nim, úrovní pomoci vedoucí k poznání všeho

potřebného, a to bez jejich podceňování a přehlížení jejich obtíží. A právě proto je třeba proniknout do specifik vysokoškolské pedagogiky, věnovat se jejímu studiu a poznání pak využívat k překonání všech výše uvedených problémů a celé řady dalších. Pochopitelně je přitom třeba zároveň využívat i znalostí ze svého oboru a jejich neustálého prohlubování, aby byl učitel schopen seznamovat studenty se všemi důležitými změnami ke kterým v oboru došlo, dochází a připravuje se a zároveň i s prameny ve kterých je možno se s těmito změnami hlouběji seznámit. Vysokoškolský učitel se tedy musí pohybovat, a to především v začátcích své kariéry pedagoga, ale i v jejich dalších etapách, bez ohledu na svůj věk, ve dvou, vzájemně se protínajících rovinách a v tom se konec konců projeví i jeho schopnosti a znalosti. Z těchto rovin považuji za významnější rovinu pedagogickou, a to proto, že právě s ní nejužěji souvisí to, zda bude dosažen cíl, který má být charakteristický pro absolventa příslušné VŠ a zároveň i pro jeho další možný vývoj.

Aby mi nebylo možno vytknout, že se věnuji pouze studentům a pedagogice je nezbytné, abych se v tomto odstavci věnoval i „chuti“ některých dosavadních pedagogů na plný úvazek, zvýšit svou vzdělanost a věnovat se z části nebo v plném rozsahu, dočasně nebo nastálo, vědeckovýzkumné činnosti ve svém vlastním oboru a tak ukázat „co v nich je“, respektive si dočasně odpočinout od „nezbedných“ studentů. Jestli si mohu dovolit můj názor pak si myslím, že to je zdravá „chut“ a mněla by se u každého „kantora“ jednou za čas projevit. Zároveň však chci zdůraznit, že tyto dva druhy činností se pozitivně doplňují a můžeme hovořit dokonce o symbióze pouze tehdy, když ani jedna z nich plně nevyčerpává 100% duchovních i fyzických sil svého vykonavatele. Tyto činnosti jsou totiž obě velmi náročné a kromě „velikánů“ je nemůže nikdo dlouhodobě plnohodnotně vykonávat. Nabízejí se tedy cesty, které si každý dovede sám vyjmenovat a vyhodnotit. Pokud by šlo o mne, jako že ne, byl bych toho názoru, že nejvýhodnější by bylo napůl úvazku zůstat u své ALMA MATER a druhou půlku pak věnovat příslušnému pracovišti Akademie věd, respektive jinému subjektu, který by byl činný v oblasti mého zájmu a umožnil by mi splnit záměr, který jsem si při tomto rozhodování vytýčil. Toto splnění bych časově omezil a po jeho vyčerpání bych se vrátil zpět, a to opět na plný úvazek. Škoda, že to již nepůjde...

K vysokoškolským studentům se můžeme dostat, a to mně zřejmě přinesl dobrý anděl, prostřednictvím sociologa Ivo Možného, zakladatele Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, kde byl do roku 2004 děkanem a v sobotu 19.10.2013 poskytl LN rozhovor a právě se takovým směrem, kterým se já zabývám a který byl nazván: „Vychováváme zahálčivé lidi“.

Jestli chci začít jeho rozhovorem, s Lenkou Zlámalovou, pak chci upozornit na několik nesprávných tvrzení, jako jsou např. uvedené počty 42 u nás existujících soukromých univerzit, když existují pouze 3 a také tím že, dřívější děkan zaměňuje veřejné školy za školy státní. Důležitější je, že, podle bývalého děkana, prochází v současné době zahálčivá masa studentů. Jen asi jejich deset procent se snaží, ostatní zahálí. Já se nechci tímto rozpočtem dlouho zabývat, ale chci jen zdůraznit, že jde těžko a někdy i zbytečně vypočítat ze všech zdrojů, když tyto zdroje jsou vynímečně odlišné. Daleko více mi vadí, že se sociolog hlouběji nezabýval problematikou poznání a hodnocení studentů, podle jejichž znalostí a zájmů a kteří jsou nositeli dalšímu rozvoje vysokoškolského studia, a hlavně toho též rozvoje naší společnosti i ekonomiky našeho státu i národa. Podle mého názoru při 15 – 20% nejlepších jde o kvalitativní kvantitu, které bychom věnovali vše co je pro ni potřebné, pochopitelně nikdy nesmí jít o jakýkoliv útisk jiných, ale naopak o otevřených dveřích všem, kteří tam patří. Právě hledání takových je možno charakterizovat jako významnou činností středoškolských a vysokoškolských pedagogů, a to jejich poznáním, znalostmi a schopnostmi, které jsou postrčením jejich rozvoje. Není však možné ani přehlédnout, že celý tento proces je zvýšením sebe znalosti kvalitních studentů, které mohou pak vést k získání dosud

nerozhodných kolegů snažit se dostat do vyšší „třídy“, a to z jejich hlediska i hlediska společenského.

Dostáváme se do poslední části, tedy k části Ministerstva školství, které je bezesporu jedním z nejdůležitějších orgánů působících v oblasti vysokých škol, jejich studentů a pedagogů a mající odpovědnost za jejich rozvoj a někdy dokonce i za jejich dílčí „nedobro“. Jestliže se zabýváme činnosti tohoto ministerstva alespoň částečně, musíme připustit, že se někdy dostává do konfliktu s různými orgány majícími za sebou vysokoškolské zájmy, např. Vysokoškolskou Radu, Radu Rektorů a dalších. Nechci tedy zde Ministerstvu radit, ale pouze říci co si myslím.

Současná situace ve vysokém školství ČR se stále více a více snaží přibližovat k obdobnému školství v jiných zemích, možno říci vyspělejších. Podle mého by mělo jít především o členskou zemi EU, ke které máme nejbližší. Přitom by však nemělo jít o pouhé vytrhávání něčeho, ale o vytváření komplexu odrážejícího skutečnost ve výše uvedených zemích a současně i našich specifik, které se musí akceptovat. Pochopitelně je možné převzít i některé „výše“ z jiných nejvyspělejších zemí, zde mám na mysli především USA, nemůže to však být v plném rozsahu. Prostě to pro nás není možné, i když se to z části stalo.

Možná by bylo dobré se ještě jednou podívat na střední a vysoké školství existující v první ČR republice, které bylo často chváleno a ne dosud zničeno prof. Nejedlým a zřejmě i požadavky plynoucí ze školství v SSSR. Nemyslím, že by se dalo přenést do dnešního školství v celém rozsahu, ale myslím si, že by se mohly přenést některé myšlenky. Rozhodně se tam nepočítalo, že by se více než 80% mladých stalo vysokoškolskými studenty a ty se zase dopracovali na doktory, inženýry, magistry nebo jinými plně hodnotnými absolventy VŠ.

Tímto jsem si dovilil Vás seznámit s tím, co mě často bolí, ale doufám, že mne neukamenujete. No a teď konečně závěrem něco veselejšího. Komise EU a její parlament významně nedávno zvýšily příspěvky, a to o miliardy Euro, pro Program Erasmus plus, který nahrazuje dosavadní Erasmus. Tímto rozhodnutím se jednoznačně zvětšují možnosti pro vysokoškolské studenty jejich zahraniční mobilitu a, a to je ještě důležitější, spolupráci ve vysokoškolském vzdělávání. Naši mladí si tedy přijdou na své a nebudou to pouze oni, ale také pedagogové a další členové akademické obce. Tímto jsem tedy skončil a doufám, že mi přijde nějaká ozvěna. Děkuji.

Závěr

V tomto závěru, kolegyně i kolegové, jistě očekáváte, že se zde objeví i něco zcela nového, co bylo dokonce v textu záměrně skrýváno, aby to až v něm bylo to, co je novinkou. Není tomu tak a ani to být nemůže. Tato nemožnost vyplývá z toho, že bez všech zveřejněných vazeb by nebylo možné dosáhnout stanoveného cíle, který je právě v tom, že každý nový problém a jeho řešení je vždy spojeno se všemi novými nástroji a jejich využívání v procesích, které jsou zrovna tak nové. Za takovou znalost, která se nevyhýbá ukázkami své podstaty i schopností, je pak možno dospět k tomu, že „novost a její poznání a následně i její řešení je možné pouze stejnou nebo i rasantnější cestou“. A to je podle mého názoru tím, k čemu jsem dospěl. Děkuji Vám za vše a čekám velké množství poznámek a námětů. Těším se.

Článek byl vytvořen v rámci interního grantového projektu Soukromé vysoké školy ekonomické Znojmo s názvem „VGS 2013K01 Analýza vztahů a vazeb mezi podniky, zákazníky, veřejnou správou a občany“ financovaného městem Znojmo.

Použitá literatura:

Krpálek P.; Krpálková Krelková K.: Didaktika ekonomických předmětů, Vysoká škola ekonomická v Praze 2012, ISBN 978-80-245-1909-8

Morkes F.: Kapitoly o školství, o ministerstvu a jeho představitelích, Pedagogické muzeum J. A. Komenského v Praze 2002, ISBN 80-901461-9-8

Pavlát V.; Kubíček A.: Regulace a dohled nad finančními trhy, Vysoká škola finanční a správní, o.p.s. 2010, ISBN 978-80-7408-036-4

Rohlíková L; Vejvodová J.: Vyučovací metody na vysoké škole, GRADA Publishing, a.s. 2012, ISBN 978-80-247-4152-9

Obst O.: Pedagogika – Texty k otevřenému a distančnímu vzdělávání, Univerzita Palackého v Olomouci – Vydavatelství 2000

Možný I.: Vychováváme zahálčivé lidi, rozhovor v Lidových novinách ze dne 19. října 2013

Autor:

Antonín Kubíček, doc. Ing. CSc., VŠFS, Estonská 500, 101 00 Praha 10, 210 088 814,
antonin.kubicek@vsfs.cz

Automatické obchodní systémy v obchodování na finančních trzích

Eliška Kvapilová

Summary

Financial markets are constantly changing and evolving and the modern ways of trading are connected with computer technology. There are generated automatic trading systems, known as ATS - and their advantages, disadvantages and risks are discussed. In this work there are proposals for regulation and supervision in this area to reduce risks and to improve public awareness.

Keywords

automated trading system; financial market; regulation; supervision

Úvod

Finanční trh, jako komplex subjektů a jejich vztahů, se stále mění a vyvíjí. Zdokonalující se výpočetní technika stále častěji našla uplatnění v burzovním obchodování. V současnosti pracují samostatně obchodující programy, které jsou schopny provádět velké množství obchodů ve velmi krátkém čase. Algoritmy umožňují počítačům vyhodnocovat, jaké akcie nakoupit a prodat. O výhodách a nevýhodách tohoto nového způsobu obchodování odborná veřejnost stále diskutuje.

Cíle a použité postupy

Cílem této práce je navrhnout základní směry pro činnost orgánů regulace a dohledu v oblasti přístupu k novým způsobům obchodování na finančních trzích, konkrétně používání automatických obchodních systémů (AOS).

Na základě analýzy současné situace s použitím zdrojů z teorie i praxe jsou formulovány základní návrhy ke zlepšení informovanosti, snížení rizik a monitoring v této oblasti.

Využití automatických obchodních systémů (AOS)

AOS jsou hojně využívány zejména v obchodování na komoditních trzích či Forexu²⁶, ale využívají je také společnosti zabývající se asset managementem, investiční fondy, brokeři a další. Zejména u hedgeových fondů jsou AOS oblíbeným nástrojem optimalizace výnosů. Jejich systémy jsou často tvořeny matematikou, využívající různé statistické a optimalizační metody, tj. jejich základem je kvantitativní analýza [Kuchta, 2006].

Rizika AOS

Z výše uvedeného vyplývá, že se programy řídí samy. Z toho vycházejí základní rizika jejich provozu, která je možno shrnout následně:

- (i) v programu se objeví chyba
- (ii) program funguje správně, ale chybně vyhodnotí informace, které mu trh (nebo Internet) nabízí
- (iii) program je použit pro obchodování aktivy, na které nebyl konstruován, nebo na nevhodném trhu

Hlavní tři zmíněné druhy rizik jsou výzvou pro regulaci a dohled nad finančními trhy. Nové způsoby obchodování jsou nejrozšířenější na trzích USA, a tedy i regulátor tohoto trhu musí těmto problémům čelit nejčastěji. Postupem doby proniknou tyto nové techniky v plném

²⁶ Střední kurzy Forexu se považují za oficiální světové kurzy. Tento mezinárodní obchodní systém pro směnu měn nemá vlastní burzu, ale je považován za největší finanční trh světa.

rozsahu i na ostatní trhy, a proto je dnes možno se ze situace na americkém trhu poučit pro budoucnost.

Dohledovým orgánem pro trh USA je Securities and Exchange Commission (SEC), která prosazuje federální zákony týkající se kapitálových trhů, uděluje licence, vydává rozhodnutí o registraci veškerých veřejně obchodovatelných cenných papírů, sleduje kurzy a objemy obchodů pro identifikaci podezřelých obchodů [Nývtová, Režňáková, 2007].

Na podzim minulého roku byla SEC nucena reagovat na sérii pádů na investičním trhu, přičemž poslední z nich zaviněný poruchou kódování v obchodním programu společnosti Knight Capital Group Inc. vedl ke ztrátě 440 milionů dolarů. Knight Capital Group Inc. je přitom jeden z největších zprostředkovatelů akciových obchodů pro drobné i institucionální investory na americkém trhu.

Regulační orgány v USA zahájily rozsáhlou revizi systémů, které používají makléři a obchodníci s cennými papíry. SEC na základě získaných informací požádala obchodníky o vnitřní kontroly jejich AOS, které přímo řídí nákup a prodej akcií na burzách. Dalším požadavkem SEC na obchodníky bylo podrobné informování o všech minulých selháních a způsobu, jakým byla řešena. SEC chce především získat lepší přehled o silně automatizovaných trzích s cennými papíry, vedle samostatného přezkumu velkých firem zabývajících se vysokofrekvenčním obchodováním. Dále prošetřovala, zda někteří nemají zvláštní výhody při jednání s burzami.

SEC požadovala souhrnné informace do poloviny října 2012. Případně by se mohly stát základem nových pravidel pro celý trh.

Téma kontrola vysokorychlostních obchodních praktik používaných bankami, makléři i soukromými obchodníky po nehodě Knight Capital Group opět ožilo. SEC zahájila odborné diskuse zaměřené na způsoby, jak zabránit zhroucení trhu, nesprávnému použití technologie a jak se rychle s případnou situací vypořádat, než dojde k výrazné finanční ztrátě [Bunge, 2012].

Kromě vlastní ztráty činnost obchodujících programů skýtá nebezpečí samotného podvodu: Původce poplašné zprávy může ve chvíli propadu trhu levně nakoupit, a poté dobře prodat, jakmile se trh vrátí k původní rovnováze.

V neposlední řadě je prodej programů pro automatické obchodování spojen s mnohdy nestandardními postupy marketingu – mohou být nabízeny stovky procent zisku, čímž je odůvodněna přemrštěná cena programu. Začínající obchodníci mohou na tyto nabídky odpovědět a následně nabýt naopak značné ztráty, ať už chybou programu jako takového anebo jeho nevhodným použitím (program může být napsán pro konkrétní trh nebo přímo pro obchodování konkrétním aktivem).

Kuchta (2006) ohledně samotného použití programů uvádí, že autoři programů se potenciální zájemce snaží přesvědčit faktem, že jejich produkt prošel důkladným testováním na historických datech. I když tak mohou být odstraněny závažné chyby, nemusí to být zárukou úspěchu [Kuchta, 2006].

Mnohdy autoři při testování nezapočítají do výsledků poplatky, které mohou značně ovlivnit reálné výsledky zejména na komoditních trzích. I ti nejlevnější brokeři si účtují za prodej a nákup futures kontraktů několik dolarů. Tyto částky mohou tvořit nezanedbatelný rozdíl mezi výsledky testu a výsledku na účtu v realitě. Zejména to platí u systémů koncipovaných na dosahování stabilnějších, ale nižších výnosů při maximálně možném omezení rizika vysokých ztrát.

Dalším faktorem, který může negativně ovlivnit výsledky, jsou cenové skluzu, tzv. slippage. V případě AOS jde o rozdíl mezi cenou, při níž AOS chce realizovat vstup do trhu, a reálnou cenou. Vzniká vlivem prodlevy způsobené zpracováním příkazu. Z toho jasně plyne, že se vyskytuje na „rychlých“ a značně volatilních trzích. Toto riziko je podstatné především pro intradenní obchodníky na komoditních trzích i Forexu. Je potřeba s tímto fenoménem počítat

jak na vstupech, tak i na výstupech. Slippage totiž může snížit výnosy, ale také zvýšit ztráty, přestože jsou stop loss limity nastaveny na první pohled správně [Kuchta, 2006].

Teoretická východiska pro návrhy v oblasti regulace a dohledu nad FT

Z hlavních úkolů, která má regulace a dohled plnit, a z podmínek efektivního fungování trhu a trendů, které přináší současná doba, lze vyvodit základní východiska:

- (i) Prvním východiskem je takové nastavení regulace a dozoru, aby byly ochráněni investoři a měli důvěru v trh i v sebe navzájem.
- (ii) Dalším východiskem je nutnost zabezpečení funkčnosti a efektivnosti trhu.
- (iii) Při tom hraje určitou roli otázka historie hospodářství a trhu v daném místě.
- (iv) Daleko významnější je ovšem otázka vlivu globalizace, která s předchozím souvisí především trendem zmezinárodnění trhů.
- (v) Jelikož na trhu dochází k vývoji, je nutné, aby regulátor a dohledový orgán na změny včasné a správně reagovaly.

Co do způsobu provádění regulace a dohledu vyvstává problém míry regulace a výše sankcí udělovaných za nedodržení pravidel. Četnost a členitost subjektů na trhu i samotného tržního prostředí je často špatně sledovatelná vnějšími orgány regulace a dohledu. Je nutné hledat řešení a jako jedno z hlavních se nabízí existence samoregulace.

Výsledky

Návrhy v oblasti regulace a dohledu ve věci nových způsobů obchodování na FT

Při studiu problematiky a současné situace vyplynulo několik zajímavých otázek a množství problémů, jimiž nyní orgány regulace a dohledu čelí v souvislosti s novými způsoby obchodování na finančních trzích. Je nanejvýš pravděpodobné, historie to ukazuje zcela zřejmě, že se i v budoucnu budou vyvíjet nové a nové způsoby, jak na trh vstupovat za pomoci zdokonalené počítačové techniky. Je tedy nutné již nyní naznačit cestu, kudy by se měly orgány dohledu a regulace ubírat při tomto pomyslném závodě mezi vývojáři a ochránci systému.

Návrhy pro orgán dohledu

Základním problémem pro orgán dohledu je fakt, že vývoj nových způsobů obchodování probíhá volně na trhu a navíc jeho zachycení dohledovým orgánem není pro obchodníky prioritou. Často se setkáváme s přístupem, kdy je nově vyvinutých instrumentů využíváno k získání zisku právě proto, že nejsou doposud zařazeny do systému regulace a dohledu.

Pro orgán dohledu mohou být cestou následující možnosti:

- (i) Spolupráce s vývojáři – programátoři vyvíjející nové programy si ve zmíněném principu udržují pozici "o krok napřed" vůči orgánu dohledu.
- (ii) Řešením je i monitoring, přímá spolupráce, ale i podpora uživatelů AOS, jelikož pokrok v obchodování je vítaný a při transparentním systému je podporován férový přístup k zákazníkovi a tedy i ochrana investora. Tento princip by se dal shrnout, jako snaha dohledu "být blíže ke zdroji".
- (iii) V rámci monitorování lze uvažovat možnost povinnosti ohlášení uvedení nových typů programů v činnost.

Programy pro odbornou veřejnost

Mezi odbornou veřejností v našem prostředí – právě z důvodu globalizace trhů – jsou dnes nové způsoby obchodování na FT stále známější. Přesto informací o nich zatím není mnoho, nejvíce relevantním zdrojem jsou zprávy a názory psané obchodníky, kteří již AOS používají. Chybí volně dostupný oficiální materiál.

Pro odbornou veřejnost by v tomto ohledu bylo vhodné vytvoření podrobného materiálu šířeného prostřednictvím Internetu. Ideálně by měl být pravidelně aktualizován, protože informace tohoto typu relativně rychle zastarávají.

Programy pro širokou veřejnost

V současnosti hledají lidé nejčastěji nové informace na Internetu. Nové způsoby obchodování, jako je obchodování pomocí programů-robotů, jsou na internetových stránkách často prezentovány útržkovitě, mnohdy jsou potencionálním klientům slibovány očividně těžko dosažitelné výnosy a použití programů je prezentováno jako zcela snadné.

Potenciální klienti, pokud projeví zájem o vstup na trh, mohou získat potřebné informace u svého finančního poradce. Tato služba je však obvykle placená, čemuž se budou racionálně chtít vyhnout. Mohou tedy "sednout na lep" nepoctivým prodejčům, nabízejícím "rychlý zisk bez práce".

Potenciální klient z řad široké veřejnosti se může k programu dostat nejnáze jeho koupí. Každý program je ale napsán na konkrétní část trhu a užití, a pokud je nesprávně použit, s velikou pravděpodobností přinese majiteli spíše ztrátu než snadný a rychlý zisk, který prodejce může slibovat.

Z tohoto pohledu chybí souborný volně dostupný informační materiál o této oblasti obchodování. Jeho vytvoření by bylo žádoucí i v rámci zvýšení finanční gramotnosti obyvatelstva, a to jako další rozšíření základních vědomostí o trhu, principech jeho fungování a obchodování na něm.

Návrhy přístupu regulátora v oblasti nových způsobů obchodování na FT

Úkolem regulace je vytvořit pravidla pro provádění dohledu nad trhem. V návaznosti na zjištěné skutečnosti a potřeby dohledu v oblasti nových způsobů obchodování by byl vhodným nástrojem dokument, zabývající se pouze danou problematikou, s těmito charakteristikami:

- (i) Obsah přímo cílený na tvůrce samostatně obchodujících programů.
- (ii) Monitorování jejich činnosti, čímž by byla zajištěna aktuálnost informací, s nimiž následně dohled pracuje
- (iii) Zahrnutí podpory těchto vývojářů, pokud budou pracovat dle pravidel a poskytovat relevantní informace. Podpora může probíhat v rámci informační osvěty klientů.
- (iv) Ze získaných informací je možno založit katalogu, z něž budou čerpány informace pro tvorbu propagačních a vzdělávacích materiálů.

Podpora samoregulace v této oblasti pak může probíhat například formou založení organizace obchodníků a tvůrců programů.

Závěr

Výsledkem této práce jsou návrhy pro transparentní a efektivní přístup k problematice využívání nových způsobů obchodování na finančních trzích, konkrétně automatických obchodních systémů. Pro orgán dohledu se jeví ideální cesta co nejužší spolupráce s vývojáři, zahrnující monitoring jejich činnosti. Co se týká volně dostupných informačních zdrojů, jejich nabídka se jeví jako nepříliš dostatečná, jak v případě veřejnosti odborné, tak i široké. Oficiální materiál pro odbornou veřejnost by ideálně mohl mít podobu internetových stránek a měl by být pravidelně aktualizován, aby nedošlo k zastarávání uváděných informací. V případě široké veřejnosti je možno navázat na programy pro zvýšení finanční gramotnosti obyvatelstva, a to formou dalšího rozšíření vědomostí o možnostech finančního trhu. Ideální podoba pro tento materiál je informační leták (z hlediska snížení nákladů v elektronické podobě), který by byl vydán pod záštitou oficiální instituce.

Z hlediska regulace lze za vhodný nástroj označit dokument, upravující spolupráci s vývojáři, monitoring nových programů, katalogizaci informací a podporu vývojářů jako nástroj pozitivní stimulace rozvoje nových způsobů obchodování, a tak i celého finančního trhu.

Příspěvek vznikl v rámci projektu specifického vysokoškolského výzkumu s názvem „Charakterizace a zhodnocení nových způsobů obchodování na investičních trzích a jejich význam pro jejich další rozvoj“ na Vysoké škole finanční a správní, o.p.s.

Literatura

BUNGE, J., 2012. *SEC Looks for the 'Kill Switches'; Study of Automated-Trading Systems Follows String of High-Profile Breakdowns*. New York, N.Y.: , Sep 26, ABI/INFORM Global.

ERBENOVA, M. 2005. Globalizace finančních trhů a integrace dozoru nad finančním trhem ČR. *Sborník mezinárodní konference Aktuální vývoj finančních trhů, jejich regulace a dozor*. 1.vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2005. 171 s. ISBN 80-86754-39-1.

KUBÍČEK, A. 2005. Teoretická a metodologická východiska analýz systémů regulace a dozoru. *Sborník mezinárodní konference Aktuální vývoj finančních trhů, jejich regulace a dozor*. 1.vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2005. 171 s. ISBN 80-86754-39-1.

KUBÍČEK, A., PAVLÁT, V. 2003. *Regulace a dozor nad kapitálovými trhy*. 1.vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2003. 201s. ISBN 80-86754-13-8.

KUCHTA, Daniel. 2009. *Automatický obchodní systém: Svatý grál?* [online]. [cit. 2013-06-30]. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/automaticky-obchodni-system-svaty-gral/>

LIŠKA, V., GAZDA, J. 2004. *Kapitálové trhy a kolektivní investování*. 1.vydání. Praha: Professional Publishing, 2004. 525 s. ISBN 80-86419-63-0.

NÝVLTOVÁ, R., REŽŇÁKOVÁ, M. 2007. *Mezinárodní kapitálové trhy*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1922-1.

PAVLÁT, V. 2005. Jak se mění a kam směřují. *Sborník mezinárodní konference Aktuální vývoj finančních trhů, jejich regulace a dozor*. 1.vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2005. 171 s. ISBN 80-86754-39-1.

THE WALL STREET JOURNAL. Twitter Hoax Sparks Swift Stock Swoon. [online]. [cit. 25. 4. 2013]. Dostupný z: <http://online.wsj.com/article/SB10001424127887323735604578441201605193488.html?mod=WSJ_hp_us_mostpop_read>

Eliška Kvapilová, Ing.

Vysoká škola finanční a správní, o.p.s.

Fakulta ekonomických studií

Katedra financí

Estonská 500

101 00 Praha 10

tel.: 210 088 814

e-mail: ekvapil@seznam.cz

Jsou data města Znojma věrohodná?

Is the data of Znojmo reliable?

Michal Plaček

Summary

Příspěvek se zabývá analýzou věrohodnosti účetních dat konkrétní municipality. Benfordův test jako iniciační test prvního stupně je aplikován na účetní data o veřejných výdajích obsažená ve výkazu pro plnění a kontrolu rozpočtu města Znojma za roky 2010-2012. Následně je ten samý test aplikován na soubor všech přijatých faktur za období 2010-2012. Cílem aplikace tohoto testu je určit, zda účetní data města Znojma vykazují vyšší pravděpodobnost manipulace.

This paper analyzes the reliability of the financial data of a specific municipality. The author applied Benford's test, as an initial test of First Instance, to financial data on public expenditures contained in the statement of budgetary implementation and control for Znojmo for the years 2010-2012. Subsequently, the same test is applied to the set of all incoming invoices for the period 2010-2012. The aim of the application of this test is to determine whether the financial data for Znojmo has a higher probability of manipulation.

Keywords:

Benford's law, data manipulation, Mean Absolute Deviation

1. Úvod

Benfordův zákon byl pojmenován po inženýru General Electric Franku Benfordovi, který na základě testů více než 20000 vzorků dat potvrdil, že v určitých vzorcích dat je pravděpodobnost výskytu čísla 1 na prvním místě větší než pravděpodobnost výskytu ostatních čísel 2 - 9. Pravděpodobnost výskytu určitého čísla na první pozici podle Benfordova rozdělení můžeme vyjádřit následovně (Nye, Moul, 2007):

$$f(i) = \log_{10}(1 + i^{-1}) \quad a \sum_{i=1}^9 f(i) = 1 \quad (1)$$

Kde: $f(i)$ je pravděpodobnost výskytu určitého čísla na první pozici, $i = 1, \dots, 9$

Názorněji Benfordovo rozdělení v případě prvního čísla zobrazuje následující tabulka.

Tab.1: *Pravděpodobnost výskytu jednotlivých čísel na první pozici podle Benfordova rozdělení*

d	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P(d)	0,301	0,176	0,125	0,097	0,079	0,067	0,058	0,051	0,046

Zdroj: (Rauch, Götsche, Brähler, 2011)

Formálním vysvětlením vlastností Benfordova zákona se zabývají především autoři z oblasti matematické statistiky Hill (Hill, 1995) a Morrow (Morrow, 2009). Aplikace Benfordova zákona je poměrně zevrubně popsána v oblasti forenzního auditu a účetnictví, a to zásluhou prací Nigriniho (Nigrini, 2009) a Carslawa (Carslaw, 1988). Kromě již výše zmíněných výzkumů byly možnosti aplikace Benfordova zákona zkoumány, např. v oblasti analýzy výsledků voleb (Decker, Myagkov, Ordeshook, 2011), v pojišťovnictví (Mahrers, Akers,

2002), při ověřování věrohodnosti regresních koeficientů ve vědeckých člancích (Diekman, 2007).

Hlavním testovým kritériem jsou hodnoty Mean Absolute Deviation (MAD). Výhodou využití MAD oproti testům dobré shody je skutečnost, že se vyhneme zkreslení výsledků testů v důsledku nízkého počtu záznamů (Nigrini, 2011).

Cílem tohoto příspěvku je aplikovat Benfordův test na empirická data obsažená ve výkazech Města Znojma, analyzovat výsledky statistických testů a určit, zda testovaná data vykazují vyšší pravděpodobnost manipulace.

2. Použité metody

MeanAbsoluteDeviation:

$$MAD = \frac{\sum_{i=1}^K |AP - EP|}{K} \quad (2)$$

AP – proporce výskytu jednotlivých čísel v empirickém rozdělení, EP – proporce výskytu jednotlivých čísel v Benfordově rozdělení, K – počet číslic

Hodnoty MAD v rozmezí 0,000 - 0,006 můžeme interpretovat jako blízkou konformitu s Benfordovým rozdělením. Hodnoty MAD v rozmezí 0,006 - 0,012 znamenají akceptovatelnou konformitu. Hodnoty MAD v rozmezí 0,012 - 0,015 znamenají nižší konformitu empirických dat s Benfordovým rozdělením. Pokud je kritická hodnota MAD vyšší než 0,015, data nekonvergují k Benfordově rozdělení (Nigrini, 2011).

Druhým použitým kritériem jsou výsledky Z statistiky. Z statistika ukazuje statistickou významnost diferencí mezi dvěma proporcemi dat, v našem případě mezi empirickým výskytem četností jednotlivých číslic a teoretickým výskytem Benfordova rozdělení. Hodnota Z testu nad 1,96 je signifikantní na hladině významnosti 0,05 a nad 2,57 je signifikantní na hladině významnosti 0,01. Nedostatkem Z- testů a testů dobré shody je riziko ovlivnění výsledků počtem záznamů dat (Nigrini, 2011).

Z test můžeme aplikovat následovně:

$$Z = \frac{(I(p_0 - p_e) - 1/2n)}{s_1} \quad (3)$$

Kde: p_0 - je pozorovaná proporce výskytu jednotlivých čísel v souboru, p_e - je očekávaná proporce výskytu jednotlivých čísel podle Benfordova rozdělení, s_1 - je směrodatná odchylka určitého čísla, n - je počet pozorování

3. Praktická aplikace

Této části bude Benfordův test aplikován na data o výdajích na provoz a investice obsažená ve výkazu pro plnění a kontrolu rozpočtu za roky 2010 -2012. Po té je test aplikován na

konkrétní účetní položku, a to účet 321 přijaté faktury, která obsahuje soubor všech dodavatelských faktur za roky 2010-2012.

3.1. Analýza výkazu pro plnění a kontrolu rozpočtu za roky 2010-2012

a) Výkaz pro plnění a kontrolu rozpočtu za rok 2010

Tabulka č. 2: Výsledky Z testu výkazu pro kontrolu a plnění rozpočtu za rok 2010

Číslo	Počet	Empirické	Benford	Diference	AbsDiff	Z-stat
1	105	0,306	0,301	0,005	0,005	0,147
2	59	0,172	0,176	-0,004	0,004	0,127
3	44	0,128	0,125	0,003	0,003	0,105
4	24	0,070	0,097	-0,027	0,027	1,595
5	24	0,070	0,079	-0,009	0,009	0,532
6	34	0,099	0,067	0,032	0,032	2,276
7	24	0,070	0,058	0,012	0,012	0,834
8	13	0,038	0,051	-0,013	0,013	0,991
9	16	0,047	0,046	0,001	0,001	0,079

Zdroj: Autor

$$MAD = \frac{\sum_{i=1}^9 AbsDiff}{9} = 0,01188$$

Z test na hladině významnosti 0,05 prokázal signifikantní hodnoty u čísla 6. Nižší avšak stále akceptovatelnou konformitu prokázaly i hodnoty Mean Absolute Deviation.

b) Výkaz pro plnění a kontrolu rozpočtu za rok 2011

Tabulka č. 3: Výsledky Z testu výkazu pro kontrolu a plnění rozpočtu za rok 2011

Číslo	Počet	Empirické	Benford	Diference	AbsDiff	Z-stat
1	104	0,334	0,301	0,033	0,033	1,221
2	55	0,177	0,176	0,001	0,001	0,035
3	46	0,148	0,125	0,023	0,023	1,139
4	22	0,071	0,097	-0,026	0,026	1,464
5	27	0,087	0,079	0,008	0,008	0,394
6	16	0,051	0,067	-0,016	0,016	0,980
7	16	0,051	0,058	-0,007	0,007	0,372
8	12	0,039	0,051	-0,013	0,013	0,877
9	13	0,042	0,046	-0,004	0,004	0,198

Zdroj: Autor

$$MAD = \frac{\sum_{i=1}^9 AbsDiff}{9} = 0,01439$$

Z test neprokázal na hladině významnosti 0,05 žádnou signifikantní hodnotu. Podle Mean Absolute Deviation však je však konformita empirických dat s Benfordovým rozdělením na hranici akceptovatelnosti.

c) Výkaz pro plnění a kontrolu rozpočtu rok 2012

Tabulka č. 4: Výsledky Z testu výkazu pro kontrolu a plnění rozpočtu za rok 2012

Číslo	Počet	Empirické	Benford	Diference	AbsDiff	Z-stat
1	96	0,290	0,301	-0,011	0,011	0,376
2	71	0,215	0,176	0,038	0,038	1,763
3	39	0,118	0,125	-0,007	0,007	0,308
4	26	0,079	0,097	-0,018	0,018	1,036
5	33	0,100	0,079	0,021	0,021	1,281
6	22	0,066	0,067	0,000	0,000	0,035
7	15	0,045	0,058	-0,013	0,013	0,869
8	16	0,048	0,051	-0,003	0,003	0,107
9	13	0,039	0,046	-0,006	0,006	0,433

Zdroj: Autor

$$MAD = \frac{\sum_{i=1}^9 AbsDiff}{9} = 0,01310$$

Hodnoty Z testu a Mean Absolute Deviation prokazují na hladině významnosti 0,005 akceptovatelnou konformitu s Benfordovým rozdělením.

3.2 Analýza přijatých faktur za roky 2010 – 2012

a) Přijaté faktury za rok 2010

Tabulka č. 5: Výsledky Z testu přijatých faktur za rok 2010

Číslo	Počet	Empirické	Benford	Diference	AbsDiff	Z-stat
1	863	0,288	0,301	-0,013	0,013	1,576
2	567	0,189	0,176	0,013	0,013	1,832
3	344	0,115	0,125	-0,010	0,010	1,674
4	315	0,105	0,097	0,008	0,008	1,467
5	254	0,085	0,079	0,005	0,005	1,079
6	189	0,063	0,067	-0,004	0,004	0,829
7	177	0,059	0,058	0,001	0,001	0,198
8	156	0,052	0,051	0,001	0,001	0,170
9	135	0,045	0,046	-0,001	0,001	0,156

Zdroj: Autor

$$MAD = \frac{\sum_{i=1}^9 AbsDiff}{9} = 0,00630$$

I přes to, že Z test prokázal významnou hodnotu u čísla 2. Hodnoty Mean Absolute Deviation vypovídají o blízké konformitě s Benfordovým rozdělením.

b) Přijaté faktury za rok 2011

Tabulka č. 6: Výsledky Z testu přijatých faktur za rok 2011

Číslo	Počet	Empirické	Benford	Diference	AbsDiff	Z-stat
1	1306	0,380	0,301	0,079	0,079	10,072
2	548	0,159	0,176	-0,017	0,017	2,540
3	354	0,103	0,125	-0,022	0,022	3,865
4	264	0,077	0,097	-0,020	0,020	3,954
5	263	0,077	0,079	-0,003	0,003	0,546
6	183	0,053	0,067	-0,014	0,014	3,181
7	169	0,049	0,058	-0,009	0,009	2,176
8	197	0,057	0,051	0,006	0,006	1,603
9	153	0,045	0,046	-0,001	0,001	0,308

Zdroj: Autor

$$MAD = \frac{\sum_{i=1}^9 AbsDiff}{9} = 0,01892$$

Hodnoty Z testu ukazují na hladině významnosti 0,05 signifikantní odchylku u čísel 1,2,3,4,6,7. Mean Absolute Deviation prokázala významnou nekonformitu s Benfordovým rozdělením.

c) Přijaté faktury za rok 2011

Tabulka č. 7: Výsledky Z testu přijatých faktur za rok 2011

Číslo	Počet	Empirické	Benford	Diference	AbsDiff	Z-stat
1	1359	0,377	0,301	0,076	0,076	9,960
2	559	0,155	0,176	-0,021	0,021	3,271
3	401	0,111	0,125	-0,014	0,014	2,446
4	290	0,081	0,097	-0,016	0,016	3,299
5	251	0,070	0,079	-0,009	0,009	2,080
6	210	0,058	0,067	-0,009	0,009	2,044
7	188	0,052	0,058	-0,006	0,006	1,453
8	197	0,055	0,051	0,004	0,004	0,927
9	147	0,041	0,046	-0,005	0,005	1,382

Zdroj: Autor

$$MAD = \frac{\sum_{i=1}^9 AbsDiff}{9} = 0,01773$$

Z test prokázal významné hodnoty u čísel 1,2,3,4,5,6. Nekonformitu s Benfordovým rozdělením potvrdily i hodnoty Mean Absolute Deviation.

4. Závěr

Testy výkazu pro plnění a kontrolu rozpočtu za roky 2010-2012 prokázaly nižší, avšak stále akceptovatelnou konformitu empirických dat s Benfordovým rozdělením. Spíše než manipulace s daty může být příčinou těchto výsledků nízký rozsah testovaných dat, nebo strukturální změny ve veřejných výdajích v jednotlivých letech.

Výsledky testu položky 321, tedy dodavatelských faktur jsou značně nestabilní. Data z roku 2010 vykázaly velmi blízkou konformitu s Benfordovým rozdělením, avšak data za rok 2011 a 2012 byla významně nekonformní. Příčiny nelze hledat v nízkém objemu testovaných dat.

Můžeme tedy konstatovat, že data za rok 2011 a 2012 vykazují vyšší pravděpodobnost manipulace nebo chyb, avšak potvrdit nebo vyvrátit tuto hypotézu může jen audit přímo v účetní jednotce, který zkontroluje konkrétní položky.

Benfordův test jako test prvního stupně může zvýšit efektivitu auditních činností tím, že může identifikovat data s vyšší pravděpodobností manipulace. Při interpretaci jeho výsledků je však nutné mít neustále na paměti jeho omezení, tzn. typ a velikost dat, která testujeme a také statistickou metodu, kterou použijeme.

Článek byl vytvořen v rámci interního grantového projektu Soukromé vysoké školy ekonomické Znojmo s názvem „VGS 2013K01 Analýza vztahů a vazeb mezi podniky, zákazníky, veřejnou správou a občany“ financovaného městem Znojmo.

5. Literatura

CARSLAW, C. A. P., *Anomalies in Income Numbers: Evidence of Goal Oriented Behaviour*, Accounting Review 63, 1988, 321–327.

DECKER J., MYAGKOV M., ORDESHOOK C. P., *The irrelevance of Benford's law for detecting fraud in election*. Capotech/ MIT Voting Technology Project. Working Paper. 2011. Dostupný na WWW: http://www.vote.caltech.edu/drupal/files/rpeavt_paper/benford_pdf_4b97cc5b5b.pdf

DIEKMANN, A., 'Not the First Digit! Using Benford's Law to Detect Fraudulent Scientific Data.', Journal of Applied Statistics 34, 2007, 321.–329.

HILL, T. P., *A Statistical Derivation of the Significant-Digit Law*, Statistical Science 10, 1995, 354–363.

MAHERS, M. AKERS, M., *Using Benford's Law to Detect Fraud in the Insurance Industry*. International Business and Economics Research Journal, 2002, Volume 1, No. 7. Pp. 1- 11

MORROW, J., *Benford's Law, Families of Distributions and a Test Basis*, 2009, Dostupné na WWW: <http://www.johnmorrow.info/projects/benford/benfordMain.pdf>

NIGRINI, M., *Forensic Analytics.: Methods and Techniques for Forensic Accounting Investigation*. John Wiley & Sons Inc. 2011. ISBN 978-0-470-89046-2

NIGRINI, M., *Can Benford's Law be used in Forensic Accounting?* Balance Sheet. June 1993, Dostupný na WWW: <http://www.nigrini.com/benfordslaw.htm>

NYE, J. MOUL, C., *The Political Economy of Numbers: On the Application of Benford's Law to International Macroeconomic Statistics*, 2007. B.E. Journal of Macroeconomics 7. Dostupné na WWW: <http://www.bepress.com/bejm/vol7/iss1/art17>

RAUCH, B. GÖTTSCHE, M. BRÄHLER, G., *Facts and Fiction in EU Governmental Economics Data*. 2011. German Economics Review 12 (3):243-255

Ing. Michal Plaček, M.sc
SVŠE Znojmo
Loucka 21, 669 02 Znojmo
placek@svse.cz

Pohled zaměstnanců státní správy na některá témata Společensky odpovědného chování

Public service Employees' VIEW at SOME TOPICS of social responsible behavior

Věra Plhoňová

Summary

Social responsibility is a phenomenon of current epoch. CSR is related to not only commercial entities as well as public institutions. This work follows the results of a survey conducted among employees of public organizations in different sized municipalities. It deals with issues of awareness and knowledge of the concept of institutions' socially responsible behavior. It also observes issues relating to corruption. The study also points out the steps that should be followed pursuant to finding facts.

Key words

Assessment, communication, office, responsibility, social, employee

1 ÚVOD

Tato práce se zabývá aktuálním tématem společensky odpovědného chování institucí, které poskytují veřejné služby. Vychází z průzkumů, které proběhly v první polovině roku 2013. V souvislostech současných témat se ukazuje, že mnohé instituce vykazují nedostatky v obecném povědomí o koncepci CSR.

Současná epocha je charakteristická globalizačními procesy, které lze zaznamenat nejen v komerční sféře, ale jejichž dopady jsou zřetelné i ve sféře veřejné. Globalizace způsobuje, že se posouvají hranice dosavadních lidských možností na straně jedné, na straně druhé ale dochází k prohlubování rozdílů mezi bohatými a chudými vrstvami. Toto prostředí doznává změn zejména v postojích k mnoha dříve běžným otázkám, které se týkají etiky a také poměrně moderní společenské zodpovědnosti. Celkový celosvětový odklon od náboženství, způsobený mnoha faktory, k nimž rovněž patří i kořeny islámského terorismu, spolu s přetechizovanými trendy jak v komunikaci, tak v běžném životě, způsobují upadání úcty člověka k člověku a autoritám obecně.

Globalizace je důsledkem internacionalizace, která je stará jako lidstvo samo. Příčinou globalizace, kterou můžeme zaznamenat od počátku devadesátých let 20. století, byl vznik nových tržních ekonomik v zemích střední a východní Evropy, rozšíření Evropské unie a hospodářské aktivity jejích ekonomik v Asii (Lang, 2007) spolu s fenomenálním rozvojem komunikačních technologií.

V tomto světě tedy společenská odpovědnost dnes představuje trend, kterým by se měla ubírat každá instituce ať už státní nebo soukromá. Způsob financování činnosti nehraje žádnou roli, avšak této koncepci by měli porozumět všechny organizace. S tím souvisí fakt, že nejen veškeré organizace ale i stát by se měl zasloužit o dodržení společensky odpovědných pravidel a etických principů. V návaznosti na splňování určitých kritérií na tuto problematiku, je nutno uvést, že každá země a tudíž i instituce v ní disponují jinou právní legislativou, která se může stát střetem různých konfliktů.

Firmy stále tíží vlivu různých faktorů nepovažují společenskou odpovědnost (dále také jen CSR) za relevantní, v důsledku čehož často dochází k situacím, jejichž výsledkem je střet

zájmů například mezi zaměstnavateli a jeho zaměstnanci. Firmy jsou si vědomy vyšších nákladů za předpokladu dodržování chování dle společensky odpovědného přístupu, včetně etických principů. V konečné fázi leží zodpovědnost na samotné firmě, která si stanoví podmínky, mezi něž patří i ochota investovat více peněz, a tím zlepšit předpoklady pro větší úspěšnost celého podniku. Významnou roli hraje společensky odpovědné chování ale i u státních institucí, které ji často deklarují, ale skutečné jednání je mnohdy protimluvem jejich oficiálním postojům. Frekventovaně nevytvářejí rovné podmínky všem občanům nebo podnikatelským subjektům, jimž poskytují služby. Rovněž využívají svých pravomocí k vlastnímu prospěchu, jež nadřazují nad zájmy veřejné.

Budoucnost této oblasti je otázkou, která je pod neustálou nejistotou vývoje. Není totiž možné brát společenskou odpovědnost jako vylepšení image své instituce či firmy, ale jako prospěch celé společnosti.

Koncept CSR je obvykle označován jako dobrovolné integrování sociálních a ekologických hledisek do každodenních firemních operací a interakcí se stakeholdery (Kuldová, 2010). Je založen na třech vzájemně propojených oblastech – ekonomické, sociální a environmentální (Putnová, 2007). Hovoříme-li o CSR, máme na mysli to, co organizace dělají dobrovolně, tj. nad rámec zákona. Co je k tomu vede? Dle výzkumů je to na prvním místě vytváření dobrého jména firmy, dále získávání a udržení kvalifikovaných lidí, konkurenční výhody, snaha být užitečný pro společnost. Pokud jde o oblast sociální, patří do ní podpora dobrovolnictví a filantropie, zaměstnávání znevýhodněných skupin obyvatelstva, ochrana zdraví zaměstnanců, péče o jejich kvalifikaci a rekvalifikaci, zajištění rovnosti mužů a žen v zaměstnání, odmítání dětské práce apod. Vyplatí se soustředit i na zlepšování pracovního prostředí, vzdělávání zaměstnanců, poskytování benefitů, péče o bezpečnost a ochranu zdraví zaměstnanců, opatření proti diskriminaci při zaměstnávání, případně pomoc propouštěným zaměstnancům. Zaměstnavatel pak nemívá nouzi o kvalitní zaměstnance, kteří si práce a zaměstnavatelem vytvořených podmínek váží, s čím souvisí nízká fluktuace.

Minimální pracovní podmínky zajišťuje zaměstnancům zákoník práce. Výhodnější podmínky jsou výrazem společenské odpovědnosti zaměstnavatele. Při zajišťování podmínek mají velký význam kolektivní smlouvy. Podmínky nastavené kolektivní smlouvou na základě dialogu s odborovou organizací budou pravděpodobně výhodnější, než když se zaměstnanci musejí spoléhat na sociální cítění zaměstnavatele, bez vyjednávání a tlaku ze strany odborů.

Dle průzkumů jsou to však právě zaměstnanci, na které jsou v první řadě orientováni svými CSR aktivitami společnosti. Až po nich zákazníci, místní komunity, sociálně zvyhodňované skupiny, dodavatelé a média (Zadrazilová, 2010).

Pokud zaměstnavatel nevěnuje dostatečnou pozornost rozvoji svých zaměstnanců, projeví se to ve fluktuaci, větší nemocnosti, malé loajalitě zaměstnanců a nízké produktivitě práce.

2 CÍL PRÁCE A METODIKA

Primárním cílem práce je získání informací o pohledu zaměstnanců několika státních institucí na jižní Moravě na problematiku společensky odpovědného chování obecně a v kontextu s jednáním zaměstnavatele, jehož hlavní prioritou je poskytování veřejných služeb. Práce sleduje míru spokojenosti s komunikací mezi nadřízenými a podřízenými a obecné povědomí problematiky společensky odpovědného chování.

Samotná práce vychází z výzkumu založeného na dotazování zaměstnanců. Dotazníky byly rozdány zaměstnancům úřadů a následně sesbírány. Získaná data byla následně statisticky

vyhodnocena. Získané informace byly pro jednodušší orientaci znázorněny pomocí grafů, v nichž jsou relativní četnosti odpovědí.

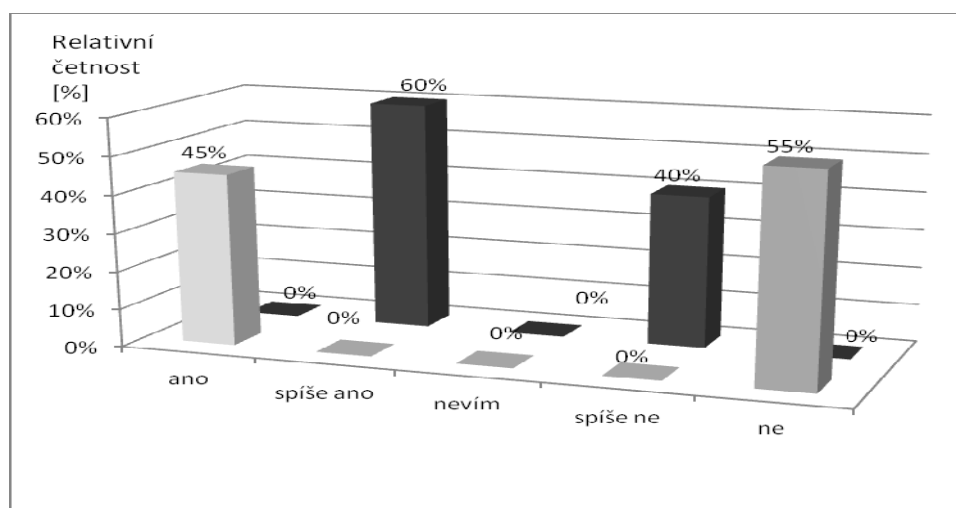
3 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Výsledky výzkumu vychází z dotazníkových šetření na jedné straně mezi dvěma státními institucemi umístěnými v obcích o velikosti zhruba 8 000 a 24 000 obyvateli, kterých se zúčastnilo celkem 104 zaměstnanců a na druhé mezi třemi institucemi působícími v obcích podstatně menších, o velikosti 1400, 550 a 415 obyvatel. Z menších obcí odpovídalo na otázky dotazníkového šetření celkem 30 zaměstnanců. Zjištění vycházející z tohoto šetření budou následně porovnána pomocí grafického znázornění. Grafy obsahují dvě řady dat, které jsou znázorněny sloupci. Výsledky odpovědí zaměstnanců dvou institucí z větších měst jsou znázorněny první řadou sloupců světlejší barvou. Odpovědi zaměstnanců z úřadů v menších obcích jsou znázorněny tmavšími sloupci ve druhé (zadní) řadě. Čísla udávají hodnoty relativních četností odpovědí.

3.1 Hodnocení vlastní znalosti pojmu společensky odpovědného chování

Jedna z otázek výzkumu měla za cíl zjistit, zda se zaměstnanci již setkali s pojmem společensky odpovědného chování a zejména zda jsou si vědomi jeho znalosti či ne.

Graf 1: Vlastní hodnocení znalosti pojmu CSR.

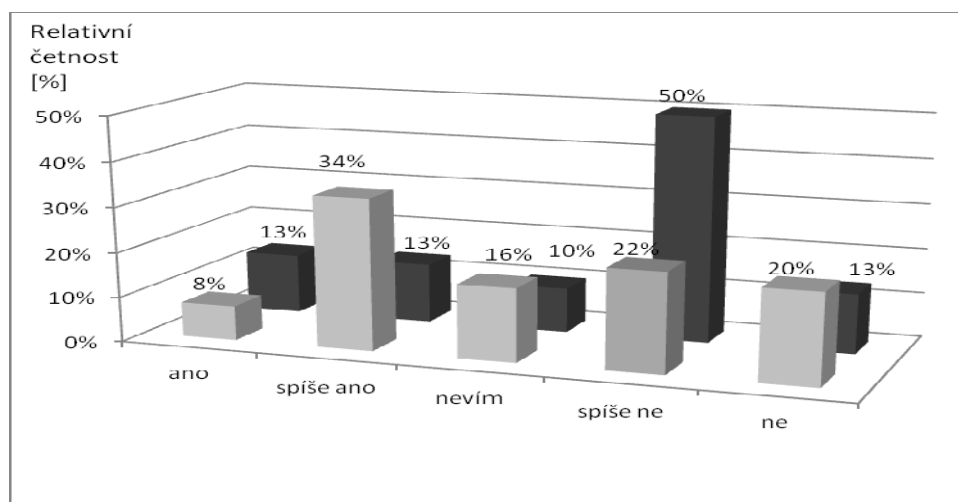
Zdroj: Vlastní výzkum

V této otázce využili zaměstnanci pouze dvou kategorií. Zaměstnanci úřadů velkých měst volili možnosti krajní, tedy „ano“ (45 %) a „ne“ (55 %). Zaměstnanci z menších obcí pak volili kategorii „spíše ano“ v celkem 60 % a „spíše ne“ ve 40 % odpovědí. Jejich vyjádření se tedy kategoriicky více méně neodlišovalo.

3.2 Hodnocení vlastní úrovně znalostí z oblasti CSR

Další zmíněná otázka si kladla za cíl objasnit, jak hodnotí vlastní znalosti konceptu společensky odpovědného chování.

Graf 2: Hodnocení vlastních znalostí z oblasti problematiky CSR

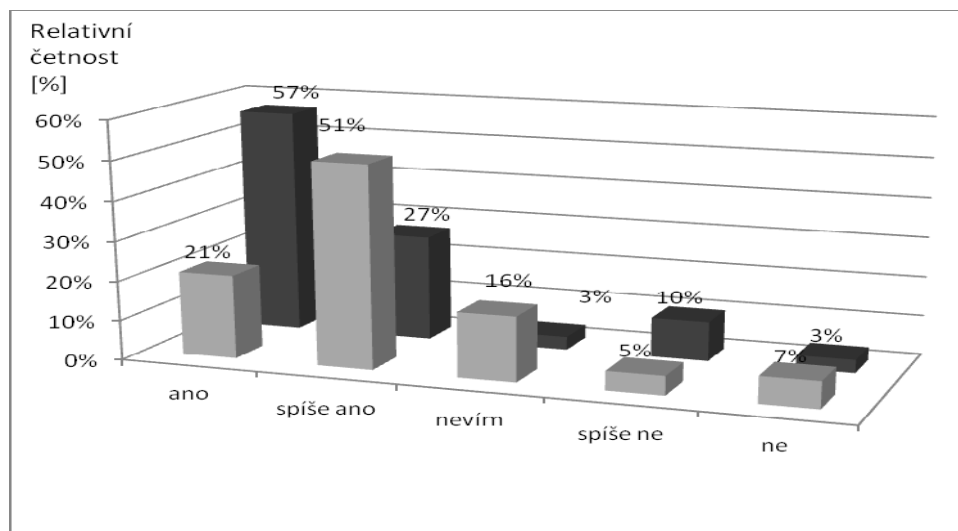
Zdroj: Vlastní výzkum

Pozitivní hodnocení (kategorie „ano“ a „spíše ano“) u zaměstnanců úřadů větších měst byly zaznamenány ve 42 %, u menších pak ve 26 %. K otázce se nebylo schopno vyjádřit 16 % (z větších) a 10 % (z menších) zaměstnanců úřadů. Ostatní se stavěli k vlastním znalostem negativně.

3.3 Hodnocení fungování instituce jako společensky odpovědné

Celkové hodnocení konání instituce jako společensky odpovědné měli hodnotit zaměstnanci v další otázce.

Graf 3: Hodnocení fungování instituce jako společensky odpovědné

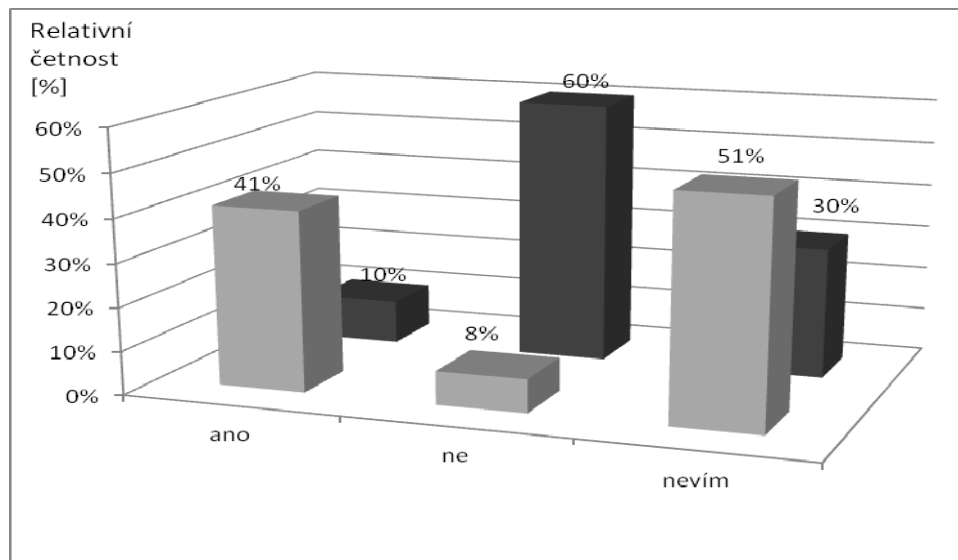
Zdroj: Vlastní výzkum

Fungování instituce, ve které zaměstnanci pracují, hodnotili jako společensky odpovědné (kategorie „ano“ a „spíše ano“) ve větších městech celkem v 72 %, v menších pak v 84 %. K otázce se nebylo schopno vyjádřit 16 % (z větších) a 30 % (z menších) úřadů. Poměrně malé procento zaměstnanců se k této problematice vyjadřovalo negativně.

3.4 Společenská odpovědnost jako součást vize instituce

Čtvrtá zmiňovaná otázka se ptala na to, zda je koncepce společensky odpovědného chování součástí vize úřadů.

Graf 4: Shledání koncepce CSR jako součást vize instituce

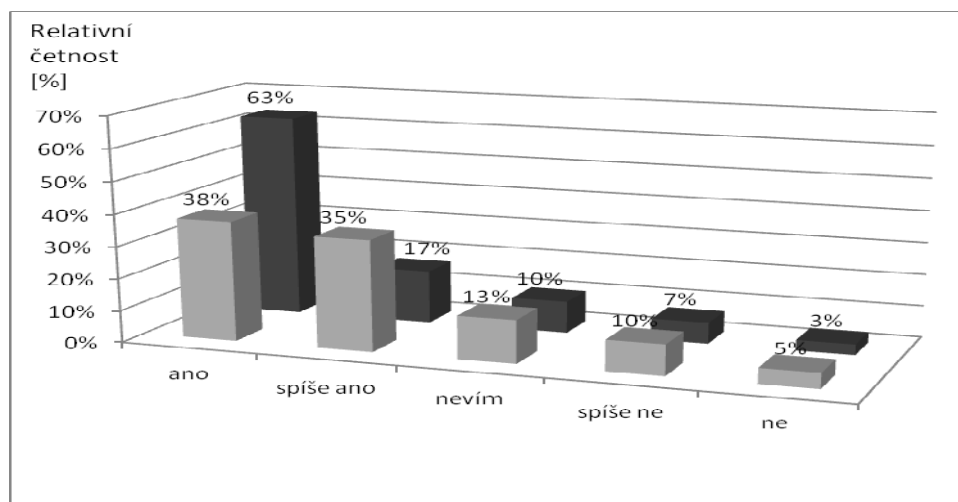
Zdroj: Vlastní výzkum

Začlenění konceptu CSR do strategických plánů pozitivně (kategorie „ano“) shledávaly zaměstnanci úřadů ve větších městech celkem v 41 %, u menších pak v 10 %. K otázce se nebylo schopno vyjádřit 51 % (z větších) a 30 % (z menších) úřadů. Poměrně malé procento zaměstnanců se k této problematice vyjadřovalo negativně 8 % u větších institucí, u menší to však byla nadpoloviční většina (60 %).

3.5 Spokojenost s komunikací s nadřízenými

Jedním z předpokladů spokojeného působení na pracovním místě je forma komunikace na pracovišti nejen s kolegy, ale zejména s vedením organizace. Proto se další dotaz pokoušel zjistit, jak komunikuje vedení s podřízenými.

Graf 5: Spokojenost zaměstnanců s komunikací s nadřízenými pracovníky

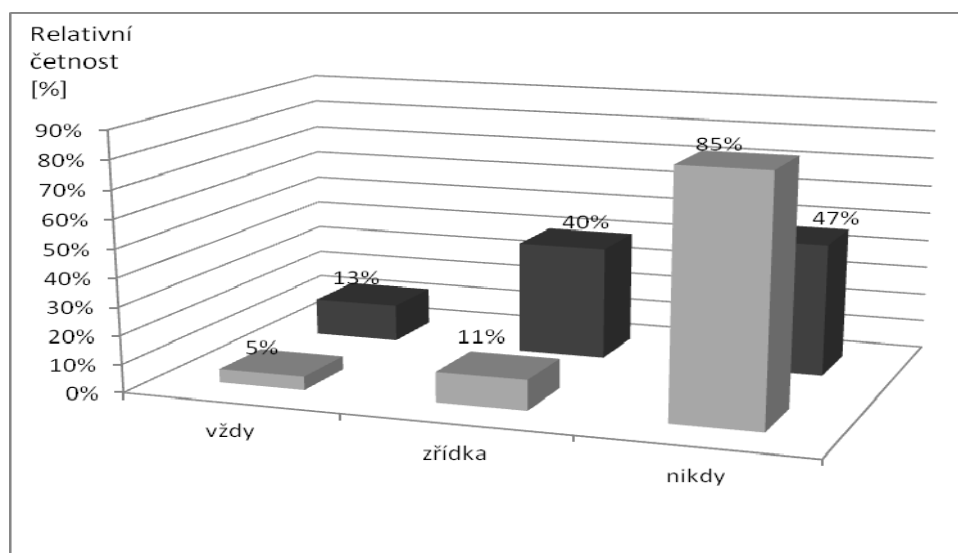
Zdroj: Vlastní výzkum

Spokojenost s komunikací s nadřízenými („ano“ a „spíše ano“) vyjádřili zaměstnanci větších úřadu v 73 % případů, menších pak v 80 %. Situaci nebylo schopno ohodnotit 13 a 10 %. Jako nepřilíš dobrou ji pak hodnotilo 15 % z větších a 10 % z menších úřadů.

3.6 Přijímání darů

Korupce tří k jednomu z nejčastěji zmiňovaných témat posledních let zejména v souvislostech státní správy. Proto se další otázka snažila zjistit, jak se staví úředníci k problematice přijímání úplateků (darů) za služby, které jsou jejich pracovních náplní.

Graf 6: Využívání přijímání darů

Zdroj: Vlastní výzkum

K přijímání darů se vždy přihlásilo celkem 5 % zaměstnanců z větších měst a 13 % z menších, zřídka je přijímá 11 % a 40 %. Nikdy úplatek nepřijalo 85 % zaměstnanců ve větších městech a 47 % v menších městech.

4 DISKUSE

Na základě zjištěných dat lze konstatovat, že znalosti zaměstnanců státní správy v oblasti CSR nejsou na dostatečné úrovni. Hlavní chybu lze spatřovat pravděpodobně v jejich nedostatečné informovanosti ve sledované oblasti. Poměrně horší výsledky byly zaznamenány u zaměstnanců v menších obcích. Jistou roli v této problematice může hrát fakt, že menší počet kolegů nemusí být dostatečným motivačním faktorem ve snaze osobního rozvoje a sledování trendů, které se objevují ve společnosti. Významnou roli zde sehrává jistě i management, jehož informační role v ohledu na koncepci CSR nemusí být dostatečně naplňována.

Významným způsobem se zde jistě odráží i finanční možnosti. Zaměstnanci státní správy jako jedni z těch, kteří jsou pravidelně vzděláváni a školeni k problematice, která představuje hlavní náplň jejich práce, nemusejí být vzděláváni v obecných specifikách jednání, ke kterým společensky odpovědné chování rozhodně patří. Může se tak tedy dít (respektive nekonat) z důvodů nedostatečných finančních prostředků, které jsou věnovány na vzdělávání zaměstnanců v oblastech souvisejících specificky s jejich výkonem povolání anebo na základě obecného podceňování této oblasti.

Podstatná jsou i zjištění v oblasti korupce, kdy v průměru zhruba 10 % zaměstnanců přijímá dary nabízený klienty. Tento průzkum nestudoval výši hodnoty darů ani formu. Přesto pokud by měl být dodržen Etický kodex úředníka státní správy, o jehož existenci nemají úředníci často žádné povědomí, pak by podle článku 7 (Korupční jednání) nesměli žádný dar přijmout. Přesto zřídka přijímání těchto darů připouští v malých obcích 40 % zaměstnanců státní správy.

Poměrně pozitivní zjištění byla učiněna v oblasti komunikace nadřízených s podřízenými. Z toho lze usuzovat, že se v současnosti převážně vyskytují na vyšších postech lidé, kteří z pohledu managementu jsou schopni řídit kolektivy, tak aby se zaměstnanci cítili dobře. Průzkum nehodnotil jejich profesní erudici ani metody, které používají. Jednu z věcí, které jim lze ze zjištěných odpovědí vytknout, je nedostatečné povědomí zaměstnanců o vizích úřadu. Tyto vize by na základě veřejné služby, kterou poskytují, měli obsahovat zaměření na otázky společenské odpovědnosti a zároveň by měly být tyto vize prezentovány všem zaměstnancům, tak aby mohly jednat v souladu s jejich specifikací a naplňovat je.

5 ZÁVĚR

Otázky společensky odpovědného chování patří k ožehavým tématům současnosti. Zejména v zemích, které jsou hodnoceny, z pohledu na tuto oblast, jako dlouhodobě neuspokojivé by měly nastavit systémové společenské standardy jinak, než je tomu v současnosti. Tyto však mohou být pouze výsledkem změny politické kultury a změny standardů myšlení celé veřejnosti. Výsledky by poté mohly výrazně přispět ke zlepšení společenského, ale i podnikatelského klimatu v ČR.

Poděkování

Tato práce vznikala díky spolupráci s Výzkumným a poradenským centrem SVŠE Znojmo. Jedná se o dílčí výsledky výzkumu, který bude i nadále pokračovat, aby byly relevantně zodpovězeny otázky související s jednáním subjektů státní správy a koncepcí CSR.

Článek byl vytvořen v rámci interního grantového projektu Soukromé vysoké školy ekonomické Znojmo s názvem „VGS 2013K01 Analýza vztahů a vazeb mezi podniky, zákazníky, veřejnou správou a občany“ financovaného městem Znojmo.

Použitá literatura

- [1] BENN, Suzanne; BOLTON, Dianne. *Key Concepts in Corporate Social Responsibility*. 1. vyd. London: SAGE, 2011. 246 s. ISBN 978-84787-928-8.
- [2] BLÁHA, Jiří; DÝTRT, Zdeněk. *Manažerská etika*. 1. vyd. Praha: Management Press, 2003. 155 s. ISBN 80-7261-084-8.
- [3] KULDOVÁ, Lucie. *Společenská odpovědnost firem: [etické podnikání a sociální odpovědnost v praxi]*. 1. vyd. Kanina: OPS, 2010, 189 s. ISBN 978-80-87269-12-1.
- [4] LANG, Helmut. *Management: trendy a teorie*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2007, xix, 287 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-7179-683-1.
- [5] PUTNOVÁ, Anna. *Etické řízení ve firmě: nástroje a metody: etický a sociální audit*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 166 s. ISBN 978-80-247-1621-3.
- [6] VON MISES, Ludwig. *Liberalismus*. Překlad Alžběta Kvasničková, Zdeňka Talábová, Josef Šíma. Praha: Ekopress, 1998, 186 s. ISBN 80-861-1908-4.

- [7] ZADRAŽILOVÁ, Dana, et al. *Společenská odpovědnost podniků: transparentnost a etika podnikání*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 176 s. ISBN 978-80-7400-192-5.
- [8] ZUBÍKOVÁ, Zdeňka; Renáta DRÁBOVÁ. *Společenské vědy v kostce: pro střední školy*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 2007, 188 s. V kostce (Fragment). ISBN 978-802-5301-906.
- [9] *Etika ve veřejné službě pro nové tisíciletí*. 1. vyd. Editor Richard A Chapman. Překlad Olga Vidláková. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 263 s. Studijní texty (Slon), 28. sv. ISBN 80-864-2914-8.
- [10] Vláda České republiky. [online]. 1. vyd. Praha [cit. 2013-10-31].
Dostupné z:
http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Etický_kodex_uredniku_a_zamestnancu_verejne_spravy.pdf

Kontaktní údaje

Ing. Věra Plhoňová, Ph.D.

Soukromá vysoká škola ekonomická Znojmo, Katedra marketingu a managementu

Loucká 656/21, 669 02 Znojmo

Tel: 576 032 417

email: plhonova@svse.cz

Společenská odpovědnost a etika Městského úřadu Znojmo v kontextu marketingové a mediální komunikace v rámci vnějšího prostředí

Social responsibility and ethics of Municipal Authority Znojmo in the context of
marketing and media communication in the external environment

Věra Plhoňová, Jitka Veselá, Markéta Sanalla

Summary

This paper deals with the issues of social responsibility and ethics of municipality in face of the people in relation to traditional values. It suggests possibilities of municipality communication improvement with citizens in virtue of the survey responses, which was conducted in the spring 2013. Following the results of the town hall work and reactions of citizens the article assesses in a positive way the achievements that relate to high unemployment level in the region. On the other hand, this work negatively assesses the opportunities provided by periodicals edited for citizens which is not use effectively by city office but often one-sidedly focused in subjective issues related to the work of town hall leadership.

Key words

City office Znojmo, ethics, social responsibility, marketing communication and media.

Úvod

Ve veřejné správě je zřejmá těsná vazba mezi etikou a ostatními tradičními hodnotami, zejména odpovědností. Pokud chování úředníka není odpovědné, lze jej jen stěží označit jako etické. Proto byly v 90. letech minulého století definovány principy etického chování veřejných úředníků.

Nejen tyto principy lze chápat jako nástroj pro dodržování etických principů ve veřejné správě. Takto lze chápat i některé zákony. Jde o zákon č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů. Zásady a principy, které podporují či jsou v souladu s obecnými etickými principy, zakotvuje také zákon č. 500/2004 Sb., Správní řád, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2006. V § 4 Správního řádu se uvádí, že "veřejná správa je službou veřejnosti. Každý, kdo plní úkoly vyplývající z působnosti správního orgánu, má povinnost se k dotčeným osobám chovat zdvořile a podle možností jim vycházet vstříc".²⁷

Vedle etiky se stala sociální odpovědnost v poslední době hodně frekventovaným pojmem používaným pro sociální aktivity, které jsou nad rámec sociální povinnosti. Klasickým příkladem sociálního chování jsou veřejně prospěšné aktivity, zaměřené na zabezpečování budoucích potřeb společnosti a na ovlivňování vlády, aby pro tyto záměry tvořila vhodné legislativní podmínky.²⁸

Materiál a metody

Předkládaný příspěvek vznikl na základě projektu, který zpracoval řešitelský tým Výzkumného a poradenského centra SVŠE Znojmo. Cílem projektu bylo nalézt paralelu mezi

²⁷ Zákon č. 500/2004 Sb., Správní řád, § 4.

²⁸ DONNELLY, Jr. James H.; GIBSON, James L.; IVANICEVICH, John M. *Management*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 1997. 821 s. ISBN 80-7269-422-3., s. 131

vnímáním otázek etiky a společenské odpovědnosti s jednáním vedení, zaměstnanců a image městského úřadu.

Vychází z dat získaných dotazníkovým šetřením, které bylo realizováno mezi občany města v období února až dubna 2013. Výzkumu se zúčastnilo celkem 202 respondentů. Dotazník byl sestaven dle potřeb projektu. Získaná data byla následně statisticky vyhodnocena. Získané informace byly pro jednodušší orientaci znázorněny pomocí grafů, v nichž jsou zároveň vepsány i hodnoty zjišťovaných parametrů a četnosti odpovědí i relativní četnosti vzájemně odděleny středníkem.

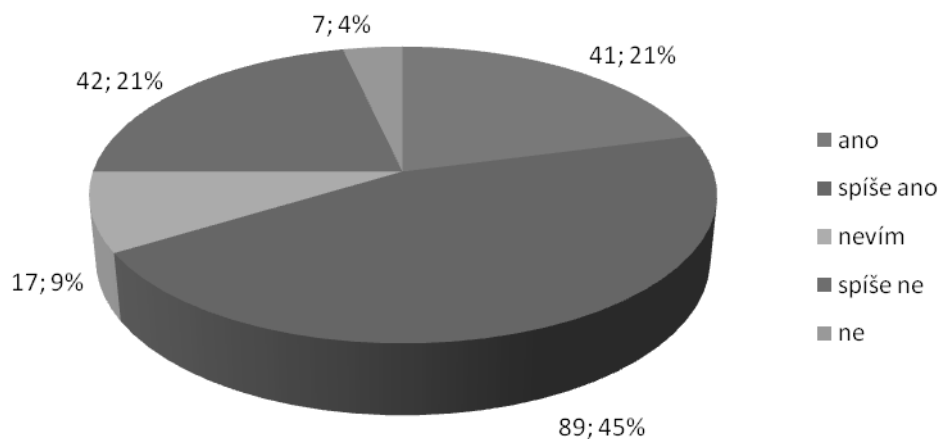
Tyto výsledky byly doplněny o analýzu mediální komunikace Městského úřadu Znojmo se svými obyvateli. Média byla posouzena z pohledu marketingových přístupů, z pohledu nestrannosti.

Výsledky

Etické aspekty komunikace úředníků Městského úřadu Znojmo

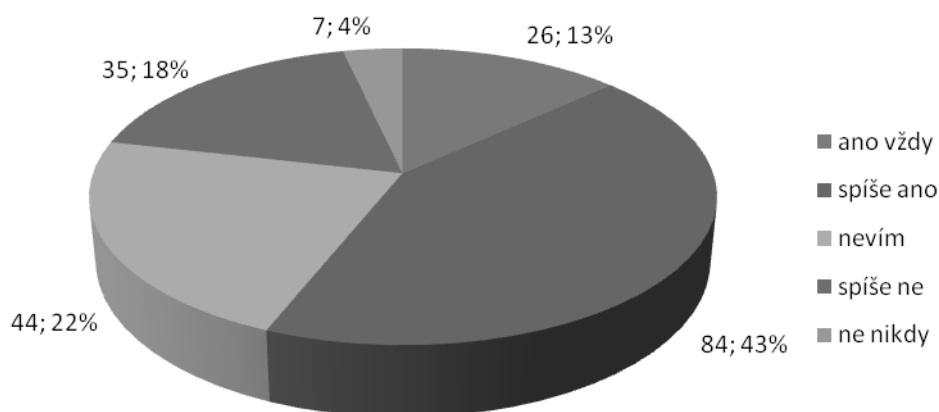
Jak již bylo zmíněno v úvodu, první část projektu se zaměřovala na etické aspekty chování úředníků Městského úřadu Znojmo. V obecné rovině lze konstatovat, že v rámci komunikace a etického chování jsou zaměstnanci úřadu hodnoceni pozitivně. Výsledky, které byly v rámci projektu získány, jsou znázorněny v následujících grafech, kde jsou podrobněji popsány odpovědi v jednotlivých zkoumaných oblastech.

Grafu 1 reflektuje, do jaké míry jsou občané spokojeni se způsobem jednání a komunikací úředníků. Celkem 21 % dotázaných bylo zcela spokojeno s jednáním a komunikací personálu. Odpověď spíše ano uvedlo 89 respondentů (45 %), dalších 21 % spíše ne. 4 % občanů uvedla, že jsou zcela nespokojeni s přístupem úředníků. Zbýlých 9 % nedokázalo situaci posoudit.

Zdroj. Vlastní výsledky

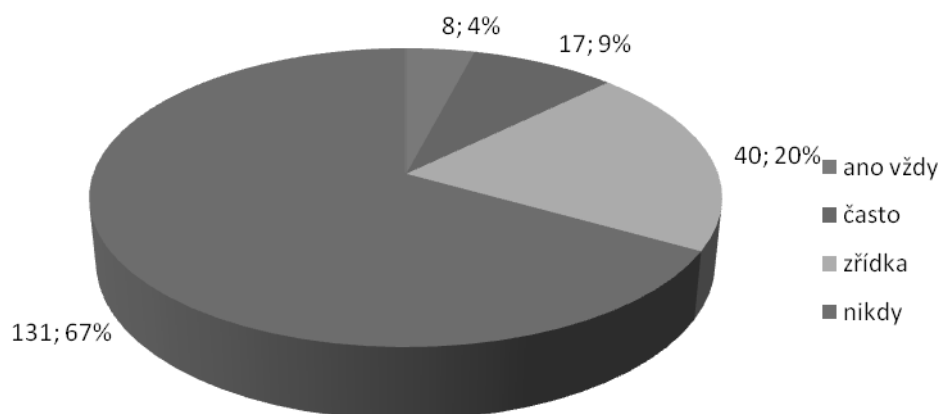
Graf 1: Spokojenost se způsobem jednání a komunikací

Zdroj. Vlastní výsledky

Graf 2: Poskytnutí informací pro co nejrychlejší řešení problému občana

Další z položených otázek se zaměřovala na míru poskytovaných informací, které by vedli k co nejlepšímu vyřešení daného problému. Z grafu 2 lze vyčíst, že 26 občanům (13%) byly poskytnuty maximální informace pro co nejefektivnější řešení problému vždy. 43 % respondentů uvádí, že spíše ano tak bylo učiněno. Naopak 4 % tyto informace nezískala nikdy, dalších 18 % odpovědělo spíše ne. 44 respondentů nedokázalo situaci posoudit.

Zdroj. Vlastní výsledky

Graf 3: Vyřízení požadavku podmíněné věcným darem, finančním obnosem nebo poskytnutím nějaké výhody

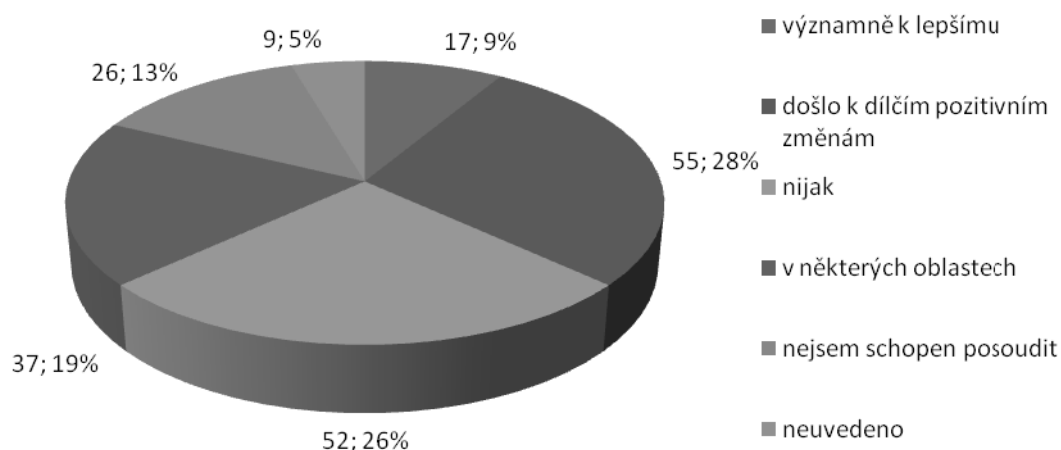
Předposlední z uvedených grafů (č. 3) řešil otázku eticky pravděpodobně nejpalcivější a to poskytování věcných či finančních darů při vyřizování požadavků obyvatel úředníkem městského úřadu.

Drtivá většina (67 %) obyvatel uvedla, že nikdy neposkytla úředníkovi věcný dar či finanční obnos, který by měl zaměstnance úřadu ovlivnit při vyřizování požadavku. 9 % odpovědělo, že tak činí často, 20 % zřídka, a zbylá 4 % poskytují úředníkům věcnou či finanční výhodu

vždy. Formu daru nebo jeho výši tento průzkum nezjišťoval, přesto ve 13 % případů občané korupční jednání přiznali.

Projekt Kolumbus

Graf č. 4 pak odráží výsledky navazující na již provedený výzkum (Nagyová, Veselá, 2012), týkající se spokojenosti obyvatel města s dosavadní situací ve městě, který proběhl v roce 2012. Z výsledků vyplynulo, že obyvatele by uvítali zlepšení v oblasti nezaměstnanosti, výše mezd a zadluženosti města.

Zdroj. Vlastní výsledky

Graf 4: Náзор na změnu prostředí města od posledních komunálních voleb

Jak je ale vidět z grafu č. 4, tak pouhých 9 % respondentů zastává názor, že se prostředí od minulých komunálních voleb změnilo významně k lepšímu, 28 % občanů hodnotí vývoj tak, že došlo k dílčím pozitivním změnám. Dle 26 % dotázaných se prostřední nijak nezměnilo, 19 % respondentů si myslí, že ke změně došlou pouze v některých oblastech. 13 % není situaci schopno posoudit., zbylých 5 % respondentů dopověď neuvedlo vůbec.

Nicméně je nutné říci, že konkrétně v oblasti zvyšování konkurenceschopnosti obyvatel a firem města Znojma lze vidět pozitivní trend. Právě na výsledky minulého dotazníkového šetření vedení města reagovalo zveřejněním informací o projektu Kolumbus, který by měl pomoci v oblasti zvyšování konkurenceschopnosti.

Je evidentní, že radní vyslyšeli názory svých obyvatel a v rámci projektu Kolumbus jsou řešeny otázky týkající se snižování nezaměstnanosti a podpory místních podnikatelů, kteří mají podnikatelský záměr, ale chybí jim zkušenosti či finanční prostředky pro jeho realizaci.

Tento projekt je založen na spolupráci soukromého a veřejného sektoru a také Soukromé vysoké školy ekonomické a dalších partnerů (aktuálně např. British Council nebo Goethe Institut a možnost získání certifikátu z anglického či německého jazyka) a informace o něm město komunikace prostřednictvím webové prezentace (www.znojmokolombus.cz) a také Facebookové stránky.

Radniční listy

Výzkumný projekt si kladl za cíl také posoudit vnímání otázek etiky a společenské odpovědnosti s důrazem na tvorbu image městského úřadu. Zásadní je pro nás z tohoto hlediska fakt, který je citován v § 4 Správního řádu a to, že veřejná správa je službou

veřejnosti. S tím souvisí také skutečnost, že ve veřejné správě je markantní těsná vazba mezi etikou a tradičními hodnotami, které jsou nutné pro efektivní a etický chod orgánů veřejné správy.

V oblasti budování vnějšího image úřadu je především palčivým problémem oblast informování o práci městského úřadu. V současnosti je znatelný všeobecně rozšířený problém s objektivitou periodik, které jsou určeny pro občany a jsou vydávány pod hlavičkou dané municipality. Diskreditace tohoto informačního toku je problémem, který zásadně ovlivňuje oblast etické komunikace ve veřejné správě. Přímo totiž souvisí se základními principy etiky a společenské odpovědnosti ve veřejné správě. A potvrzují to i výsledky šetření, které proběhlo v rámci tohoto výzkumného projektu. Cenná data nám poskytly především odpovědi respondentů v části výzkumu v otázkách číslo 6, 13, 14 a 15.

Výtky jsou nejčastěji směřovány k periodikům, která jsou vydávána radnicemi. Je to všeobecně jeden z nejpálčivějších problémů tohoto druhu tiskovin ve veřejné správě. Vytýkána je jim jejich jednostrannost a často naprostý příklon k hlásání politických cílů současné vládní síly na dané radnici. Primárním posláním informačního zdroje tohoto typu je objektivně informovat. Avšak periodika (v případě městského úřadu ve Znojmě se jedná o Radniční listy) tak zcela jasně nečiní a namísto posílení image instituce její vnější obraz spíše poškozují.

Zásadní problém tak vidí autoři výzkumného projektu v tom, že negativní vnímání tohoto informačního zdroje je dáno a priori, a tímto je oslabena etická stránka oblasti komunikace s veřejností. Příjemce sdělení totiž automaticky vnímá informační zdroj jako neobjektivní a tudíž neetické nakládání především s veřejnými finančními zdroji dané municipality.

Pluralitu názorů v radničním tisku má nově zajistit novela tiskového zákona, která vešla v platnost k 1. říjnu 2013. Ta přesně vymezuje prostor, na kterém má mít možnost opozice přinášet informace v daném obecním periodiku. Cílem, podle tvůrců, přelomové novely je přinést vyváženost do tohoto druhu informačního zdroje.

Diskuze

V rámci diskuze jsou zmíněny možnosti, které by vedení města mělo využít, aby i nadále pracovalo na zlepšování image směrem k obyvatelům města.

Co se týče Radničních listů, je cesta k nápravě dle výsledků výzkumu, a potažmo i výsledků dlouhodobé badatelské činnosti autorek, možná. Je třeba především komplexní informační kampaně, která by posílila obraz radničních tiskovin jako objektivního periodika. Základem je především důsledná spolupráce se všemi politickými frakcemi, přítomnými ve vedení města. Avšak za zcela zásadní je považována i spolupráce a podíl nevolených úředníků na informačním složení periodika.

Lepší informovanosti obyvatel Znojma by také prospělo zpřehlednění oficiálních webových stránek města. V této oblasti jsou navrhována následující doporučení:

- Snadnější vyhledávání dokumentů a formulářů
- Zjednodušení úvodní strany webové prezentace.
- Zredukování množství informací poskytovaných na úvodní straně webové prezentace.
- Kvalitnější design stránek – jejich modernizace.

Závěr

Předkládaný příspěvek měl za cíl zhodnotit komunikaci Městského úřadu Znojmo směrem k obyvatelům města se zaměřením na otázky etiky a společenské odpovědnosti.

Komunikaci a jednání, poskytování informací a vyřizování žádostí nespojené s korupčním jednáním (tedy vyřízení žádosti není podmíněno věcným či finančním darem) hodnotí obyvatelé města poměrně kladně.

Nicméně je nutné upozornit na negativa, která jsou spojována s radničním periodikem, které neposkytuje dostatečný (či žádný) prostor k vyjádření opozičních stran a také se situací ve městě. Město se dlouhodobě potýká s vysokou nezaměstnaností, nízkou úrovní mezd a také vysokou zadlužeností městského rozpočtu. Tyto problémové oblasti jsou nedílnou součástí volebních programů jednotlivých stran, nicméně průzkumy ukazují, že stále se nedaří podnikat takové kroky, které by obyvatele města přesvědčili o tom, že dochází ke zlepšení.

Článek byl vytvořen v rámci interního grantového projektu Soukromé vysoké školy ekonomické Znojmo s názvem „VGS 2013K01 Analýza vztahů a vazeb mezi podniky, zákazníky, veřejnou správou a občany“ financovaného městem Znojmo.

Literatura

- 1) DONNELLY, Jr. James H.; GIBSON, James L.; IVANICEVICH, John M. *Management*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 1997. 821 s. ISBN 80-7269-422-3., s. 131
- 2) Ministerstvo vnitra České republiky. *Manuál pro personalisty* [online]. 2008, [cit. 2011-11-24]: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sprava/priprava/personalistika/02_kapitola.pdf>. ISSN 1211-1244.
- 3) NAGYOVÁ, Ludmila.; VESELÁ, Jitka. *Hodnocení kvality života ve Znojmě*. Znojmo, 2012. Soukromá vysoká škola ekonomická Znojmo, s.r.o.
- 4) Zákon č. 500/2004 Sb., Správní řád, § 4.

Ing. Věra Plhoňová, Ph. D
Katedra marketingu a managementu
Soukromá vysoká škola ekonomická, s.r.o.
Loucká 656/21
669 02 Znojmo
Česká republika
Tel.: +420 515 224 891
E-mail: plhonova@svse.cz

Ing. Jitka Veselá
Katedra marketingu a managementu
Soukromá vysoká škola ekonomická, s.r.o.
Loucká 656/21
669 02 Znojmo
Česká republika
Tel.: +420 515 224 891
E-mail: vesela@svse.cz

PhDr. Markéta Sanalla
Katedra ekonomie a veřejné správy
Soukromá vysoká škola ekonomická, s.r.o.
Loucká 656/21
669 02 Znojmo
Česká republika
Tel.: +420 515 224 891
E-mail: sanalla@svse.cz

Analýza soft compulsion ve Velké Británii, Novém Zélandě a Tasmánii

Analysis of soft compulsion in the UK, New Zealand and Tasmania

Petra Škarydová, Martina Janoušková

Abstract

The Czech Republic has adopted the new Pension Insurance Act during last year. The entry into the second pillar has not met with a high level of participation and opinions of both general public and experts vary one another. There are different forms of private pension insurance in the world. One of the most successful systems is so-called soft compulsion. As it was proved and revealed in Australia and New Zealand, this voluntary form does not only help individuals to save funds for their future, but it also has a positive impact on public finances and potential fluctuations in capital markets in times of economic crisis. Therefore, there is an emerging question, whether this system in modified form is applicable in the Czech Republic.

Key words

KiwiSaver, domestic savings, GDP, soft compulsion

Úvod

Během minulého století se začala společnost podstatně měnit. Odstoupilo se od rodinného modelu, kdy mladší generace zajišťovala bezstarostné stáří svým rodičům či prarodičům. Lidé se s rozvojem průmyslu začali stěhovat do velkých měst. Mobilita pracovních sil se později rozšířila nejen z venkova do měst, ale v rámci celého světa. Role ženy na trhu práce začala být podstatnější. Vlády většiny zemí přijaly nutnost zajistit seniory starobním důchodem a zdravotním pojištěním. Jedním z hlavních důvodů přitom mohlo být zmírnění chudoby, jedinci totiž mají schopnost dlouhodobě spořit, ale většina z nich tak neučiní. Lidé v dnešní době žijí spíše současnou spotřebou a nespoří do budoucna. I v zemích, kde existují silné finanční pobídky ze strany státu reaguje menšina populace. A ti, kteří mají vyšší příjmy, mají sklon ukládat peníze v řadě jiných forem a tyto pobídky pro ně nejsou mnohdy zajímavé.

Důležité je také říci, že svět bezesporu čelí stárnutí populace. Tento fakt má a v budoucnu bude mít daleko větší vliv na státní rozpočet. S touto prognózou budoucího vývoje se mohou zdát některé současné systémy neudržitelné. Reforma důchodového systému je největším politickým problémem téměř v každé zemi světa. Některé země mají zavedený systém soft compulsion nebo pouze opt-out jako mírnější „donucení“ ke spoření. Bezesporu největší zkušenosti se systémem soft compulsion má Nový Zéland a Velká Británie.

Bez ohledu na historické, ekonomické a sociální prostředí jednotlivých zemí je celkový cíl stejný – zajistit jedince do důchodového věku. Jako efektivní metoda se jeví právě systém soft compulsion, který je založen na předpokladu, že lidem se často nepodaří naspořit adekvátní příjem do důchodu.

Cílem této práce je objasnit problematiku systému soft compulsion. Analyzovat jak tento systém funguje na Novém Zélandě, Velké Británii a Tasmánii a jaký vliv má na jednotlivé účastníky. Analyzovat výhody a nevýhody systému a možný přínos pro Českou republiku.

Nový Zéland

Nejznámější systém, který je představitelem toho, jak soft compulsion funguje je KiwiSaver, který začal v roce 2007 fungovat jako systém Save As You Go (SAYGO). Prostřednictvím tohoto dobrovolného programu si většina členů nashromáždí své úspory díky pravidelným příspěvkům z jejich platu.

Od 1. července 2007 jsou zaměstnanci při nástupu do nového zaměstnání automaticky zařazeni do KiwiSaver schématu. Toto automatické zařazení se vztahuje na osoby mladší 65 let s trvalým pobytem na Novém Zélandu. Stávající zaměstnanci se mohou rozhodnout, zda se k KiwiSaver připojí nebo ne. Všichni automaticky zařazení se mohou do čtyř týdnů rozhodnout, zda v tomto systému setrvají nebo ne. Pokud se zaměstnanci do této doby neodhlásí, již systém nemohou opustit.

Účastníci si mohou vybrat svého KiwiSaver zprostředkovatele, kterých je na trhu několik.

Výhody systému:

- účastník si může přispět ve výši 3 %, 4 %, nebo 8 % z platu před zdaněním,
- zaměstnavatel je rovněž povinen od roku 2008 přispívat a to až 4 %, která jsou osvobozena od daně,
- noví členové obdrží \$1,000 a všichni členové, kteří ročně přispívají alespoň \$1043 obdrží od vlády výroční členskou daň.

Jak funguje KiwiSaver?

Zaměstnanci si mohou vybrat z mnoha zprostředkovatelů²⁹ a KiwiSaver plánů³⁰. Tyto plány nabízejí různé organizace jako např.: banky, pojišťovny. KiwiSaver není garantovaný vládou, to znamená, že každý investuje na své vlastní riziko. Všechny plány jsou, ale regulovány Financial Market Authority.

Pokud jsou zaměstnanci automaticky zařazení, tak mohou být zařazení do jednoho z následujících schémat:

- schéma vybrané zaměstnavatelem,
- Default KiwiSaver zprostředkovatel – pokud si zaměstnanec nevybere žádný plán a zároveň ani zaměstnavatel nemá vybraný plán, tak Inland Revenue může nové účastníky zařadit k následujícím pěti zprostředkovatelům:
 - AMP Services (NZ) Limited,
 - ASB Group Investments Limited,
 - OnePath (NZ) Limited,
 - Mercer (NZ) Limited,
 - Tower Managed Funds Limited.³¹

V případě, že jsou účastníci zařazení k některému z těchto zprostředkovatelů jsou prostředky investovány do konzervativních fondů.

New Zealand Inland Revenue sbírá veškeré příspěvky a předává je do příslušného fondu nebo na účet. Po dvanácti měsících si může člen vzít na příspěvky dovolenou v rozmezí tří měsíců až pěti let. V současné době má tento systém okolo 2 milionů účastníků (na Novém Zélandě žije 4 422 000 obyvatel, podíl ekonomicky činného obyvatelstva je 53 %, údaje jsou k prosinci 2011).

²⁹ Organizace, která nabízí KiwiSaver plán a je zodpovědná za zpravování finančních prostředků.

³⁰ KiwiSaver plány určují kam budou spořené finanční prostředky investovány.

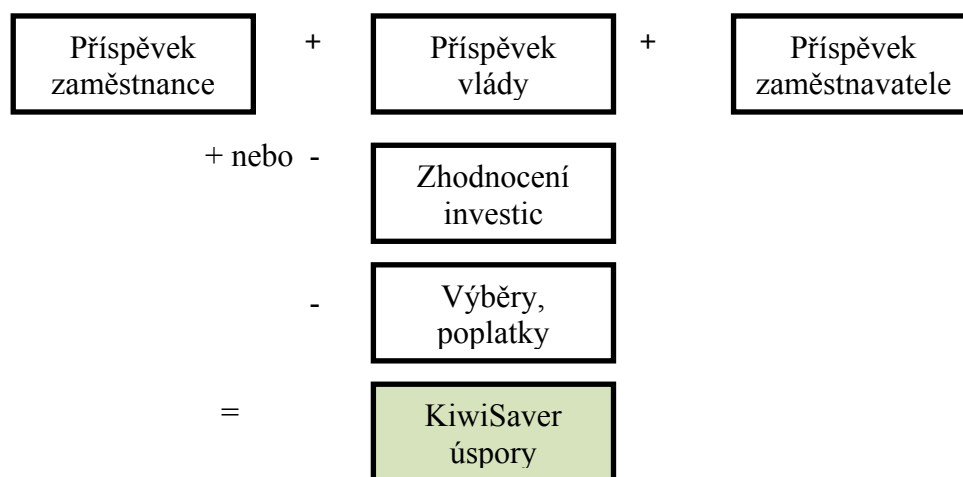
³¹ KiwiSaver. [vid. 2013-09-11]. Dostupné z: <http://www.kiwisaver.govt.nz/new/>

KiwiSaver příspěvky nejsou členům dostupné, dokud nedosáhnou věku 65 let. Nicméně za některých okolností je možné úspory čerpat:

- po dvanácti měsících členství může být polovina příspěvků použita na splacení hypotéky,
- po třech letech mohou být příspěvky použity na koupi nového domova,
- v případě, že má člen finanční potíže nebo je vážně nemocen,
- pokud člen emigroval natrvalo z Nového Zélandu,
- v případě smrti budou příspěvky vyplaceny pozůstalým.

Fungování tohoto systému je velmi jednoduché a znázorňuje ho následující schéma.

Obrázek č. 1 Fungování systému KiwiSaver

Zdroj: KiwiSaver

Příspěvky spravuje KiwiSaver zprostředkovatel, který je investuje dle vybraného plánu. K příspěvkům je přidáno nebo odečteno zhodnocení investice v průběhu času. Od částky jsou dále odečteny výběry jako zařízení první domácnosti nebo daně a poplatky.

Průměrná výše příspěvku byla v roce 2012 5,2 %. Tato hodnota se pravděpodobně zvýší, protože od roku 2013 platí minimální výše příspěvku 6 %. Jak ukazuje následující tabulka i úroveň 6 % je výrazně nižší než u ostatních zemí.

Tabulka č. 1 Výše příspěvku v % v jednotlivých zemích

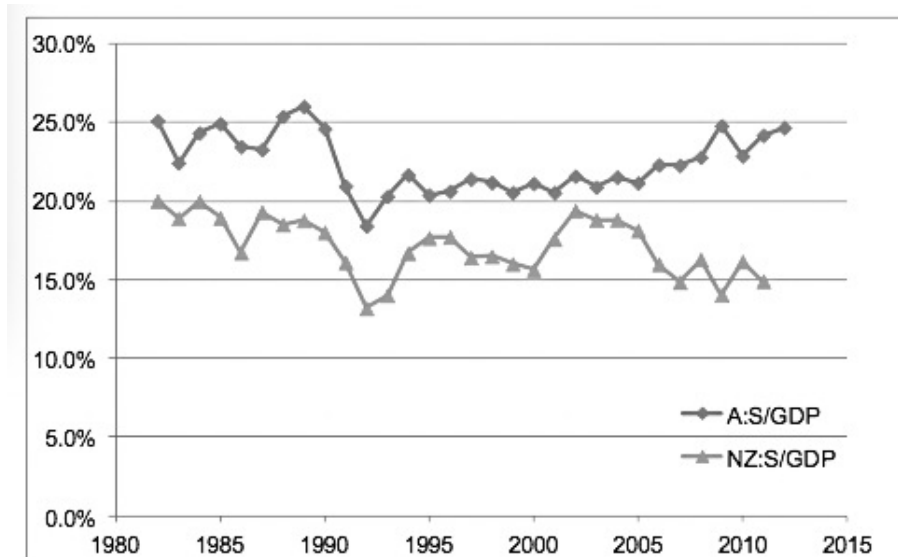
	Výše příspěvku v %
Austrálie	9% vzroste na 12 %
Dánsko	11 %
Irsko	15 %
USA	12 %
Německo	20 %
Singapore	28 %
Nový Zéland	6 %

Zdroj: Scoop

Pokud by se úspory vyjádřily k poměru HDP, pak je to přibližně 2,3 %. Nový Zéland je na stejné úrovni jako např. Kanada, Velká Británie, USA ale výrazně pod zeměmi jako Austrálie, Chile, Finsko a Nizozemsko.

Následující graf ukazuje rozdíl ve velikosti úspor k poměru HDP mezi Austrálií a Novým Zélandem. Austrálie měla vždy větší podíl než Nový Zéland. Vzhledem ke stárnutí a vyšším podílem obyvatelstva mířícího do důchodu, se dá očekávat, že se budou úspory průběhu příštích 20 let snižovat. V souladu s Lewetal (2011), tu neexistuje žádný důkaz o tom, že KiwiSaver zvyšuje míru národních úspor, i když v nepřítomnosti KiwiSaver mohly být úspory ještě nižší.

Graf č 1.: Národní úspory/HDP

Zdroj: SNZ
a ABS

Velký objem
domácích
úspor, může

zvýšit schopnost ekonomiky odolat negativním vnějším šokům, jako jsou finanční krize. Jak ukazuje případ Austrálie, kde můžeme hovořit o vyspělém penzijním průmyslu, který hrál klíčovou roli v pomoci udržet financování a likviditu při současné krizi. Není pochyb, že země s nízkými úsporami jsou vystaveny vyššímu nebezpečí kolísání na mezinárodních kapitálových trzích.

Důchodové spoření poskytuje lepší sladění s firemními a veřejnými potřebami financování. Jak ukazují Australské penze, které hrajou významnou roli při financování veřejných investic do infrastruktury v celé Austrálii. Tím pozitivně podporují veřejné rozpočty a růst zaměstnanosti.

Hlavní závěry ze situace na Novém Zélandě

Ze situace na Novém Zélandě můžeme odvodit následující závěry:

- z dosavadního pozorování je zřejmé, že KiwiSaver má pozitivní dopad na míru úspor domácností,
- důkazy z Austrálie ukazují, že pokud fond investuje více do nového fyzického kapitálu, tak se zvyšují výrobní kapacity ekonomiky,
- nastrádané peníze lze použít na zainvestování prvního domova. V roce 2012 tuto možnost využilo kolem 10 000 Novozélandců,
- hlubší domácí kapitál také zlepšuje odolnost ekonomiky vůči nepříznivým šokům, jako je globální finanční krize,
- očekává se, že hlubší domácí trh by díky KiwiSaver mohl napomoci k zvýšení produktivity práce a mezd.

Velká Británie

Od října roku 2012 funguje ve Velké Británii systém auto enrollment. Od této doby velké firmy zapojily své zaměstnance do penzijních schématu. Jako každý systém má i tento své nedokonalosti, které se vláda snaží postupně odstranit a některé procesy zjednodušit. Jedná se hlavně o:

- snaha zjednodušit práci pro zaměstnavatele kdo a kdy má být automaticky zapsán,
- snazší kontrola systému peněžních toků a splnění kvalifikačních požadavků,
- změnit pravidla tak, aby lidé s vysokou přidanou hodnotou důchodu nemuseli být automaticky zahrnuti do systému a neriskovali ztrátu ochrany.

Fungování systému

Automatické zařazení do penzijního plánu zaměstnavatele se týká těch kteří, nejsou jeho členem, a to za následujících podmínek:

- jsou starší 22 let,
- nepobírají státní penzi,
- vydělávají vyšší částku než je minimální hranice £9440
- pracujete ve Velké Británii.

Zaměstnanci může být nabídnuto členství v zaměstnaneckém schématu jeho zaměstnavatele. Ta část úspor, kterou zajistí zaměstnavatel se nazývá „workplace pension“. Procento z platu zaměstnance je automaticky vloženo do penzijního plánu. K těmto penězům přibudou ještě příspěvky od zaměstnavatele a státu. Peníze poté budou použity jako další příjem důchodců vedle státního důchodu. Maximální výše státního důchodu je £110,15 osobu/týden.

Zaměstnavatel se může rozhodnout z dvou typů schémat:

- příspěvkově definovaný penzijní systém – peníze jsou investovány poskytovatel, kterého vybere zaměstnavatel. Částka, která bude po odchodu do důchodu vyplacena obvykle záleží na mnoha dalších faktorech (kolik a jak dlouho bylo přispíváno do schématu, zda bylo správně investováno). Hodnota může jít v krátkém období nahoru a dolů. Důchody, ale obvykle rostou v dlouhodobém horizontu více než spořicí účty. Některá plány mohou s blížícím se odchodem do důchodu přesouvat peníze do méně rizikových investí.
- penzijní programy s pevnou výší dávek – tyto schémata slibují každý rok určitou částku. Kolik důchodce dostane nezávisí na investicích, ale na platu a na tom, jak dlouho pracoval pro svého zaměstnavatele.

Zaměstnavatel musí udělat vše proto, aby byli zaměstnanci do systému zařazení a zároveň platit minimální příspěvek do jejich penzijního plánu. Vláda bude účastníkům přispívat ve formě daňových úlev.

Každý zaměstnanec se může kdykoli rozhodnout pro upuštění tohoto důchodového systému. Pokud se účastník rozhodne do jednoho měsíce, od doby, kdy ho zaměstnavatel přihlásil do systému, tak budou veškeré peníze zaměstnanci vyplaceny zpět. Rozhodne-li se později není zaručené, že zaměstnavatel může získat zpět všechny platby. Pokud se zaměstnanec rozhodne, že chce ze schématu vystoupit, zaměstnavatel ho za tři roky zařazuje automaticky znovu.

Vládou je dána minimální celková výše příspěvku, která musí být do penzijního plánu vložena. Částka se skládá z příspěvku zaměstnance, zaměstnavatele a daňových úlev vlády. Pokud se zaměstnavatel rozhodne přispívat nezbytné minimum v příspěvkově definovaném plánu, tak se minimální částka v říjnu 2017 a 2018 zvýší a příspěvek bude složen následovně:

Tabulka č. 2 Výše jednotlivých příspěvků v %

Zaměstnanec	Zaměstnavatel	Vláda
0,8% z „kvalifikačních příjmů“ vzroste na 4% v roce 2018	1%, z „kvalifikačních příjmů“ vzroste na 3% v roce 2018	0,2% z „kvalifikačních příjmů“ vzroste na 1 % v roce 2018

Zdroj: Pension Advisory Service

Kvalifikační příjem je částka příjmu před zdaněním a pohybuje se mezi £5668 a £41450 za rok. Např.: pokud si zaměstnanec ročně vydělá £18000, jeho „kvalifikační příjem“ bude £18000 minus £5668. Pokud zaměstnanec platí daň z příjmu, vláda mu přidá peníze ve formě daňových úlev.

Zaměstnanec a zaměstnavatel může platit více než je zákonné minimum. Naopak také může platit méně v případě, že druhý bude platit více a suma bude odpovídat minimálnímu příspěvku.

Namísto použití výše zmíněného „kvalifikačního příjmu“ může použít zaměstnavatel jednu ze tří dalších variant důchodového schématu.³²

Čerpat peníze z tohoto penzijního plánu je možné nejdříve v 55 letech a to v případě invalidního důchodu.

Pokud se jedná o osobu samostatně výdělečně činnou, je možné nastavit penzijní plán u poskytovatele, kterým jsou zpravidla pojišťovny, banky, stavební spořitelny.

Výhody tohoto spoření

- daňové úlevy z příspěvků
- růst investic (zisk je bez daně)
- peníze nelze vybrat za jiným účelem, jejich hlavním účelem je zajistit příjem v důchodu.
- peníze je možné převést do jiného penzijního systému.
- důchod bude daněn stejným způsobem jako plat.

Tasmánie

V Tasmánii je zkušenost se soft compulsion velmi podobná jako například na Novém Zélandu, USA či ve Velké Británii. Rozdíl je v tom, že se týká povinně pouze zaměstnanců ve veřejném sektoru. Od roku 1999 jsou všichni noví zaměstnanci veřejného sektoru automaticky zahrnuti do tzn. Tasmania Accumulation Plan a přispívají průměrně 5% ze svého příjmu. Všichni účastníci mohou kdykoliv odejít a naopak se zase k systému vrátit, měnit procentuální výši příspěvku či se rozhodnout pro pevnou částku, která bude odváděna z jejich příjmu po zdanění. Když tento systém začal fungovat, většina účastníků se rozhodla odstoupit, nicméně 33% zaměstnanců na plný úvazek a 7% zaměstnanců na částečný úvazek se začlenili dobrovolně do tohoto systému. Tito účastníci se převážně (z 90%) podílí 5% sazbou z příjmu po zdanění.³³

³² Pension Advisory Service. [vid. 2013-09-11]. Dostupné z: <http://www.pensionsadvisoryservice.org.uk/automatic-enrolment/how-much-do-i-have-to-pay>

³³ APH. [vid. 2013-09-11]. Dostupné z: http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/rp/RP0708/08rp22#_ftnref28

Jak funguje systém v Tasmánii?

V roce 1999 vyšla v platnost nová penzijní reforma, která dávala povinnost zaměstnancům veřejného sektoru, členům parlamentu a vládním úředníkům stát se členem platformy „Retirement Benefit Fund“ – dále jen RBF. Tento fond pracuje na dávkově a příspěvkově definovaném základě. Všichni zaměstnanci přijatí do funkce po 15. květnu 1999 jsou automaticky zahrnuti do tohoto fondu, který je spravován výkonnou radou a částka ve výši 2,5-15% z příjmu je uložena na účet RBF fondu.³⁴ Účastník, resp. zaměstnanec se může stát před nástupem do nového zaměstnání členem jiného vyhovujícího fondu penzijního připojištění. Naproti tomu zaměstnavatel je povinen odvádět částku ve výši 9% platu svého zaměstnance do RBF systému.

Tabulka č. 3: Vývoj sazby, kterou přispívají zaměstnavatelé do RBF systému³⁵:

období	Procentní sazba, kterou musí zaměstnavatel odvádět do RBF systému
1. 7. 1992 – 31. 12. 1992	4
1. 1. 1993 – 30. 6. 1995	5
1. 7. 1995 – 30. 6. 1998	6
1. 7. 1998 – 30. 6. 2000	7
1. 7. 2000 – 30. 6. 2002	8
1. 7. 2002 - dosud	9

Výpočet pro penzijní dávku se skládá z průměrného ročního příjmu za poslední 3 po sobě jdoucí roky, délky členství a sazby, kterou přispívá do systému. Tzn. pokud účastník přispívá 5% ze svého příjmu, sazba je stanovena na 0,2 x počet let x průměrný roční příjem za poslední 3 po sobě jdoucí roky.³⁶

Základní informace o Retirement Benefits Fund - RBF

RBF byl založen v roce 1970 v souladu s Retirement Benefits Act. Do roku 2003 se RBF transformoval a byly provedeny významné změny v právních předpisech. Od roku 2003 se RBF skládá z :

- příspěvkově definovaného systému (včetně povinného rezervního účtu),
- investičního účtu,
- tasmánského akumulativního systému – TAS (Tasmanian Accumulation Scheme),
- Parlamentního penzijního fondu – PSF (Parliamentary Superannuation Fund),
- Parlamentního příspěvkového fondu – PRBF (Parliamentary Retiring Benefits Fund).

V čele RBF je kurátor a rada, která se skládá se 7 členů jmenovaných guvernérem. RBF Tasmánský akumulativní systém je plně financovaný penzijní systém. Členové tohoto systému

³⁴ Treasury [vid. 2013-09-11]. Dostupné z:

<http://www.treasury.tas.gov.au/domino/DTF/DTF.nsf/d05b2dc8a346d0deca256d5d000973dd/0c30c031683a7115ca256d5d000c98c2?OpenDocument>

³⁵ Treasury [vid. 2013-09-11]. Dostupné z:

[http://www.treasury.tas.gov.au/domino/DTF/DTF.nsf/d05b2dc8a346d0deca256d5d000973dd/5792980012a0f978ca256d5d00195263?OpenDocument#Superannuation%20Guarantee%20\(SG\)](http://www.treasury.tas.gov.au/domino/DTF/DTF.nsf/d05b2dc8a346d0deca256d5d000973dd/5792980012a0f978ca256d5d00195263?OpenDocument#Superannuation%20Guarantee%20(SG))

³⁶ Treasury [vid. 2013-09-11]. Dostupné z:

<http://www.treasury.tas.gov.au/domino/DTF/DTF.nsf/d05b2dc8a346d0deca256d5d000973dd/0c30c031683a7115ca256d5d000c98c2?OpenDocument>

mohou vybírat z řady investičních příležitostí, vybírat vhodnou úroveň krytí pro případ poškození zdraví či smrti, atd. Zaměstnavatelé si mohou zvolit jaký typ investiční příležitosti uplatní. Zaměstnavatelé musí přispívat částkou, která je vypočítaná jako 9,25% z platu zaměstnance. Zaměstnanec platí standardně 5% ze svého platu na investiční RBF účet, může přispívat větší či menší procentuální částí, popřípadě nemusí přispívat vůbec. Pokud zaměstnanec vystoupí z veřejného sektoru, jeho investované finance budou převedeny na jiný vyhovující penzijní fond. Popřípadě pokračovat v nepříspěvkovém RBF systému. Pokud člen dosáhne věkové hranice odchodu do důchodu což je 60 let, je mu jednorázově vyplacena naspořená dávka či si může účet převést na speciální systém určený pro účastníky, kteří jsou již v důchodu, kde jsou jim dávky z naspořené částky vypláceny postupně a nepodléhají zdanění.

Poděkování

Tento příspěvek vznikl za podpory Specifického výzkumu pro vysoké školy.

Výsledky a diskuze

Otázka, která se přímo naskýtá je, zda by tento systém, který se zdá v některých zemích jako velmi efektivní mohl fungovat i v České republice, zda opravdu automatic enrolment funguje a zda opravdu je soft compulsion potřeba?

Jeden prvek ze systému soft compulsion, opt-out už u nás funguje. Sice se zatím nesetkal s velkou oblibou u účastníků soukromého penzijního pojištění, tuto skutečnost můžeme přisuzovat spíše nejasné politické situace a z toho vyplývající nejasné budoucnosti nové důchodové reformy. Pokud se, ale podrobněji podíváme na systémy některých zemí, můžeme vidět, že s tímto nástrojem celkem úspěšně pracují. Jasným důkazem je Nový Zéland a Velká Británie. Opt-out navíc nabízí možnost chránit peníze proti politickým zásahům. Současná podoba opt outu v ČR nutí účastníky, aby si k 3 % které vyvádějí přidali ještě 2 % ze své kapsy. Podporují se tedy dodatečné domácí úspory. Dalším faktem je, že na státní penzi většina mladých lidí nemůže vzhledem k demografickému vývoji spoléhat.

Je však možné, aby obyvatelé v naší zemi spořili za současných ekonomických podmínek stejně vysokou částku jako obyvatelé Nového Zélandu či Austrálie, Velké Británie? Pravděpodobně ne. Pokud porovnáme životní úroveň ve zmíněných zemích a v České republice zjistíme, že je velmi rozdílná. Lidé na NZ a Austrálii mají daleko vyšší průměrné platy a pravděpodobně budou schopni odkládat daleko vyšší částky. V současném krizovém období by měla být vládou upřednostněna spíše okamžitá spotřeba před úsporou. Výše odvodů by mohla být závislá na hospodářském cyklu, kdy v konjunktuře mohou lidé spořit více a v době krize spořit méně právě na úkor okamžité spotřeby.

Úspory účastníků které tvoří “bazén” domácích úspor, by mohly být po vzoru Austrálie investovány do rozvoje infrastruktury, jak je známo investice do infrastruktury mají největší multiplikační efekt a již za dob Velké hospodářské krize se zvyšovala zaměstnanost tímto způsobem. Což by mělo pozitivní vliv na celkový příjem státního rozpočtu.

Je opravdu soft compulsion potřeba? Tento systém má v mnoha zemích velmi pozitivní ohlas. Lidé jsou zařazeni do tohoto systému automaticky, částečně se to pro ně může jevit jako pohodlné. Hlavním důvodem tohoto systému je bezesporu fakt, že většina lidí v dnešní době žije současnou spotřebou a neodkládá peníze na spotřebu budoucí.

Závěr

Soft compulsion můžeme při správné modifikaci považovat za velmi efektivní nástroj jak přimět jednotlivce k tomu, aby si spořili do budoucna a v důchodovém věku nebyli závislí na státu. Poznatky hlavně z Austrálie a Nového Zélandu nám ukazují, že hlubší domácí kapitál zlepšuje jednak odolnost ekonomiky vůči nepříznivým šokům jako je globální krize, tak díky investicím do infrastruktury očekává zvýšení produktivity práce a mezd. KiwiSaver má pozitivní dopad na míru úspor domácností. Díky tomuto systému mohou účastníci naspořené peníze použít ke koupi prvního domova. K hlubšímu zamyšlení je otázka, zda systém výše popsany můžeme aplikovat v ČR. Hlavním omezením je výše příjmu obyvatelstva, která se zásadně liší od průměrných příjmů v Austrálii a na Novém Zélandě. Jednotlivci v těchto dvou zemích budou mít vyšší sklon k ukládání peněz. Vzhledem k současné ekonomické situaci by bylo vhodné přimět lidi spíše utrácet a v době konjunktury naopak zvyšovat jejich úspory.

Otázkou pro další zkoumání je, jak by lidé na systém soft compulsion reagovali a jaká výše odvodů by byla adekvátní vzhledem k výši mezd a současné ekonomické situaci. A zda by nebylo efektivnější po vzoru Velké Británie zavést zaměstnanecká schémata a opustit od penzijních společností jejichž hospodaření se jeví jako velmi nákladné. Byla by vůbec naše země na tento krok připravena? Neměli bychom přistoupit na zdaňování důchodů?

Použitá literatura

[1] APH. [vid. 2013-09-11]. Dostupné z:
http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/rp/RP0708/08rp22#_ftnref28

[2] HALF OF UK PENSION SCHEMES ALREADY USING SOFT COMPULSION. 2011 [online].
Investment pensions Europe. Dostupné z: <http://www.ipe.com/news/half-of-uk-pension-schemes-already-using-soft-compulsion_42618.php#.UlxO8RYx_Yk>[Accessed October 2013].

- [3] KIWISAVER. 2013. [online]. KiwiSaver. Dostupné z: <<http://www.immigration.co.nz/life-new-zealand/salaries/>>[Accessed October 2013].
- [4] NEW ZEALAND SALARIES. 2013. [online]. Imagine. Dostupné z: <<http://www.immigration.co.nz/life-new-zealand/salaries/>>[Accessed October 2013].
- [5] PARLIAMENT OF AUSTRALIA. 2013 [online]. Dostupné z: <http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/rp/RP0708/08rp22>[Accessed October 2013].
- [6] Pension Advisory Service. [vid. 2013-09-11]. Dostupné z: <http://www.pensionsadvisoryservice.org.uk/automatic-enrolment/how-much-do-i-have-to-pay>
- [7] SOCIAL, EMPLOYMENT AND MIGRATION WORKING PAPERS. 2009. [online]. OECD Dostupné z: <http://www.plum.com.au/about/media_releases/articles/soft_compulsion.asp>[Accessed October 2013].
- [8] SOFT COMPULSION STILL SEEN AS THE WAY FORWARD. 2009. [online]. Plum. Dostupné z: SORTED. 2013 [online]. Available at: <<https://www.sorted.org.nz>>[Accessed October 2013].
- [9] THE POTENCIAL IMPACT OF KIWISAVER ON THE NEW ZEALAND CAPITAL MARKET. 2013 [online]. Scoop. Dostupné z: <http://img.scoop.co.nz/media/pdfs/1301/Infometrics_Report_to_FSC1__Kiwisaver_3_January_2013.pdf>[Accessed October 2013].
- [10] Treasury [vid. 2013-09-11]. Dostupné z: <http://www.treasury.tas.gov.au/domino/DTF/DTF.nsf/d05b2dc8a346d0deca256d5d000973dd/0c30c031683a7115ca256d5d000c98c2?OpenDocument>

Autoři:

Ing. Petra Škarýdová, Bc. Martina Janoušková

Vysoká škola finanční a správní, o.p.s.

Estonská 500

Praha 10

Tel: 777 077 570

Email: ska.petra@seznam.cz

Vliv grafické informace na titulních stránkách vybraných časopisů na rozhodování spotřebitele

The impact of graphic information on the cover pages of selected journals
on a consumer decision

Jakub Žalman, David Irmann, Lukáš Pospíšil, Ondřej Dufek

Summary

In the Internet era there is still huge amount of printed magazines sold every month in Czech Republic. It is said that cover sells. It is more or less true and we wanted to know how can be customers influenced by cover of the magazine itself. In our very first focus group with ten 18 – 35 years old people we found out, that very important for them when deciding if they like it or not are colour combinations and photography. Our respondents preferred the most magazine with white colour background, low amount of text and overall simple graphic design. Conversely they didn't like magazine with cover covered with a lot of different colours, huge amount of text and graphic elements and low quality photos.

Keywords

graphic information, magazine cover, photography, colour combinations, font, logotype, focus group

INTRODUCTION

Information is spread through various ways in the world and consumers are demanding mediums of information exchange day by day. One of modern mediums of information exchange are a magazines. Despite of the increasing influence of the internet, magazines has its numerous audience and consumers. This statement can be proved when highlighting the statistics of annual sales and turnover in Czech Republic in 2012. Numbers say that on average 123 different magazines were published monthly, 67.2 million magazines were sold, which brought around 1.8 billion of CZK in terms of turnover¹ (including weekly, fortnightly and monthly+ published magazines).

The goal of this research is to state how the graphical information on the front page influences consumers decisions and what the optimal layout of magazine would be for the sample of consumers that was chosen by us. All of this will be analysed in the scope of general preferences, colours, format, typography, depicted persons and pictures.

Tested hypothesis says that consumers prefer the combination of these aspects: less than 4 different colours, depiction of the person or activity they like, high quality paper with saddle-stitch binding, format close to A4, short titles and text.

There were done no surveys in such complexity. Found can be only researches about history of one chosen magazine, or researches about one single topic (in which roles are women pictured in media). We compared 30 chosen life style magazines that people can buy in Czech Republic while taking into account all graphic elements on cover. We tried to figure out what elements (text, headline, photo, colours) are important for people in our target group. What style of element they do like and conversely what style they do not like. What do they thing about photo of man or woman on cover. What style of format and binding do they prefer.

What amount of text is acceptable for them, and many other things. Results can be used as a tool for both optimization of the magazine layout and increase in sales of publishers while improving the targeting methods.

There are some **general concepts** which might be used for magazine cover page adjustments. Design of high quality **logo** should be easy to remember, unique, recognizable but should not be significantly different from other magazines focusing on the same topic. Besides that it is recommended to create logo which is easy to read in any size, easy to apply on any surface and, furthermore, is also rendered in both black-and-white and inverse way.²

In general we can say that **colours** company is using to its promotion are often more important, than logo of the company. It is proven that people perceive colours more intensively than the actual shapes and forms. Colours have their own character and evoke in people different ideas and feelings. Therefore it is very important for magazines to choose the right combination of colours that would underline its philosophy and orientation.³

Very important part of magazine cover is **photography** (not so usually there is some graphic instead of photography). Most usually there is a man or a woman on the picture – and this comparison is very important. Media are seen as a space of social self-awareness, self-knowledge and reflection of male and female roles. They offer some explanation to readers, sometimes even generally recognized standards that readers may or may not agree with. It depends on their education, intelligence, inclination to adopt stereotypes, experience and many other factors.⁴ People can be displayed in different roles. Women are very often displayed in their traditional roles – women as a wife, as a mother, as a housewife or – contrary, as a sex symbol. While most people do not perceive a half-naked woman negatively, half-naked man is not accepted by most of the people.⁵ In the case of the appropriateness of erotic images is necessary to distinguish the orientation of the magazine. E.g. in daily press nudity is very inappropriate, because the newspaper may come into contact with the whole family. In a magazine about motorcycles is expected to lend it guy friends and men's magazine, it is assumed that the man will read it in private. It is also important to look at it from the perspective of suitability – i.e. if it fits a given magazine (the men's) or not (for the higher social strata). Erotic and sexual appeals tend to attract attention. For this to happen with a positive result to the communication, it is necessary to make to the recipient pleasantly.⁶

There can be also a **celebrity** on the picture. But will it work? Celebrity benefit for increasing sales is not entirely clear. It depends on more factors than on celebrity itself. It also depends on the overall graphic concept, the use of texts, comprehension, etc. Celebrity (even though perceived positively) shown on a lower quality photo in (for her/him) unnatural environment surrounded with ugly graphic rather discourage customers than compel them to buy.⁷

Typography is also important part of a front page creation even if the consumer is not aware of typography as science. Why that is so explains the article written by Thomas Phinney: “So how does typography communicate without people noticing typography? It’s like watching a film: The average movie-goer knows little or nothing about camera movement and film editing, and rarely consciously notices these things, yet directors can still affect viewers by using these techniques. Similarly, people can be affected by good typography without being actively aware of it.”⁸

Quality of binding is one of the most tangible features of magazines. There can be found many types of binding in the book-craft literature. Among these belong perfect binding,

pamphlet-stitch binding, single-section and multi-section case-binding etc.⁹ Magazines used to be bind most likely in two ways either by perfect or saddle-stitch binding.¹⁰

MATERIALS AND METHODS

Huge variety of lifestyle magazines was used for purpose of this research. The set of magazines has following parameters:

- 30 magazines ranging from gutter press to reputable magazines;
- Various front-page layouts in terms of graphics, depicted object, format, and amount of text;
- During the session the set is divided into subsets for better illustration of tested areas.

Primary data were collected through qualitative type of research. There was decided to choose focus group from wide range of possible tools of testing. Parameters of focus group research are following:

- Semi-guided discussion based on prepared areas to be discussed with an independence to freely extend a scope of discussion, if reasonable and desired by researchers;
- 10 participants with university background;
- Participants aged between 18 to 35;
- Group consisted of 8 women and 2 men;
- The group was heterogeneous in terms of field of studies;
- Participants had no chance to go through the content of magazines;
- Session took 1 hour 30 minutes;
- Meeting was recorded with 2 stationary cameras.

RESULTS

Graphics and colours

We can not exactly tell what colours are typical for specifically targeted magazines. In our sample, there were tabloid-oriented magazines that use very aggressive and bold colours like red and yellow. Among the surveyed journals are bold colours used also by serious press (such as Ekonom, which has a pink title page and Respekt that has the whole front page yellow). However, we can say that the more tabloid magazine focused is, the more vivid and bold colours are used on the front page. Like the magazine Rytmus života - red, green, yellow and blue. And vice versa - the less tabloid magazine is, the fewer colours and colour combinations used (in other words, not much different, even conflicting colours, but uses such as white and black combined in most cases with only one, maximum two relatives colours). In this regard the respondents were able to identify the focus of the magazine easily, even if they have never seen the magazine before.

There were three opening questions in our focus group.

1. Create groups of visually similar magazines,
2. Choose which one is the most significant,
3. Choose which do you like the most,
4. Choose which do you like the least.

Interesting is that to create groups of visually similar magazines colours didn't play very big role. The most important criterion was picture – whether there is a woman or man, or photo of

something else (like nature, house interior, consumer products). So participants of the research created groups of magazines with women on the cover and with men separately and according to them no one would put magazines with woman and man on cover together.

Next criterion of this task was credibility of the magazine. In other word respondents created a group of three magazines – BelMondo, Forbes and Kraus, because these three are according to them magazines with the highest credibility.

Some respondents also created a group of magazines called “Alternative”. In this group were Xmag, Rozrazil and Fotograf. The reason was that these three magazines were the most different comparing to all others – they have almost no colours on cover (just white and black) and whole visual style of these covers is really simple. One girl even said, that Xmag magazine doesn’t look like a magazine, but like a catalogue of sports equipment.

Respondents had also very similar opinions on the second task. Most of them mentioned Xmag and Fotograf thanks to its exceptional simplicity that makes the magazines apart from the rest. Xmag’s cover is whole white with a minimum text. Fotograf’s cover has also almost no text (except the logotype) and used picture was very different, even alternative. In addition, respondents took the magazine Svět v obrazech and Mighty freezine because of its size (Svět v obrazech is the biggest one and Mighty freezine is the smallest one). One of the most significant was also Outdoor magazine. The reason was non-traditional concept of layout cover page, which unlike all the magazines is the only one that has name and most of the text at the bottom of the page. One of the respondents was also impressed by the Studenta magazine, specifically by the use of an anonymous man on the cover comparing to women on the covers of many other magazines. In this group was also mentioned Rozrazil with very strange name and the absurd image on cover and overall simplicity of the title page.

According to the large number of respondents the most beautiful magazine is Kraus. The reason is the simplicity of visual style and photo of (for our respondents) familiar and likeable man/woman. Background of the cover is white, texts are written in black bold font (and there is minimum of text) and the magazine is dominated by a large face of Jan Kraus. Next likeable magazine is Studenta – nice graphic design and nice fonts. Few people in this group of magazines mentioned magazine Outdoor – very nice pictures of nature and using a sans serif eye-taking font. One girl liked magazine Bazar the most, for reasons that in her own words she is the target group of these magazines, is interested in fashion and beautiful woman’s face always catches her eye.

Generally, the question that magazine respondents liked the least, the most often were named Rytmus života and Blesk pro ženy. These two named almost all respondents. Then some respondents do not like the Vítejte doma magazine and Auto, motor a sport. The common argument why our respondents don’t like these magazines are:

- usage of inappropriate combinations of significantly saturated colours,
- garishness and high quantities of graphic elements,
- overall ugly graphics and poor workmanship,
- photos looking unprofessionally.

According to the respondents magazines that have nothing to say do use catchy visual garishness. Even if the theme of the magazine is near the respondents and they are interested in some topics, inappropriate visual style cover page discourage them from buying them.

Photography

Photo on the Outdoor magazine most of the respondents rated positively and the least on the Rytmus života magazine. On the cover of the magazine Outdoor is photography of mountains with a white background and respondents thought that it is professionally and very well looking photo. In addition, they liked the theme of nature and the sun flare. Conversely according to them the photo on the cover of Rytmus života looks very unprofessionally. It gives the impression that it is taken with a less expensive camera and by an amateur photographer. This photo shows two Czech celebrities with a blue background.

In the area of nudity our group reached the same conclusion as was found in the literature and previously conducted researches. They are used to young women nudity in some magazines and think that half-naked woman is nothing wrong if it is somehow related with the topic or the magazine. They even expect more or less naked women in some magazines types (especially in magazines for men like Maxim). On the other hand they think that naked woman has absolutely no space on cover of magazine like Forbes or BelMondo.

If there is no photo, there is some graphics on a cover. For example on cover of Ekonom magazine there is a graphic with a huge word "Sex" on pink background. This magazine was very easily recognizable for most of the people in the group because of three reasons: 1. the word "Sex" itself, 2. huge amount of pink colour on background and 3. no photo, just text and graphic (which was different comparing to most other magazines).

Binding and format

When taking into account the style of binding, participants were given a subset of magazines which varied in binding. They agreed that combination of high quality paper, perfect binding and periodical publishing (monthly+ magazines) increases perceived value of product and that it can serve as store of value. Such binding would make some of them to store and, furthermore, to collect the magazine. Contrary to this, magazines which dispose of low quality paper and saddle-stitch binding would be trashed or handed over to someone else after a while.

We have also chosen a subset of different magazines regarding various sizes. The biggest one (280x350mm) was saddle-stitch-bind and pages were made from soft paper. This combination of features was negatively commented. In accordance with some opinions this format should dispose of perfect binding and high-quality papers in order to become attractive.

There was a huge consensus among ladies about the A5 format. They agreed that A5 magazine can fit into handbags of theirs, and, therefore, it became the most popular size for them. Contrary to this, men agreed on the format which oscillates around A4 format. Moreover, men agreed that small format like A5 makes them feel that magazine does not include a lot of info.

A6 format was not accepted positively, until respondents found out that it was not regular lifestyle magazine. In fact, it was city guide which included updated info about the city night life. Afterwards the A6 format seemed to be accurate and highly preferred.

Logotypes, titles and text

The amount of text on the front page is perceived as a feature suitable for estimating whether the magazine contains quality-based or quantity-based articles i.e. if there are many titles on

the front page respondents had a feeling that articles might be too much superficial. On the other hand, less of titles brought a feeling that there are rather deeply-oriented articles. Contrary to this, there was mentioned that “the less of text the better” statement is not valid all the time. The magazine with front page including more or less 2 words seemed to be much more like catalogue, which might be seen as unwanted feature. Such negative feeling was boosted by the perfect binding and high quality paper.

We placed a question what our participants think about logotypes (brand names) of the given subset of magazines. For some of them it was not necessary to take the design of logotype into consideration because they are used to go to news-stand simply to purchase the product they already know, i.e. they search for their favourite one among other magazines and the impact of such logotype design is limited. This implies that for these consumers the previous experience and content (not the front page itself) determines the purchase behaviour.

It was proved that the cover page title might have so strong impact that the brand name is frequently overlooked. This was the case of the word “sex” which was placed in the centre of the front page in question and it covered around one third of the whole front-page size.

Generally, all participants made an agreement that the most appropriate logotype was somehow clearly recognizable because of suitable match of both background and font-colour. More precisely, among chosen logotypes there was one with medium-sized font, yellow background and white font-colour. The second one had large-sized font, that was situated on bright background and had black colour. Both of these logotypes were situated on the top of the page.

DISCUSSION

This research, our first focus group, one of many because our part in IGA Project is based on 3 focus group sessions and a series of depth interviews. As follows, final IGA results might differ from mentioned above because of the fact that we are at the beginning of our exploration.

Furthermore, some results will be more accurate because our Department of Marketing and Trade received eye-tracker, which is a great tool for better understanding of consumers’ behaviour. Questions will be also adjusted in order to optimize the process of data collection. The whole project does not include just magazines it will also include web sites and suggestions for proper optimization.

CONCLUSION

According to the focus group members less is often more. All respondents prefer simpler graphics and less graphic elements (photos, text, etc.). They negatively evaluated usage of inappropriate colour combinations, garishness, unprofessional and low quality looking photography. The reader can identify and measure tabloidization by the colours/colour combinations used. Whether the magazine is or is not tabloid reader also can identify it by a graphical level and number of elements on the front page.

Photo of a man (preferably older, well-adjusted men) makes respondents feel that they will find really valuable and useful information in the magazine. On the other hand woman on the

cover of the magazine evokes that the content of the magazine will be rather lighter and will deal with less serious and less beneficial topics.

One of the findings of our research is also that the magazine would not try to **distinguish** from the others too much. If it is very different from the ordinary visual style than is very possible that the potential readers will not be able to classify it and will not therefore take into account as a shopping alternative.

In our research we found out that **celebrity** on magazine cover can increase its sales. But only in case, that a) customer likes the person and expects, that the magazine will picture her/him in a positive way or b) customer doesn't like the person and expects, that the magazine will picture her/him in a negative way.

Only thing in which our respondents were not united is effect of **man or woman** on the magazine cover. Half of them think that they can be more influenced by/are more interested in a woman and the other half think that they can be more influenced by/are more interested in a man.

When we take into account **formats and bindings** that were tested, we can state that participants were willing to pay higher prices for high-quality bindings and, furthermore, to store them, which subsequently increases also the awareness of the brand. Format testing brought various opinions determined by gender. Women preferred A5 format because of its compactness, men preferred A4 format because of the feeling that it might include more information than smaller ones. Huge format was not warmly accepted because of its soft pages and saddle-stitch binding.

Text and titles play a unique role when creating the first opinion about the quality of articles. It was said that more of these aspects the more articles on superficial level are present, and vice-versa the less of these aspects the deeper articles are. There is also a boundary of such austerity. If there are less than 2 words magazine reminds the catalogue, which might be seen as unwanted feature.

Participants found a consensus in terms of **logotype**. They gave a voice to two different logotypes which had several features in common, for instance these were situated on the top of the page, and background colour was contrasting to the colour of logotype. Surprisingly, the size of the font differed significantly.

LITERATURE

- [1] Periodický tisk. *ABC ČR: Kancelář ověřování nákladu tisku* [online]. Copyright 2013 [cit. 2013-11-9]. Available at: <http://www.abccr.cz/overovana-data/periodicky-tisk/>
- [2] KOZUBEK, Martin. *VIZUÁLNÍ IDENTITA EXISTUJÍCÍHO SUBJEKTU: JEDNOTNÝ VIZUÁLNÍ STYL PRO SPOLEČNOST BARBRA MARTENS*. Plzeň, 2012. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Prof. Ing. arch. Zdeněk Ziegler.
- [3] VIZUÁLNÍ IDENTITA EXISTUJÍCÍHO SUBJEKTU: JEDNOTNÝ VIZUÁLNÍ STYL PRO SPOLEČNOST BARBRA MARTENS. Plzeň, 2012. Dostupné z: https://dspace.zcu.cz/bitstream/handle/11025/4659/MARTIN_KOZUBEK_DIPLOMOVA_P_RACE_WORD.pdf?sequence=1. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni.
- [4] DEBORAH, Tannen. *Gender and Discourse*. Oxford: Oxford University Press, 1996. ISBN 9780195101249.

- [5] ČAPKOVÁ, Martin. Zobrazení ženy v reklamě – historické srovnání. Zlín, 2012. Dostupné z: http://dspace.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/19115/%C4%8Dapkov%C3%A1_2012_dp.pdf?sequence=1. Diplomová práce. Univerzita Tomáš Bati ve Zlíně.
- [6] VACULÍK, Jan. Erotika a sex v reklamě. Zlín, 2011. Dostupné z: https://195.178.95.149/bitstream/handle/10563/17000/vacul%C3%ADk_2011_dp.pdf?sequence=1. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.
- [7] KADLECOVÁ, Silvie. Sportovní celebrity v reklamě. Zlín, 2013. Dostupné z: http://dspace.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/23757/kadlecov%C3%A1_2013_bp.pdf?sequence=1. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.
- [8] How to Explain Why Typography Matters: by Thomas Phinney. *Communication Arts* [online]. ©2013 [cit. 2013-11-9]. Dostupné z: <http://www.commart.com/Columns.aspx?pub=5566&pageid=1596>
- [9] WESTON, Heather. *Bookcraft: techniques for binding, folding, and decorating to create books and more*. Beverly, Mass.: Quarry Books, c2008, 128 p. ISBN 15-925-3455-4.
- [10] Binding Processes. *Digital Printing Tips: Providing printing industry knowledge and guidance* [online]. 2012 [cit. 2013-11-9]. Dostupné z: <http://digitalprintingtips.com/printing-tips/t-30-551/binding-processes.asp#perfect>

CONTACTS

Jakub Žalman (+420 724 950 650; xzalman@mendelu.cz)
 David Irmann (+420 731 441 088; david.irmann@gmail.com)
 Lukáš Pospíšil (+420 602 722 272; xpospi36@node.mendelu.cz)

European Studies in Business and Economics, IGA Project under
 Department of Marketing and Trade, PEF Mendelu, Zemědělská 1, 613 00

Ondřej Dufek (+420 545 132 326, ondrej.dufek@mendelu.cz)
 Department of Marketing and Trade, PEF Mendelu, Zemědělská 1, 613 00

Název publikace: NOVÉ TRENDY 2013

Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference

Autor publikace: kolektiv autorů

Vydavatel: SOUKROMÁ VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ ZNOJMO, s.r.o.

Vydání: první vydání, listopad 2013

Počet stran: 91

Formát: CD-ROM

Náklad: 30 kusů

ISBN: 978-80-87314-54-8